

АВАНГАРД

Танцювальний гурток «Верховина» з Осередку Льєж (Бельгія),
званий уже із своїх виступів

Морис

АВАНГАРД VANGUARD

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить що три місяці.

Official Press Organ of
the Central Committee,
the Ukrainian Youth Association
(in exile).
quarterly

Редакційна Колегія: м-р Гановський Євген, Деремєнда Ярослав,
м-р Коваль Омелян, д-р Кіс Теофіл, д-р Кушнір Михайло, Лєник
Володимир (головний редактор), м-р Микула Володимир, інж.
Олеськів Василь, м-р Ощипко Григорій, д-р Стебельський Богдан.

Редакційне листування і матеріяли надсилати на адресу:
»АВАНГАРД«, 8, München. 2, Dachauerstrasse 9/11, Tel.: 555316.

Адреса Адміністрації: "Avantgarde", 72 Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ та представників »Авангарду«:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainischer Jugendverein
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany.

Ukrainian American Youth
Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y., U.S.A.

Sr. Bohdan Kowal
Prado del Este, Calle Oriente, 34,
Q-ta "Veselka".
Venezuela.

Ukrainian Youth Association
83 Christie Street,
Toronto 4, Ont., Canada.

Sr. Oleh Szymanskyj
Caixa Postal 9007,
Sao Paulo, Brasil.

Ukrainian Youth Association
The Old Cliff House,
Weston-on-Trent,
Derby's, Great Britain.

Union de la Jeunesse
Ukrainienne,
15, rue Guy Moquet,
Paris 17e, France.

Mr. J. Kutny
26, Indwe Street,
Tottenham, Vic.,
Australia.

"Prosvita" (SUM)
c. Soler 5039
Buenos Aires, Argentina.

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література,
суспільно-політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ

	Стор.
Повідомлення	2
О. Коваль: Дружини господарників СУМ	3
Б. Грінченко: «Українець»	8
Д-р М. Куліш: Шлях до культури	9
Проф. П. Савчук: Тарас Шевченко і молодь	14
А. Микулія: Шкільництво в поневоленій Україні	19
І. Брезнянський: Герої України	23
Оскар Вайлд: Соловей і троянда	27
Р. Володимир: «Щоб нація була»	33
М. Верес: Сосни шумлять	34
Проф. В. Шалі: Світ науки і техніки	45
О. Коваль: В широкій сумівській сім'ї	49
Г. Опцико: 6,000 км. з «Летючим табором»	57
С. Наумович: Перші курси українознавства СУМ у Парижі	63
А. Куциньський: Злет юначок в Чикаго	68
По сумівських таборах	70
Календарець таборування СУМ у 1965 р.	92
Спортивний перегляд	94

Рік XIX

Ч.: 2-3 (78-79)

1965

Повідомлення

Центральна Управа Стілки Української Молоді (СУМ) повідомляє всіх членів, всі організаційні клітини і Крайові Управи СУМ, що з уваги на технічні труднощі, які виникли у зв'язку з підготовчими працями Конгресу, дату

VIII-ого СВІТОВОГО КОНГРЕСУ СУМ

перенесено з місяця серпня 1965 на місяць січень 1966, щоб дати можливість якнайбільшій кількості делегатів особисто взяти участь у працях Конгресу. Центральна Управа СУМ на своєму засіданні від 28.2. 1965 р. рішила відбути VIII-ий Конгрес СУМ у двох частинах: в Європі та Канаді.

Перша частина відбудеться в днях 14-16 січня 1966 р., в суміській оселі »Тарасівка« в Англії, друга частина — в днях 29-30 січня в Торонто, Канада, при вулиці Крісті, 83.

Програма Конгресу:

1. Відкриття Конгресу.
2. Вибір Президії.
3. Затвердження порядку нарад.
4. Відчитання та прийняття протоколу з VII-го Світового Конгресу СУМ.
5. Затвердження Комісій:
 - а) організаційно-статутової, б) виховно-юнацької, в) мандатно-номінаційної, г) програмово-резолюційної д) видавничої, е) фінансово-бюджетової.
6. Звіт з перевірки мандатів.
7. Звіти Центральних Органів СУМ.
8. Дискусія над звітами та уділення абсолюторії.
9. Святочна частина: привіти, програмові доповіді й зустріч з представниками духових і світських установ.
10. Звіти ділових комісій та дискусія над ними.
11. Вибір нових Центральних Органів СУМ.
12. Затвердження бюджету.
13. Прийняття постанов і резолюцій.
14. Окремі внески й запити.
15. Закриття Конгресу.

Кожна точка програми є дійсна для обидвох частин Конгресу. Право участі у Світовому Конгресі СУМ мають:

1. Делегати вибрані на Крайових З'їздах СУМ з розрахунком: один делегат на 200 членів СУМ і Юнацтва СУМ, при чому 100 останніх членів СУМ мають право на одного делегата.
2. Члени Центральних Органів СУМ.
3. Голови Крайових Управ СУМ.

Центральна Управа СУМ

ДРУЖИНИ ГОСПОДАРНИКІВ СУМ

О. КОВАЛЬ

Голова ЦУ СУМ

В чотирьох попередніх числах «Авангарду» ми розглядали питання організації Дружин СУМ, тобто членства СУМ після 18-го року життя, й визначили ролю Дружин Виховників, Суспільників і Культурників. Як форму зв'язку, ми пропонували організацію висококультурних клубів, де члени Дружин могли б періодично зустрічатись для обміну думками й досвідом та для визначування своїх завдань на певний протяг часу, кожний по своїй ділянці.

Це саме стосується також і четвертого виду Дружин Господарників. Роля цих Дружин буде для нас більш зрозуміла, коли ми постараємось зглибити суть і важливість засобів потрібних для досягнення мети. Чим дальша мета й чим важчий до неї шлях, тим важливіші є засоби, що мають улегшати той шлях і наближувати нас до тієї мети.

Ніхто напевно не схоче твердити, що шлях до здобуття Української Держави є легкий і що виховання української молоді не представляє собою труднощів. То ж і засоби до здійснення цих наших життєвих цілей мусять бути потужні, тривкі і співмірні до потреб. Інакше, ці наші святі завдання можуть залишитись теоретичними, у сфері мрії, а не живого практичного здійснювання.

Життя окремих народів, їхню духову силу й ріст можемо спостерігати по їхніх культурних і цивілізаційних здобутках. Ці здобутки приходять, як синтеза двох основних моментів: духового і матеріального, подібно, як людський організм, що складається з тіла й душі. В основі життя й росту є дух, а матерія творить його форму й той ріст уможливорює. Так поставали великі наукові й

культурні інституції, творились мистецькі й літературні шедеври, а в парі з тим усі ці здобутки ставали власністю найширших кіл населення. Не може, отже, бути незалежного культурного й духового розвитку людства, чи окремих національних спільнот без матеріяльних засобів, а рівночасно відсутність духового елемента, на службі якого була б матерія, може ту матерію зробити небезпечним ідолом, що спотворює людей і робить їх нещасними рабами тієї ж матерії.

У нашому випадку, де життєвим ідеалом є високі духові вартості, де ціль є освячена мільйонами людських жертв багатьох поколінь, де цілий український нарід стоїть у затяжній боротьбі за своє існування, питання матеріяльних засобів набирає окремого незвичайного значення. Це торкається абсолютно кожної ділянки нашого суспільного й політичного життя. Ми не спроможні на фінансування сильних наукових центрів, які були б у силі випускати потрібні наукові твори на чужих мовах для поширення української правди у світі. Ми не спроможні на вдержання відповідної кількості високомистецьких ансамблів для забезпечення нашого культурного життя на чужині та для ширення української культури серед чужинців. Ми не здібні на випуск високоякісних мистецьких і літературних творів, бо не під силу заплатити за них. Ми не спроможні вивінувати наші спортивні одиниці потрібними площами, домівками, матеріялом, бо ми економічно недорозвинені. Ми не всилі також розбудувати наше шкільництво, так необхідне для національного самозбереження, бо ми на це забідні. Тому не диво, що десятки тисяч нашої молоді «тониться» щорічно в чужому морі. Ми не спроможні рівнож забезпечити тривкість існування й дії наших молодечих організацій, які постійно борються з матеріяльними труднощами для вдержання своїх видань, для закупу осель, будови домів, дидактично-научного виряду тощо. Ми не хочемо однак твердити, що в нас нічого з того нема. Ні! Однак це що є, в порівнянні з потребами, є заволоде, заслабе!

Все вище сказане свідчить про те, що ми, як спільнота, не потрапили вирішити позитивно одного з основних завдань нашого існування — питання нашої економічної організованості і професійного зосередження на економічно поплатніших ділянках. Вправді маємо вже на еміґрації певну кількість кредитівок, обезпечених това-

риств, малих підприємств роздрібної торгівлі, декілька виробничих підприємств, кілька малих гуртівень, кілька-десять агенцій для послуг, і на тому кінець. Дійсно великих підприємств, власниками яких були б українці, є стільки, що можна б їх почислити на пальцях рук. Подібне є також з висококваліфікованими й добре платними професіями. Маємо деяке число лікарів, інженерів, професорів. Дуже мало натомість банкових і торговельних фахівців, людей на дипломатичній і військовій службі та у вищій державній адміністрації.

Українська еміграція в подавляючій своїй масі залишається й надалі робітничою, а не економічно і професійно зрізничкованою так, якби це було потрібно. Головною причиною такого явища є те, що тільки мале число батьків спрямовує своїх дітей на вищі студії. Від таких батьків дуже часто можна почути: «він уже великий, хай заробляє на себе»... А тому «великому» синові того тільки і треба. Він уже давніше думав, якби то могли ввійти в посідання деякої суми гроша, щоб краще зодягнутися, зробити собі модну зачіску, купити транзистор і т. п., щоб могли дорівняти тим своїм товаришам з вулиці. Коли ж нема молодечої виховної організації, яка зуміла б викликати в молодій людині вищі стремління, тоді пролетаризація нашої молоді запевнена. Така молода людина бере першу-ліпшу стрічну працю, слабо оплачувану, в надії, що з літами одержуватиме більше, або змінить на кращу і в той спосіб, без набуття відповідних кваліфікацій, замикає собі шлях до кращих заробітків у майбутньому. З нашого суспільного погляду — це велика хиба. Професійна структура нашої еміграційної спільноти повинна докорінно змінитись. Так, як серед жидів (цих відвічних емігрантів), ми майже не стрічаємо звичайних фізичних робітників, а тільки торгівців, фінансистів чи інтелектуальних професіоналів з високим життєвим рівнем, так і в нас мусить прийти до різкої зміни у виборі звання для нашої молоді. Це тим більше, що під сучасну пору у світі проходить широкозакрошений процес професійної спеціалізації з рівночасною автоматизацією в промислі, що у свою чергу вимагатиме солідних фахівців для обслуги. Для чорноробів і людей без спеціалізації залишиться дуже мало місця й то найгірше оплачуваного.

Повищим питанням у нас покищо не присвячується достатньої уваги, чим припізнюється розв'язку так важ-

ливої для нас проблеми — підвищення життєвого рівня нашої еміграції. Це і є той субстракт для розважань, що ми хочемо запропонувати Дружинам Господарників СУМ, щоб спільними силами всюди на місцях ми могли діяти в потрібному й корисному для української справи взагалі й виховної сумівської справи зокрема, напрямі.

В кожній місцевості, де діє СУМ, існують свої господарські проблеми. Тут потрібна домівка для сходин, школи, зайнять, там треба спортивної площі, виряду, оселі, купального басейну тощо. Всюди є також окремі особи, що займаються полагоджуванням господарських справ. Є також одиниці, що йдуть до торговельних шкіл й на курси, чи кінчають вищі економічні студії. Їхнє місце в Дружинах Господарників СУМ.

Будучи об'єднані в Дружину Господарників, що відбуватиме свої регулярні сходини, ці наші члени зможуть напевно присвятити дещо часу для обміркування тієї, чи іншої господарської проблеми, і знайти найкращу розв'язку. В першу чергу належало б поцікавитись існуючими на місці українськими підприємствами, щоб могли дати їм піддержку й поштовх до кращого розвитку, заохочуючи наших земляків полагоджувати в тих підприємствах свої господарські замовлення. Від таких підприємств можна буде відтак розраховувати також на певну фінансову піддержку у виховній праці СУМ, чи на іншу національну потребу. Далі, потрібно також розглядатися за можливістю створення нових прибуткових підприємств, вивчивши добре наперед їхню рентабельність та перспективи розвитку.

Дуже важливою справою Дружин Господарників було б подбати про фахові кваліфікації нашої молоді в даній місцевості. Ні одна наша молода людина не повинна бути поза увагою Дружин Господарників, коли йдеться про її фаховий вишкіл і шкільну освіту. Дуже часто вистачить заохотити молоду людину продовжувати навчання, а батькам вказати на можливість студії і майбутні користі з них для їхньої дитини. Навіть питання покращання заробіткових умов наших людей повинно бути предметом уваги з боку дружинників-господарників, не говорячи вже про можливість додаткових господарських операцій для наших торговельних і фінансових установ, що треба вважати за нормальне.

Праця Дружин Господарників СУМ може бути незвичайно цікава й рівноманітна. Кожен дружинник-господарник, крім своєї функції в СУМ, що мала б за завдання сприяти скріпленню господарської бази нашої молодечої організації, мав би також цікавитись, або працювати в одній з існуючих місцевих господарських установ, чи підприємств. Досвід і спостереження зі своєї праці кожний дружинник передавав би на спільних сходах Дружини для обговорення і в той спосіб з того досвіду могли б користати всі інші члени Дружини. На такі сходи можна б також запрошувати старших досвідчених фахівців з тієї чи іншої ділянки господарської діяльності, щоб мати змогу постійно підвищувати фахові кваліфікації членів Дружини.

Організуючи Дружини Господарників СУМ, мусимо мати на увазі нашу загально-українську ментальність, яка в загальному не зраджує забагато підприємливості. В нас покутувало доволі довго переконання, що, напр., торгівля це нечесне діло й що порядна людина цим не повинна займатись. Другою хвилю нашої ментальності було уникати відповідальності. З цього випливала настанова йти в урядовці, а не братися до власного підприємства, чи бути управителем. Ці хвилю нашої національної ментальності, що випливали з нашого стану поневоленого народу, де чужинці мали відповідальність і займалися промислом і торгівлею, вже у великій мірі зникають. Все ж таки перебудова людської психіки йде доволі повільно й цей момент становить ще поважну перешкоду в наладнанні нашого економічного життя на еміграції. Та коли ми будемо свідомі цього явища, ми зможемо понад усякий сумнів нашою виховною акцією формувати нову ментальність, властиву українському народові з того часу, коли він був володарем на своїй землі й держав торговельні та дипломатичні зв'язки з цілим тодішнім культурним світом.

Підприємливість дружинників-господарників повинна випливати вже з нашої загальної виховної системи в СУМ, яка змагає до формування зрівноважених особовостей, здібних брати тверді рішення і своєю наполегливістю їх реалізувати до кінця. Крім розсудливої зрівноваженості, господарникам потрібна також властивість постійного зацікавлення новими речами, новими методами, новими винаходами і способами. Він повинен бути здібний

сприймати, реєструвати й аналізувати під кутом корисності й доцільності. Кожна нова ідея для господарника є тією сировиною, що, пройшовши через машину-мозок, виходить з нього готовим продуктом у формі нового проекту, чи вдосконалення. Господарник мусить бути також обдарований організаторським хистом, який полягає в тому, що своїм проектом чи підприємством зуміє зацікавити інших людей, що йому допоможуть до успішного його розвитку й бажаних вислідів. А понад усе господарник має посідати невгнуту силу волі, що допоможе йому переносити зрівноважено евентуальні невдачі й не спочивати на лаврах по перших успіхах. Він мусить носити в собі готовість до певного ризику. З такого типу людьми на довшу мету — переможемо.

Борис ГРИНЧЕНКО

УКРАЇНЕЦЬ

Він українець — це запевне,
Бо хвалить сало й галушки
Та ще вишиванії вдома
Бере він на ніч сорочки.
Колись він навіть — хоч давненько —
Щось написав чи переклав,
Але ж цензура — Боже — люта!
І пер він більше не псував.
Колись кричав: «Народ люблю я!
За його хрест би я поніс!»
І за народ в каліках-віршах
Пролив дрібних він з ложку сліз.
Але ж народ — темнота темна
І віршів тих не зрозумів, —
Мужиктво кинувши, герой наш
На «місце тепле» десь засів,
І хоч накази часто пише,
Щоб в шори брали мужиків,
Але ж він каже: «Україну
Люблю я так, як і любив».
Він галушки і досі хвалить
І «Кобзаря» бере читать,
І на підпитку починає
Слова вкраїнської вживать...

ШЛЯХ ДО КУЛЬТУРИ

Д-р М. КУШНІР

Голова Центральної Виховної Ради СУМ

Про культуру можна говорити з багатьох різних становищ. Можна схоплювати її, як велику справу збірного життя, і можна переживати її дуже особисто. Можна добачувати її в об'єктивних витворах таких, як твори мистецтва, тексти устав, форми інституцій, і можна окреслити її від нутра, від людської психіки. З того великого скупчення проблем хоч виділити тільки одну її групу. Старатимусь відповісти на питання: якими шляхами доходить одиниця до вироблення в собі культури, з яким трудом двигасе себе на її рівень, які сили стають на допомогу, які є позначки цього досягнення та що є запереченням і невдачею цього змагання?

Першим кроком на шляху, що веде до досягнення культури, є створення умілости чимраз глибшої участі власної особовости в усіх цих процесах діяння й думання, в яких з конечности беремо участь. Бо людське життя є двоплощинне. Виконуємо багато чинностей механічно й байдуже, виголошуємо багато поглядів, повторюючи їх тільки основні заслуhanня й без внутрішніх потверджень. Навіть наші почування й наші змагання мають часто характер таких поверхових переживань, накинених іззовні й майже нам чужих. Але крім цієї, є ще друга площина життя. Ми вступаємо на неї в таких моментах, у яких свої думки, змагання, чини переживаємо цілим собою, як наші власні, як сердечно нам близькі й важні. Ми потверджуємо їх тоді особисто, хоча б навіть вони приходили до нас іззовні. В житті кожної людини є перемішане те, що поверхове й механічне з тим, що глибоке й особове. Отже, коли краще людина потрапить пронизувати свої чини і свої погляди самим собою, тоді вона податливіша на посів культури. Чим вона виключніше живе на площині

пасивного наслідування й механічного поступовання в світі думок, неперероблених власним серцем, то тим даліше вона відходить від культури.

Цей закон можемо ствердити в багатьох ділянках життя. Може він проявляється в ділянці професійної праці. Людина, яка виконує чужу й немилу працю, винищує себе саму фізично й духово дуже скоро. У вільних хвилинах від такого прикрого труду вона шукає ошоломлючої розваги. Її особове життя завмирає, і вона стає знаряддям. А культура є людською річчю. Культура може жити й розвиватися тільки посеред людей, її можна зацплювати тільки в живих серцях. Цей сам закон, який каже, що до культури доходимо шляхом поглиблення інтенсивності особового життя, є слідний теж в інтелектуальній ділянці. Механічно взяті погляди, бездушно накопичені відомості зовсім не свідчать про культуру людини. Вони можуть навіть її заперечувати. Щоб її здобути, треба знання пережити в собі, треба з відомостей зробити живу силу, треба вміти ними володіти й ними перейнятися. Щойно люди здобуємо глибший стосунок до правди, а завдяки цьому й інтелектуальну культуру. Перестаємо бути поверховими півінтелігентами. **Шукання власного виразу в діях і думках, якими є пов'язані з традицією і суспільством, являється першим кроком на шляху до культури.**

Спробую тепер окреслити другий. Між людиною і оточенням може існувати двоякий стосунок. Він може бути нормований міркуваннями корисності, яку сподіємося від володіння дійсністю. Так у нашому приватному житті, в його різних обставинах, служать нам: одяг, меблі, дім, авто, телефон, машина до писання. Щоб з них користати, вистачить тільки їх мати. І хоч деколи, щоб мопти з них користати, треба здобути певну вмлість, але ця справність, раз здобута, залишається вже назавжди, не вимагає поновлення зусиль. Має характер незмінний, повторний. Хто раз навчиться вести авто, користає з цієї вмлості завжди. Але таку використовуючу поставу не вільно нам стосувати до всього, з чим ми в житті стрічаємося. Гарний образ чи гарний вірш вимагають іншого стосунку. Вони не дають нам таких користей, як речі згадані раніш. Тут не вистачить одноразове підготовлення. Не можна раз назавжди забути вмлості черпати з мистецтва. Це була убивча рутиня. Навіть цей сам вірш, читаний у різних моментах, може й повинен бути іншим, новим віршем. Треба мати тут завжди живу готовість відчувань. Тільки таким чином людина наближається до мистецтва. Подібно у відношенні до всіх інших вартостей. Постава, яку ми повинні зайняти супроти них, це постава освіченості. Вони (вартості) не є знаряддям на-

шої пасивної вигоди, ані знаряддям наших користей. Це радше вони нам, а не ми їм становили домагання. Це вони затажують нас на службу, домагаючись від нас переміни, поширення, поглиблення. Шлях до культури веде через слухняність цим домаганням. Хто світ вартостей трактує зі становища користей, подібно як світ речей, — цей ніколи не переступить поріг культури. Некультурною людиною є ця особа, яка твори, що повинні піднести її освіту, трактує чисто утилітарно, завішуючи, наприклад, у вітальні образ на те, щоб викликати подив гостей і т. д.

Потвердження цілим собою виконуваних чинностей і голошених поглядів та черпання зі світу вартостей, — оце є два перші кроки на шляху до культури. Третій крок веде нас до досягнення внутрішньої гармонії. Живучи, мусимо сповняти різні вимоги: ми є членами родини і громадянами держави, належимо до Церкви й до політичної організації, хочемо бути слухняні моральним законам, але водночас прагнемо перемагати в гострій боротьбі за існування, визнаємо висліди наукових дослідів і радо піддаємося чарові поезії. Ці вимоги так перехрещуються, що, виконуючи одні з них, мусимо заперечувати інші. Горить у нас негасимий пожар конфліктів. Не завжди, поступаючи правильно, як учені, діємо добре, як громадяни, не завжди, будучи вірними державі, ми є ревними визнавцями релігії, не завжди стисло придержуємось моральних законів, потрапимо брати подібну участь у господарській боротьбі. Тому завжди йдемо на компроміси: в різних закутинах нашої особовости громадимо різні суперечні між собою змісти.

Але таке життя, шарпане різнорідністю суперечних вимог, веде до забріхання, привчає до поверхового думання й до невідповідальних вчинків. Не веде до культури, бо культура вимагає одностайности й повноти. Доходимо теж до неї в таких моментах, у яких переживаємо щось цілим собою тоді, коли якась правда, якийсь закон, якесь діяння, якийсь намір поривають нас цілковито, а не тільки частинно, коли заповонюють нас цілих, а не тільки нас, як громадян, або нас, як естетів, або нас тільки, як науковців. У змаганні до такої гармонізації, в досягненні такої одностайности віднаходимо шлях до культури. Чим більші є розбіжності суперечних вимог, ставлені людині життьовими дезидератами й обов'язуючими ідеалами, тим тяжче ввійти їй на цей шлях.

Вимога внутрішньої гармонізації має ще й інший сенс. Вона ґрунтується на усуненні різниці між щоденною дійсністю, а особливою нагодою. Дуже легко й надто часто піддаємося поглядіві, що в царство культури вступати можна лише в моментах виз-

волення від щоденности. Що громадянами цього царства стаємо на основі рідких хвилин захоплення в театрі і в музею, шляхом виняткового й одинокого пориву героїства, шляхом великого й рідкого наукового здобутку. Але так не є. Коли між тим, чим живемо щоденно, а тим, що маємо на свята, існує засаднича різниця, тоді марніє й це наше щоденне життя й та, здавалося б, велика, вершкова культура. Шлях до дійсної живої і здорової культури йде полем щоденного життя. Про крокування на цьому шляху рішає те, що є в нас постійне, а не те, що виняткове. Рішає про те тривалий стиль нашого життя, властива нам щоденна постава супроти себе й супроти ближнього, супроти праці й обов'язку. Говорить про те наше щоденне відношення до правди, до краси.

Проблема гармонізації сил і змагань показує нам дальші перспективи шляхів до культури. Вони мають суспільний характер, ведуть посеред формування відношення людини до краси. Стосунки між людьми укладаються в житті двоїм способом: в напруженій боротьбі й серед протилежностей, та в пережитті спільноти й подібності. Але культура родиться тільки в атмосфері поєднання. Чим сильніше й безоглядніше виявляється різниця між людьми, чим слабше є відчута поєднуюча лучба, тим тяжче в такому середовищі зароджується культура. Вона вимагає здібностей забувати про поверховні різниці між людьми й умілости шукати суттєві подібності. Вона вимагає готовости вибачити, диктованої почуттям, що важливішими, як гнів і кара, є спільні завдання й чини. Мірилом культури стає те, — як це окреслив один із соціологів, — чи люди, що різняться поглядами й уподобаннями, можуть засідати при спільному столі для полагодження спільних справ. Шлях до культури веде по через шукання поєднання, по через дозрівання до спільноти. І завжди тільки в колі якихось відкритих і пережитих подібностей витворюється культура. Перемога християнської культури над античною була визволенням нової, іншої спільноти. Ця лучба впливала на суспільні перегруповання й добувала нові сили з одиниць. Бо культура не є приватною річчю. Хоча кожний витворює її в собі, ніхто, однак, не витворює її в осамітненні, не випрацьовує на власну руку. Культура родиться в індивідуумах завдяки виміні досвідів, наслідуванню зразків, завдяки промінюванню назовні. Черпати й давати, — оце її закон життя.

Окреслюючи тоді культуру, як змагання до здобування особового виразу в чинах і думках, як службу вартостям, випрацьовання гармонії між різнорідними змаганнями і між щоденністю, а врочистою хвилиною та як шукання спільної лучби, — доходимо

до висновків, які в дечому далеко відбігають від поточних переконань. Бо коли шляхом, що веде до культури, є виконання цих вимог, то, як бачимо, є це шлях незалежний від багатьох чинників, які вважаються властивими джерелами культури. Дійсно ж, на основі багатства і на основі високих суспільних становищ входить в царство культури. Не рішає про неї виключно едукація й не родиться вона тільки у великих містах. Коло людей, які знаходять вступ до неї, є куди більший, ніж це голосять односторонні великоміські й інтелектуалістичні пересуди. Бо її пороги переступає кожний, хто жив чесно, а не тільки цей, хто потрапить писати або студіювати етичні трактати. До її царства належить цей, хто вичуває красу у виді природи, в устаткуванні хати, в пісні при праці і в обряді, а не лише цей, хто мандрував по музеях світу і студіював історію мистецтва. Здобуває культуру цей, хто будує в собі чесний стосунок до таємниці буття, до власної думки, а не тільки цей, хто має високу наукову освіту. Живе в культурі людина, яка в діянні дає вираз любови батьківщини, а не лише історик, який докладно знає її історію. А дуже часто ця скромна людина з далекої провінції або зі села, має глибшу культуру, тривалішу й більше щире, ніж зарозумілий зі своїх привілеїв мешканець міста. Бо культура є всестороннім формуванням людського життя в кожному моменті існування, надавання йому стилю, помітного в стосунку людини до себе самої і до ближніх, в її поставі супроти збірноти, в її праці і змаганнях, в спостеріганні правди й доступної їй краси, в почутті поваги життя й відповідальності за спільну долю.

Члени СУМ! В періодах між появою АВАНГАРДУ, КРИЛАТИХ, ЗАПИСОК ВИХОВНИКА читайте ті українські газети, які відпускають місце для цілих сторінок, редагованих членами СУМ, або обширно інформують про життя і діяльність СУМ!

Підтримуйте українську патріотичну пресу —
пропагатора наших ідей і лучника українців
у розпорощенні!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І МОЛОДЬ

(Продовження)

Проф. П. САВЧУК

Українська історіографія 18 ст. відображала в основному вірно хід історичних подій у національному процесі українського народу. Ми маємо кілька поважних праць з історичного циклю, які подають чимало фактичного матеріалу з історії нашої минувшини. Слід пригадати, що історію, як навчальний предмет, запроваджено в школах України на початку 18 ст. До цього спричинилися провідні мужі української нації, які хотіли запізнати наростаюче покоління з рідною історією. До поважних праць належать: «Короткий літопись Малої Росії з 1506 по 1770 рік», виданий Василем Рубаном 1777 р. в Петербурзі. До нього входить «Короткий опис Малоросії», доведений до 1734 р., «Стисла хроніка історичних подій 1735-70 рр.» де подано прізвища гетьманів, полкової козацької старшини, ієрархів Української Православної Церкви, аж до ліквідації Московщиною в 1764 р. Гетьманщини, «Короткий опис Малоросії», написаний невідомим автором у 30-х рр. 18 ст., «Опис Малої Росії та України» С. Зарульського, «Короткий опис про козацький малоросійський народ» П. Симоновського, «Синопис» невідомого автора, вперше надрукований у 1674 р. в Києві, який перевидавався багато разів, а востаннє у 1836 р. Це був популярний підручник з української історії. Визначним твором для розуміння історичного минулого України була «Історія Русів», надрукована Осипом Бодянським у 1846 році в Москві, хоч багато було московських перешкод до її видання. Її Шевченко читав ще в рукописі, а потім і друковану. Заслужували уваги Шевченка історичні твори, як «Історія Малої Росії» Бантиш Каменського (1822 — перевидана 1830 і 1852), «Істо-

рія Малоросії» Миколи Маркевича (1842). Не оминув у своїх самоосвітніх студіях і «Кройніку» Феодосія Сафоновича, який склав був цю історичну працю в 1672 р. з стародавніх літописів, але не видрукував її. Вона була знана в рукописі. Ці праці мали велике значення для розвитку історичної думки в Україні. Тому майже кожен з високою освітою їх знав, зокрема українець.

Свідоме плекання любови до рідної літератури та стремління безпосередньо встановити зв'язок з українською народною творчістю, належав до найважливіших заслуг Шевченка перед сучасниками літературного світу. Він знаменито знав усну народню творчість. Шевченко глибоко вивчав українську етнографію. Знав українські народні поезії, які перший видав (1819) Микола Цертелєв, князь — грузин з походження, — з яким Шевченко пізніше (1844) листувався. Простудіював збірник українських народніх пісень («Малоросійскія песни» — 1827-1834), які видав Михайло Максимович, збірник «Запорожская старина» (1833-1838) Ізмаїла Срезневського, збірник «Малоросійські та червоноруські думи і пісні» (1836) Платона Лукашевича. В збірнику були вміщені зразки усної народньої творчости західноукраїнських земель. Був обізнаний Шевченко також з галицькими збірниками пісень, які видали польські етнографи — Вацлав Залеський (1833) та Жерота Паулі (1839-40) і інші.

Одночасно з тим Шевченко глибоко простудіював «Слово о полку Ігоревім» — найвизначнішу літературну пам'ятку України з XII ст., з якої навіть робив переклади («Плач Ярославни») тощо. Прочитав збірник законів тогочасного українського права — «Руську Правду» 11-12 ст. — (часів Ярослава Мудрого), «Поученіє Володимира Мономаха», «Слово о законє і благодаті» Іларіона, що було великим чинником в історії української державної і церковної політики, «Житія» — оповідання про життя святих, «Житье и хоженье Данила» — паломницька література, описи подорожей до релігійних центрів і святих місці: Палестини, Константинополя, Афонських монастирів та ін.

Шевченко був добре обізнаний з полемічною літературою, як «Ключ царства небесного» (1587) Герасима Смогрицького, «Апокрисис» (грец. слово — відповідь) — полемічний твір з 16 ст., виданий 1597 польською і 1598 староукраїнською мовою невідомого автора, а також з

анонімним твором «Пересторога» (1606). Видатним українським полемістом-письменником був Іван Вишенський. Відомі також полемісти-письменники 16-17 ст. С. Зизаній, М. Смотрицький, З. Копистенський та ін. А в 2-й половині 17 ст. був визначним полемістом на Закарпатті М. Андрелла. Кращі твори полемічної літератури послужили в боротьбі за національне визволення українського народу. Маємо на увазі ті, в яких протестувалося проти гноблення українського народу польською шляхтою, поміщиками, князями тощо.

Шевченко вивчав історичну філологію, щоб бути обізнаним з історією української літературної мови. Простудював «Граматику» (1618) Мелетія Смотрицького, в якій досліджувались питання етимології й синтаксису, а також риторики й поетики. Граматика Смотрицького була понад сто років єдиним академічним підручником з мови слов'янського світу. Послідовно вивчав лексикологію (від грец. — вчення слів) — розділ мовознавства, що вивчає лексику якоїсь мови. Один із перших словників української лексикології XVII ст. був «Лексикон словеноруській» Памви Беренди, «Лексикон грекословено-латинській» Є. Славинецького, «Лексикон триязычний» Ф. Полікарпова та ін. А також «Лексикон російский, исторический, географический, политический и гражданский» (1793) В. Татіщєва.

Українська наукова, історіографічна і публіцистична література до Шевченка і його часу, вже наближалася до задоволення духової потреби всього українського суспільства. Але до здійснення цілковито такого ідеалу, політичні умовини зробили неможливим справжньої перемоги національного прагнення. Московська заборона українського друкованого слова, придушення всякого духового вияву, спричинили зупинення, а не розвиток української наукової літератури. Тому вона не є аж надто кількісною. А могла кількісною (очевидно й якісною) бути, бо творчих сил ніколи не бракувало в українській нації. Тому Шевченко з великим захопленням вивчав українознавство, зокрема академічну лектуру, яка в першу чергу була йому потрібна. А коли був уже на відповідальному академічному рівні, зупинявся на студіюванні додатко-

вої лектури, для поглиблення й поширення своєї інтелектуальності, яку не кожен, навіть і з університетською освітою, будь-коли читав. Тому Шевченко так виріс був інтелектуально понад своїх сучасників. Це власне зробило його скрізь прощеним і бажаним, у культурному товаристві, в якому він часто бував зі своїм професором К. Брюловим, який уважав його своїм найкращим другом. А молодь, академічна й неакадемічна, його друзі, завжди бажали його товариства; з захопленою приємністю слухали його у співрозмові. Але про це ще буде мова далі.

Шевченко, студював глибоко українознавство, він одночасно читав, студював і вивчав всесвітню літературу, мистецтво, філософію, естетику та всі інші галузі науки, зв'язані зі світовою історією. Твори світової літератури він читав у перекладах, які діставав у різних приватних та академічних бібліотеках. Будучи вже в Академії, йому не складало трудностей дістати бажану книжку.

Історію всесвітньої літератури, мистецтво різних напрямків і стилів, він з захопленням студював, бо це була його ділянка, яку любив. Будучи вже свідомим свого становища, він шукав у світовій літературі, в письменстві відображення об'єктивного життя народу в мистецькій формі словообразами, правдивого висвітлення дійсності. Шукав законів реалістичного мистецтва. Знаючи про багатство світової літератури минулих віків, його допитливість хотіла знати життя народів, з його думками й почуттями. Він уже знав значення демократичної літератури, хоч і не все ще читав, не впірнув у її глибинне мистецьке серце, душу, світогляд. Він знав, що передова література, за своїм ідейним змістом, — мусить бути національною.

Національність літератури і мистецтва проявляється в різні історичні віки по-різному, але вартісне в галузі мистецької культури зроджується на національній основі. Тому багато мистецьких творів, написаних сотні років тому, мають невмируще значення. Бо ці твори своєю мистецько-ідейною вартістю впливають на наступні покоління. Тримаять його своїм національним патосом високого мистецтва, змісту, правдивих образів, їх психологічних виявів, характерів, стосунків і, навіть, стилю мови, що дещо змінюється в процесі історичного національного розвитку внутрішньої культури.

Така література була створена на глибокому вивченні життя даного народу, його людських історичних звичаїв, обрядів, естетики, етики, філософічного світогляду, глибокої психології почуттів, поглядів на явища природи, всесвіту, фізіологічного зв'язку — живої мови, усної народньої творчості — фолкльору. Все це відображається в класичній літературі майже всіх народів і націй світу, почавши від античної Греції й Риму. Тому Шевченко поставився з великою увагою до вивчення античної літератури, де є прекрасні зразки духової культури.

Знання античної літератури, мистецтва — необхідне кожному молодому, починаючому входити в інтелектуальний світ. Цю дидактику повинна прийняти кожна свідомо молодь, до свого психологічного «я», зокрема українська молодь, яка знаходиться в країнах вільного світу, щоб інші народи могли стверджувати про нашу молодь, як культурну, розвинуту, обізнану з класичною світовою культурою. Без знання світової культури, — не можна вважатися інтелектуальною людиною. Це повинна добре усвідомити собі наша молодь, як усвідомлював собі наш геній Тарас Шевченко. Він навіть сюжети брав з античної зразкової літератури для своїх іспитових праць, і за них одержував високу оцінку від ради Академії, з нагородженням медалями. Приклад гідний наслідування наводимо з твору «Маляр» («Художник») Тараса Шевченка.

«Я безмежно щасливий. Ескіз мій на конкурсі прийнятий без найменшої зміни, і я вже прийнявся за програму. Сюжет я любив, він мені цілком по душі, і я весь йому віддався. Це сцена із «Іліади» — Андромаха над тілом Патрокла. Тепер тільки я зрозумів, як необхідно вивчення антиків і взагалі життя і мистецтва стародавніх греків і як мені в цьому випадку французький (французька мова — П. С.) пригодився. Я не знаю, як подякувати доброму Демському (друг Шевченка, що вчив його французької мови — П. С.) за таку услугу».

(Далі буде)

Шкільництво в поневоленій Україні

А. МИКУЛИП

Згідно повідомлення московсько-большевицької україномовної газети «Молодь України» ч. 126 за 1965 р.¹⁾, в т. зв. «сесійній залі верховного совета УССР» (м. Київ) відбулася в червні ц. р. шоста сесія верховного совета УССР шостого скликання. Сесія обговорила таке питання: «Про дальше поліпшення роботи шкіл, професійно-технічних училищ, середніх спеціальних навчальних закладів, дошкільних та позашкільних установ Української РСР». (Примітка автора: формулювання питання, яке розглядала й обговорювала шоста сесія, тхне пошехонщиною). Доповідь у цій справі («Про дальше...») виголосив заступник голови совета міністрів УССР П. Тронько.

Після доповіді та дискусії шоста сесія ухвалила відповідну постанову, витяги (уривки) з якої подаємо тут з деякими поясненнями, але без наших коментарів, бо їхній зміст настільки характерний і промовистий, що їх взагалі непотрібно (постанова вміщена на сторінках «Молодь України» ч. 127 за 1965 р.). Як і кожна московсько-большевицька постанова, так і постанова «Про дальше поліпшення» починається дитирамбами «братній сім'ї народів» (СССР) та «рідній» пошехонській компартії.

В постанові пишеться, що «завдяки здійсненню ленінської національної політики...» (інакше кажучи політики русифікації українського населення) ...протягом шести років семирічки за рахунок державних капіталовкладень, коштів підприємств (які в СССР також державні), організацій і колгоспів (отже за рахунок грабунку українського населення, — А. М.) з активною участю трудящих (примусово-«добровільної» праці та фінансів, — А. М.) збудовано 5400 шкіл на один мільйон 445 тис. учнівських місць, 100 учбових²⁾ корпусів і майстерень профтехучилищ, 75 учбових

1) «Молодь України» — офіційний пресовий орган московського наглядача над українською молоддю — ЦК ЛКСМ УССР.

2) Такого слова як «учбовий» українська мова не має.

та учбово-лабораторних корпусів (може «лабораторних»! — А. М.) середніх спеціальних навчальних закладів... Тепер у республіці працює 35.405 загальноосвітніх шкіл, в тому числі 545 шкіл-інтернатів (московсько-комуністичних інкубаторів, — А. М.), 824 школи і 9.672 групи з продовженим днем, 754 професійно-технічних училища, 682 середні спеціальні навчальні заклади... Середні і восьмирічні школи, середні спеціальні навчальні заклади і професійно-технічні училища добилися певних успіхів... У формуванні в учнів наукового марксистсько-ленінського світогляду³)... Після закінчення середньої і восьмирічної школи значна частина її вихованців включається безпосередньо у трудову діяльність (спрямовується в радгоспи і колгоспи чорноробами, або запроторюються на далеку північ і на цілину, — А. М.) ...У загальноосвітніх школах, профтехучилищах, середніх спеціальних навчальних закладах, у дитячих дошкільних і позашкільних установах працює близько 600 тис. учителів і вихователів (серед них найбільше партійно-комсомольських наглядчів, — А. М.) ...Верховна рада УРСР відзначає, що в роботі загальноосвітніх шкіл, профтехучилищ, середніх спеціальних навчальних закладів, дошкільних та позашкільних установ є **істотні недоліки**... Матеріальна база ще не відповідає сучасним вимогам. Плями будівництва в деяких областях (у яких?, — А. М.) окремими будівельними організаціями міністерства будівництва **виконуються незадовільно, якість будівельних робіт у ряді випадків низька, окремі об'єкти вводяться в дію несвоєчасно** (всі підкреслення наші, — А. М.). Лише на будівництво шкіл і дитячих дошкільних закладів за останні шість років не використано державних капітоловкладень на суму 21 мільйон карбованців. Особливо незадовільно будуються об'єкти освіти у Закарпатській, Кировоградській, Кримській, Львівській, Полтавській і Сумській областях. Не в усіх школах, профтехучилищах, середніх спеціальних навчальних закладах є необхідна кількість навчальних кабінетів, лабораторій і майстерень. Не вистачає потрібного обладнання, приладів, хемічного посуду, інструментів... Виробниче навчання провадиться **на верстатах і машинах застарілих конструкцій** (і це в країні «передової техніки»? — А. М.). Промисловість республіки досі не освоїла⁴) виробництва значної кількості навчального приладдя, посібників⁵) та інструментів. З 1018 назв навчального приладдя, необхідного для шкіл, не виготовляється 551. **Якість багатьох навчально-наочних посібників і облад-**

³) Виходить, що існує і не науковий марксистсько-ленінський світогляд.

^{4, 5}) Чистої води московські слова!

нання, що виготовляються промисловістю України, ще **низька**.
...Недостатньо забезпечені навчально-виховні заклади спеціальними меблями. Конструкції і особливо якість парт та деяких видів меблів для навчально-виховних закладів **не завжди** відповідають санітарно-гігієнічним, педагогічним та естетичним вимогам...

Деякі виконками не ставлять перед батьками належних вимог у справі навчання і виховання дітей... внаслідок цього **певна кількість дітей шкільного віку щороку залишається поза школою** (скільки залишається та які тому причини Тронько у своїй доповіді не сказав, або партійна цензура не пропустила на сторінки газет!, — А. М.).

Навчально-виховна робота... провадиться на недостатньому ідейно-політичному, науковому і педагогічному рівні, часто без врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей і підлітків (отже, марксистсько-ленінський ідейно-політичний рівень шкучильгає!, — А. М.) ...У багатьох школах... ще не приділяється належної уваги фізичному, естетичному та атеїстичному вихованню.

Виконками окремих обласних, міських і районних рад та раднаргоспи формально ставляться до трудовлаштування випускників шкіл, миряться з фактами, коли керівники підприємств безпідставно відмовляють у прийманні на роботу молоді, яка не досягла 18-річного віку. Керівники промислових підприємств, будов, радгоспів і колгоспів не створюють молодим робітникам-підліткам необхідні виробничі і житлово-побутові умови для успішного поєднання праці з навчанням... (безоглядно визискують!, — А. М.) ...Виконками місцевих рад («советская власть на местах», — А. М.) мало дбають про поліпшення роботи навчально-виховних закладів... У багатьох селищах і містах **не створено або незадовільно працюють піонерські кімнати і дитячі майданчики при домоуправліннях**.

Окремі обласні, районні і міські виконками (які, де?, — А. М.) не приділяють достатньої уваги роботі комісій у справах неповнолітніх (безпритульних, гуліганів тощо, які є наслідком існування «советской власті», — А. М.), не здійснюють належного контролю за додержанням правил радянської торгівлі **по продажу спиртних напоїв, тютюнових виробів**, за роботою театрів і кінотеатрів по обслуговуванню дітей і підлітків»...

Отже, як переконуємося з наведених тут уривків з постанови справи «побудови матеріально-технічної бази комунізму» в ділянці

освіти, настільки кепські, що ними мусила займатись московсько-большевицька верховна влада в поневоленій Україні.

Очевидно, шоста сесія ухвалила відповідну постанову, зобов'язуючи раду міністрів УРСР, міністерство освіти, міністерство вищої і спеціальної середньої освіти, головне управління професійно-технічної освіти при раді міністрів УРСР, інші міністерства і відомства УРСР та виконкоми... «усунути недоліки, відмічені постановою і добитися дальшого піднесення рівня роботи загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ, середніх спеціальних навчальних закладів, дошкільних та позашкільних установ...»

Як відомо, постанова шостої сесії виглядає на папері досить гарно. Ухвалено усунути ті та інші недоліки, але, як кажуть, папір все витримає... Найголовнішим у постанові є дві точки: а) «забезпечити неухильне виконання визначених рішенням XXII з'їзду партії і програмою КПСС завдань щодо... **виховання безмежно відданих справі комунізму людей...**» б) «вжити заходів до активізації діяльності комісій у справах неповнолітніх у запобіганні та викоріненні **дитячої бездоглядности** (безпритульности, — А. М.) і правопорушень...»

З цього виходить, що сучасна українська молодь та її батьки навмисне ухиляються, щоб українським школярам, дітям та підліткам прицелювалася московсько-большевицька ідеологія, псевдонауковий марксистсько-ленінський світогляд.

І друге — московсько-большевицька пропаганда на цілий світ галасує, що безпритульність — це явище притаманне тільки капіталістичній системі, і раптом постанова шостої сесії вимагає «вжити заходів у запобіганні та викоріненні дитячої бездоглядности і правопорушень...»

**Виховну діяльність серед
УКРАЇНСЬКОГО ДОРОСТУ**

**ми можемо вести лише з допомогою
всіх свідомих українців!**

ЖЕРТВУЙТЕ НА ФОНД ЮНАЦТВА СУМ!

ГЕРОЇ УКРАЇНИ

І. БРЕЗНЯНСЬКИЙ

ВЕЛИКИЙ СИН КАМ'ЯНЕЧЧИНИ

(У тридцять п'яту річницю смерті)

Чарівне й незабутнє Поділля, як молодість; перлина його Кам'янеччина. Сріблом переливаються там у вузьких глибоких долинах Смотрич, Студениця, Ушиця й безліч річечок, струмків, струмочків. На схилах крутобоких долин зелені села; над урвищами яруг, у казкових гаях, білі палати колишніх магнатів-чужинців; вирізьбленим із граніту відламком минувшини височить уперезаний Смотричем Кам'янецький замок.

Між долинами-яругами хвиляста рівнина повишівана полями-ланами, селами-гаями, круглогрудими Товтрами¹). Війне весною і вся околиця у шатрах цвіту, а над ними, у золотій блакиті купаються жайворонки; прикрис травень зеленим листом вишисво-яблунового цвіту шатра, ділується в них, радіють, аж висвистують солов'ї, виїде хлібороб у неділю на свою ниву, глянє на колосисте море, постоїть і перехреститься. У таємничій тиші чорного лісу, на своїй мові, ведуть розмови лісові сили. Казковими там-мнищами оповитий Гуминецький ліс — гніздо Кармелюка.

Нема в Україні кращого шляху за Кам'янецький. Навіть у спеку віє на нього прохолодою від столітніх лип, берестів, дубів та джерельних річечок і струмків. За переказами старих дідів тим шляхом вели москалі Устима Кармелюка на Сибір. Сидить, було, старий дід у садку серед пасіки, дивиться як Божа бджілка носить мед і розказує «байку» хлопчикам, а вони ловлять відкритими ротиками дідові слова. Багато-багато чули й бачили хлопчики на Кам'янецькому шляхові й навколо нього. Бачили Головного Отамана, як їхав з козаками з Проскурова до Кам'янця; їздили на козацьких конях, коли Січові Стрільці спочивали в садочках після бою з тарацанцями; проводжали воїнів та показували стежку в житах на Смотрич.

Прокидалися серед ночі й бачили, як москалі перекидали все в скринях, забирали кожухи, розмотували сувої полотна й ділилися ним, а матері з заламаними руками стояли, приклонившись до печі.

Прислухалися ранками, коли старші пошепки говорили, що тієї ночі повстанці десь у Чемерівцях, чи Вишнівчику вибили до

¹ **Товтри** — невисокі (до 100 метрів) вапнянові торби, розкинені по південно-західнім Поділлю.

ноги москалів. Багато дечого діялося тоді обабіч Кам'янецького шляху. А хлопчачі підросли, кінчали школу й декого з них одвозили до міста в науку. Відвіз свого сина Івана до міста й панотець Сергій Наливайко, та не до семінарії, як то водилося з діда-прадіда, бо не було вже такої. Чого тільки не довелось почути й побачити Іванові в Кам'янці. Свіжий спогад палив серця раною про червону жидівку Фаню, що серед білого дня вбивала невинних людей. Стріляла з мавзера на хідниках, на вулицях, якими ходив колись Устим Кармелюк та іздив Головний Отаман Симон Петлюра. Хіба можна таку наругу терпіти?! Хіба можна мовчати?! І Іван не мовчав. Не ображався, а радів, що за те іноді на нього казали «петлюрівець». У Кам'янці вперше до рук узяв «Кобзаря» виданого Доманицьким. Здружився з хлопцями з Підзамча. У 1924 році їх тасмний гурток вирішив не тільки словами, але й чином показати, що український нарід не скориться ніколи: вирішив убити ката Кам'янецької в'язниці.

Рік пізніше Іван Наливайко сидів за мурами тієї ж в'язниці, засуджений на шість років суворої ізоляції. Жорстокий це був час. Але він закінчився для нього цей раз передчасно, бо загальна амністія 1927 року відкрила перед ним залізні ворота й він повернувся знову до родинного села.

З острахом придивлявся панотець Сергій, що навколо сина купчаться сільські хлопці. Та Іван заспокоював батька. Аж одного разу перестрів панотця, як ішов з вечірні, голова сільради, і пройшовся з ним городами над річкою мало аж не додому: з району запитували про Івана. Довелось Іванові покидати свою милу Кам'яничину. Розцвітали того року сади для нього вже над Озівським морем. Донеччина, Кубанщина, Ставропілля, Вороніжчина — де тільки живе український нарід, побував Іван. І скрізь навколо нього купчилися українські хлопці. І скрізь ворог починав загрожувати арештом, і доводилося персіздити на нові місця.

У серпні 1930 року з шостої камери у дванадцятку передав Іван Наливайко своєму другові: «Моя доля вирішена. Друга судимість і спеціальне становище». 10-го вересня того ж року комендант Луганського ГПУ²⁾ Вакуленко оголосив усім членам організації, що слідство закінчене і справа передана до трійки ГПУ³⁾. На невеличкому листковій паперу, де члени організації мусіли розписатися, на першому місці стояв підпис Івана Наливайка.

29-го вересня 1930 року з Луганської в'язниці Івана Наливайка забрали.

Так закінчився життєвий шлях Івана Наливайка, патріота і борця за волю України. Він любив до безтями своє чарівне, кві-

²⁾ Політична поліція большевиків, що була головним зряддям московського терору в Україні, виступаючи в різні часи під різними назвами — ЧеКа, ГПУ, НКВД, МГБ.

³⁾ Поліційна комісія, яка складалася з трьох комісарів і мала необмежені повновасті. Вона вирішувала про заслання на Сибір, ув'язнення на довгі роки, або давала наказ розстріляти арештованого.

туче й легендарне Поділля, свою Кам'янецьчину. А життя своє молоде скінчив він на двадцятьчетвертому році у темній закривавленій вісімнадцятій камері Луганського ГПУ.

ТАКІ БУЛИ ДОЧКИ УКРАЇНИ!

На берегах річки Мурафи — притоки Дністра, оточене сизим степом, гомонить невелике подільське село Буша. Майже в центрі його, там де ледь помітна річечка Вушанка вливає свої води в Мурафу, стрімко злітає вгору могутній кам'яний клин, що чимось нагадує передню частину корабля. Скелястий трикутник відрізаний від степу глибоким ровом ще незасипаної редути.

Давно, понад триста років тому, тут стояла недоступна Бушанська фортеця, котру сучасники називали одним із ключів Поділля. З обох боків кам'яного клина височіли, врізавшись у скелі, товсті мур з бійницями та башти. За ними ховався ще один мур і головна оборонна споруда — замок. Від полів та лісів фортецю відгороджував широченний рів та високий частокіл — гребінь із товстих, вгорі загострених стовбурів дуба. За річечкою Бушанкою, навпроти фортеці, неспокійним життям жило досить велике містечко — одне з найважливіших на тогочасному Поділлі.

Фортецю збудував руками українських кріпаків польський воєвода Корецький ще наприкінці XVI сторіччя. Буша посідала найважливішу ділянку в обороні краю від татар і турків. 17-го вересня 1617 року тут було навіть підписано один з мирних договорів між Польщею та Туреччиною.

1648 року, коли Богдан Хмельницький закликав усіх чоловіків України взятися до зброї, повстала Наддністриянина перетворила Бушанську фортецю на опірний пункт боротьби за українську державу.

Так було аж до 1654 року, коли західня частина Вінничини знову підпала під владу поляків. Тоді з містечка Положного в напрямі на Шаргород вирунула величезна польська армія, близько 30 тисяч чоловік: 20 тисяч вершників, 8 тисяч піхоти та понад тисячу наємних лядськиххтів. Армію вели польські гетьмани Стефан Чарнецькі, Станіслав Потоцькі та Станіслав Лянцкоронські. У стінах Наддністриянини, за народіми переказами, до них приєдналася й велика татарська орда, допомогою якої на той час саме заручилася Польща.

Окупанти жорстоко поводитися в підбитому краї. Палили села й міста. Над рядами шибениць чорніли хмари гайвороння. Кілька населених пунктів, в тому числі й містечко Стіна біля Томашполя, за відмову здатися на ласку напасників були спалені, а попелиця заорані плугами.

Під кінець літа очманілі від вогню і крові наїзники потяглися до Дністра, спочатку до Могилева, а згодом до стін Буші.

На правому березі Мурафи, навпроти бушанських скель, зарілося різномовне вороже військо. Гармаші навели дула на фортечні мур. Гарнізнові запропонували здатися без усяких умов. Козаки й уся людіньг відповіли пострілами. На баштах замайоріли малинові стяги. Поляки пішли на штурм. Облога тривала кілька днів.

Гарнізон, нащадки Ярослава Мудрого і легендарного Байди, Наливайка й Тараса Трясила, бойових друзів Хмельницького, Богуня й Нечая — вирішили: перемогти або вмерти. Під нестихаючою зливою куль та гарматних ядер бушанці мужньо боронились. Комендант вміло використовував вигідне розташування фортеці. На голови напасників безперервно сипалося наперед заготовлене каміння, котилися колоди, лилася гаряча смола. Оборонці влучно вражали ворогів ружничним і гарматним вогнем, здійснювали сміливі нічні вилазки до табору противника. Виляся врукопац. Навіть умираючи, намагалися власти на голови ворогів, що дерлися й дерлися на мурі і скелі.

На другий день жорстокої битви, як розповідає переказ, крізь пролом у мурах згори до річки Мурафи потекла, як вода після дощу, гаряча людська кров.

В одному з нічних боїв загинули комендант фортеці (на прізвище, за переказом, Гречка) та сотник Зависний. Оборону очолила славна українська жінка, дружина сотника Мар'яна Зависна.

Битва клекотіла вдень і вночі. Вороги кидали на штурм нові й нові сили — й бушанці змушені були відійти до центра фортеці, під товсті мурі замку. Наприкінці останньої доби ряди козаків, ополченців та мешканців околиць прорідились, мало хто вже міг тримати зброю. Знесилені боем, падали з ніг жінки й діти. На штітанку вороги готувалися до вирішальної атаки.

І тоді комендант фортеці — Мар'яна Зависна, не бажаючи здати на ласку ворогів себе та своїх побратимів, взяла на руки власне немовля й побігла до порохового льоху. Кинула палаючий смолоскип у бочку з порохом — і мурі замку разом з мужньою матір'ю злетіли високо до хмар. Лявіна каміння засипала тіла захисників і знищила тисячі ворогів, які щільно облягли мурі. Героїчна фортеця перетворилася на суцільний цвинтар.

Подвиг подолян показав світові ще раз, які сили таїть у собі нарід, що стає на захист рідного краю. А український нарід не забув героїв Буші. Пісні та легенди про них переходять з покоління в покоління, вчать любити рідну землю. Клясик української літератури Михайло Старицький написав повість «Облога Буші» та драму «Оборона Буші». На місці, де згинула велика дочка української нації Мар'яна Зависна, ще й нині видно сліди фортеці. Над самою Мурафою видніють широкі, врізані в скелі, пази — основа оборонного мурі. Трохи вище височить башта, що стоїть на місці бушанського замку. Тут же й підземелля. Неподалік темніє похилений кам'яний хрест. Його з діда-прадіда називають «хрестом Мар'яни». На цьому місці, розповідають, і завершила свій безприкладний подвиг славна українська героїня.

До бушанських скель над Мурафою й Вушанкою протоптано багато туристських стежок, хоча на тих легендарних скелях нема ніякого пам'ятника. Новий окулант, червона Москва, на такий не дасть скоро дозволу. Але свята земля кличе своїх синів та доньок вклонитися пам'яті гордих предків. Над бушанським краєм витає безсмертя.

З журналу «Україна»

СОЛОВЕЙ І ТРОЯНДА

ОСКАР ВАЙЛД

«Вона обіцяла танцювати зі мною, якщо я принесу їй червоних троянд, а у мене в цілому садку жадної червоної троянди немає», — жалівся в розпачі молодий студент.

Зі свого кубельця на дубі почув його соловей і виглянувши здивовано з-поза рясного листа.

«Жадної червоної троянди в цілому моему садку», — жалівся далі студент і на його гарні очі навернулися сльози. «Ох, від якої дрібниці залежить іноді щастя. Я прочитав усе, що написали колись мудреці, збагнув усі таємниці філософії і от через брак якоїсь червоної троянди розбивається все моє життя».

«От, нарешті, справжній закоханий», — сказав соловей, — «ніч у ніч, не знаючи його, співав я про нього, ніч у ніч розповідав за нього зорям і ось, нарешті, бачу його тепер. Його волосся темне, як цвіт гіяцинта, уста червоні, як троянда, яку він шукає, але пристрасть зробила його лице блідим, як слонова кістка, а туга наклала печать свою на його чоло».

«Завтра ввечері принц уряджує баль і моя кохана має бути на ньому», — журився далі студент, — «якщо я принесу їй червону троянду, я танцюватиму з нею до світанку, обійматиму її стан, триматиму її руку в моїй руці і вона схилить свою голівку на моє плече. Але в моему садку червоної троянди немає і вона минатиме мене, не помічаючи, і це розіб'є моє серце».

«Це, таки, справжній закоханий», — сказав соловей, — «він страждає від кохання, яке я оспівую; те, що дає мені радість, є його горем. Справді, любов є якась дивна

Примітка редакції: Пояснення деяких, може незрозумілих, слів читач знайде в кінці оповідання.

річ. Вона цінніша за смарагди і дорожча за прекрасні опали. Її не дістанеш ні за перли, ані за гранати розміром в яблуко; її не купують купці, її не важать на вазі для золота».

»Музиканти сидітимуть на своїх галеріях«, — казав далі юнак, — »і гратимуть на струнних інструментах, а моя кохана танцюватиме під звуки арф і скрипок, танцюватиме так легко, що ноги її не торкатимуться долівки і придворні в пишних убраннях юрбою оточуватимуть її. Зі мною ж вона танцювати не буде, тому що я не маю червоної троянди для неї«, — і він кинувся на траву та, зануривши лице своє в руки, заплакав.

»Чому він плаче?« — спитала маленька зелена ящірка, що бігла повз нього з задертим догори хвостиком.

»Чому, справді?« — спитав метелик, що літав навколо, ганяючись за соняшним променем.

»Справді, чому?« — ніжним глибоким шепотом запитала свою сусідку стокротка.

»Він плаче за червоною трояндою«, — сказав соловей.

»За червоною трояндою?« — закричали всі разом, — »але ж це неймовірно смішно«, — і маленька, завжди трохи цинічна, ящірка голосно розсміялася.

Лише соловей збагнув тайну цього юнацького горя і, сидючи мовчки на дубі, думав про містерію кохання.

Раптом він розправив свої рудуваті крила для лету й піднісся вгору. Тінню промайнув він понад гаєм, тінню пролинув через сад.

Посередині газону стояв розкішний трояндовий кущ. Побачивши його, соловей перелетів до нього і сів на його галузку.

»Подаруй мені червону троянду«, — просив він, — »і я співатиму тобі найсолодші мої пісні«. Але кущ хитнув головою.

»Мої троянди білі«, — відповів він, — »білі, як піна морська, біліші за сніг на верхів'ях гір. Але спитай у мого брата, що росте коло старого соняшного годинника, може він дасть тобі те, чого ти бажаєш«.

Соловей перелетів до трояндового куща, що ріс коло старого соняшного годинника.

»Дай мені червону троянду«, — сказав він, — »і я співатиму тобі найніжніші мої пісні«. Але кущик хитнув головою.

»Мої троянди«, — відповів він, — »золотисто-жовті, як волосся русалки, що сидить на бурштиновому троні, вони золотіші за золото-цвіт, що цвіте на леваді, доки не придуть косарі зі своїми косами. Але звернись до мого брата, що росте попід вікном молодого студента, може він дасть тобі те, чого ти бажаєш«.

Соловей перелетів до трояндового куща, що ріс під вікном студента.

»Подаруй мені червону троянду«, — вигукнув він, — »і я проспівую тобі мої найсолодші пісні«.

Але куц похитав головою.

»Мої троянди червоні«, — відказав він, — »червоні, як лапки голуба, червоніші за розмаїні крила коралів, що віють і віють у глибинах моря. Але зима заморозила мої жили, мороз повідщипував мої пуп'янки, а буря поломила мої гілки і я не матиму троянд у цьому році«.

»Одну червону троянду — це все, чого я бажаю«, — просив соловей, — »одну однісіньку червону троянду. Невже немає способу дістати її«.

»Є один спосіб«, — відповів куц, — »але такий жахливий, що я не смію розповісти тобі за нього«.

»Скажи мені«, — просив соловей, — »я не настрашуся«.

»Якщо хочеш мати червону троянду«, — сказав куц, — »то мушиш створити її з музики в ясну місячну ніч і забарвити її кров'ю твого власного серця. Ти маєш співати мені, притиснувшись грудьми до тернини, співати цілу ніч до світанку і тернина мусить проколоти твоє серце, щоби кров твоя потекла по моїх жилах і стала мою«.

»Смерть — це висока ціна за червону троянду«, — засумував соловей, — »бо життя кожному дороге. Радісно сидіти в зеленій діброві і спостерігати сонце в його золотій колесниці й місяць у його колясці з перлів. Солодкий є запах глоду, ніжні є сині дзвоники, що ховаються по долинах, та верес, що цвіте на горбах. А все ж таки кохання краще за життя. Та що, врешті, серце маленького птаха, в порівнянні з серцем людини«.

Він розправив свої крила для лету і піднісся вгору. Тінню промайнув він через сад і тінню пролинув понад гаєм.

Молодий студент все ще лежав на траві, де він його залишив, і сльози ще не висохли на його гарних очах.

»Радій«, — гукнув соловей, — »радій; ти матимеш твою червону троянду. Я створю її з музики в ясну місячну ніч і забарвлю її кров'ю мого серця. В подяку за це я хочу лише, щоб ти був щирим в коханні, бо кохання мудріше за філософію і могутніше за силу. Полум'яного кольору крила його й подібне до полум'я тіло його. Як ладан подих його запашний і як мед солодкі уста його«.

Студент підвів очі на солов'я і слухав, але не збагнув, що той йому казав, бо розумів лише те, що написано в книгах.

Зате зрозумів його дуб і відчув до нього жаль, бо дуже любив маленького солов'я, що збудував у його вітті кубельце.

»Проспівай мені ще в останній раз«, — шепотів він, — »без тебе я буду дуже самотнім«.

Соловей заспівав і голос його дзюркотів, як вода, що летить із срібного глека.

Коли він закінчив співати, студент підвівся і витяг з кишені бльокнот і олівець.

»Вона дуже елегантна — цього заперечувати не можна. Але чи вміє вона любити? Боюся, що ні. Звичайно, вона, як і більшість митців, має дуже шляхетні манери, але не має щирости. Вона не пожертвує собою для інших. У неї лише музика в голові, а всім відомо, що мистецтво є егоїстичним. Все ж таки треба сказати, що вона має декілька пречудових нот у голосі. Як шкода, що вони не мають практичного значення і жадної користі не дають«.

Він увійшов до своєї кімнати, ліг на своє невибагливе ліжко й почав думати про своє кохання; через деякий час він заснув.

Коли зійшов місяць, соловей полетів до трояндового куща і притулився грудьми до тернини. Цілу довгу ніч він співав, натискаючи на тернину, а холодний кришталевий місяць, схилившись додолу, слухав. Цілу ніч він співав і тернина глибше і глибше входила в його груди і крапля по краплі спливала кров його життя.

Спочатку він співав про зародження кохання в серці хлопця й дівчини і, як пісня за піснею, розпускалася, пелюстка за пелюсткою на самому вершку куща чудова троянда. Бліда вона була спочатку, як туман, що висить над рікою, як перші проблиски ранку і срібна, як крила світанку. Мов тінь троянди у срібному дзеркалі, мов тінь

троянди в калюжці води, була квітка, що розцвіла на вершку куща.

Але кущ закликав солов'я міцніше натискати на тернину: «Притулися щільніше, соловейку», — казав він, — «щоб не наспів, бува, день, заки троянда не стала червоною».

Все міцніше натискав соловей грудьми на тернину, все голоснішим і голоснішим ставав його спів, бо співав він про зародження кохання в душі юнака і молодої дівчини, і ніжний рожевий наплив забарвив пелюстки троянди, як забарвлюється лице молодого, коли він цілує свою наречену.

Але тернина не досягла ще серця солов'я і середина троянди залишалася білою, бо лише кров солов'їного серця могла забарвити серце троянди.

І кущ благав солов'я натискати міцніш на тернину: «Притулися сильніш, соловейку, бо день настане раніш, ніж троянда буде готова».

Соловей ще сильніше притулився до тернини, вона торкнулася його серця і гарячий біль пронизав його тіло. Пірким, прегірким був той біль, але спів ставав все палкішим і палкішим. Він співав про любов, яку освячує смерть, про любов, що живе й за могилою.

І чудесна троянда стала пурпуровою, як небо на схід сонця. Пурпуровим був вінець її пелюсток, пурпуровим, як рубін, було її серце.

Голос солов'я поволі все слабшав, очі затяглися плівкою і він почав бити крильцями. Все слабше і слабше лунав його спів; він відчував, як щось здушує його горло.

Ще раз, востанне, пролунав жагучий порив його співу й увірвався...

Білий місяць, почувши його, забув за світанок і забарився в небі, червона троянда, почувши його, затремтіла в екстазі й розкрила свої пелюстки назустріч свіжому ранковому повітрю. Луна підхопила його, понесла до своїх пурпурових печер у горах і збудила зі сну пастухів. Вона пролетіла крізь очерети над річкою і ті передали цю вістку до моря.

«Дивись, дивись!» — закричав кущ, — «бачиш, троянда вже готова». Але соловей вже не відповів; він лежав мертвий у високій траві з терниною в серці.

В полудні студент відчинив своє вікно й виглянув.

«Ой, яке ж щастя! Червона троянда! Такої троянди я

ще в житті своєму не бачив... Вона така прекрасна, що, певно, має довжелезну латинську назву». І він вихилився з вікна і зірвав її.

Надягнувши капелюх, він з трояндою в руці побіг до будинку, де жила родина професора.

Коло дверей сиділа донька професора й намотувала на шпульку синій шовк. Біля ніг її лежав маленький песик.

»Ви казали мені, що танцюватимете зі мною, коли я принесу Вам червону троянду«, — вдався до неї студент. »Ось, найчервоніша троянда в світі. Ви носитимете її сьогодні коло Вашого серця і, коли я танцюватиму з Вами, вона розповість Вам, як я Вас кохаю«.

Але дівчина насупилася: »Боюся, що вона не пасуватиме до моєї суконки«, — відповіла вона, — »та, нарешті, небіж Чемберлена прислав мені справжні самоцвіти, а всім відомо, що самоцвіти багато дорожчі за квіти«.

»Але, слово чести, Ви є дуже невдячні«, — відповів розгнівано студент і кинув троянду на вулицю. Вона впала в рівець і потрапила зараз же під колесо воза.

»Невдячна?« — сказала дівчина. »Послухайте, я Вам щось скажу: Ви є дуже зухвалий. А втім, хто ж власне Ви є? Лише студент. Я навіть не вірю, щоб Ви мали срібні застібки до чершників, як то їх має Чемберленів небіж«. Вона підвелася зі свого стільця й увійшла до хати.

»Яка дурна річ любов«, — говорив студент, простуючи додому. »Вона наполовину не є така корисна як логіка, бо не може нічого довести; вона завжди розповідає про нездійснені речі і примушує людину вірити в те, що не існує. Це, дійсно, дуже непрактично, а тому, що в наш час практичність — це все, я краще повернуся до філософії і студіюватиму метафізику«.

Він повернувся до своєї кімнати, витяг товсту запошеноу книгу й почав читати.

Переклала з англійської мови

Р. Курінна

Оскар Вайлд — Oskar Wilde англійський письменник і поет; жив у роках 1856-1900.

Троянда — рожа.

Гіацинт — квітка з родини лілей, різних кольорів.

ЩОБ НАЦІЯ БУЛА

Як марне і крихке життя
Дорожче волі всім,
Хтось мусить жертвувати ним,
Щоб нація жила.

Коли у всіх гнучкі слова
Хоробрих чинів ждуть,
Хтось взором чину мусить бути,
Щоб нація росла.

Якщо довкола все гуля,
Вітчизна в забутті,
Страждати мусить хтось за всіх,
Щоб нація була.

Коли зі злом межі нема,
Чесноти мусить хтось плекать
Щоб з Богом і тривка
Ця нація цвіла.

Вірш Р. Володимира «Щоб нація була» взятий із книг «Палкі серця», що вийшла накладом автора в 1964 році. Р. Володимир, професор на одному з американських університетів, є не тільки визначним науковцем та популярним високошкільним педагогом. Він співробітничав з різними українськими журналами та часописами й пише поезії. «Палкі серця» є його першою збіркою віршованих творів. В ній поміщено 125 високопатріотичних віршів, історичних поем, пісень тощо. Книгу можна набути через Редакцію «Авангард», ЦУ СУМ-у, або Українську Видавничу Спілку. Адреса:

Ukrainian Publishers Ltd.,
200, Liverpool Rd.,
London, N. 1.
Great Britain.

Смарагд — самоцвіт (дорогоцінний камінь) зеленого кольору.

Опаль — самоцвіт з рокішними переливами ясних кольорів.

Гранат — напівдорогоцінний камінь, переважно червоний.

Містерія — понадчуттєва тайна.

Газон — культивований лужок в садку або в парку.

Еурштин — закам'яніла смола хвойних дерев з ранніх геологічних епох землі; має вигляд жовтого прозорого каменя.

Коралі — маленькі морські живини, що ростуть колоніями у вигляді куштів на дні моря.

Глід — колочі кусту, що мають білий цвіт та маленькі червоні ягідки.

Дзвоники — відомі лугові квіти у формі дзвоників, переважно синіх.

Верес — малі куштики квітів бузкового кольору.

Рубін — самоцвіт червоного кольору.

СОСНИ ШУМАТЬ

(Драматична картина з Визвольних Змагань нашої доби)

Микола ВЕРЕС

Новонародженому синові Ростиславові — присвячую.

Дійові особи:

Аркадій ШАРОВ — майор військ МГБ.

ІРЕНА — його дружина.

АРТЕМ — командир рейдувального з'єднання УПА.

БУНЧУЖНИЙ.

(Діється в одній з відпочинкових місцевостей України в 1950 р.)

—о—

ЯВА I.

АРТЕМ: Рено!.. (Вона стоїть до нього, не обертаючись, спиною, дивиться у вікно.) Рено, час іде...

ІРЕНА: Знаю.

АРТЕМ: Чого ж мовчиш? Чого шукаєш за вікном оправдань? Не знайдеш.

ІРЕНА (Зітхаючи): І це знаю.

АРТЕМ: Бачиш? Погоджуєшся, а відповіді не хочеш. Де ж сенс?

ІРЕНА: Ти жорстокий...

АРТЕМ: Не я. Життя жорстоке. Ті його стрімкі закрути, якими йдемо. Тримай кермо в руках уміло й певно. І нічого нервуватися.

ІРЕНА (Обертається до нього): Хотіла б лишитися спокійною. Як ти. Але я не можу. При найцирнішому своєму бажанні не можу. Це все, немов шаруга...

АРТЕМ: Зовсім ні. Звичайна закономірність подій і фактів. Усвідоми собі добре те, що я сказав.

ІРЕНА (Знову обертається до вікна): Важко, Артеме. Воно таке жахливе...

АРТЕМ: Однак, це дійсність. Подивись на неї тверезими очима.

ІРЕНА: Дивлюся.

АРТЕМ: І що бачиш?

ІРЕНА: Вартового за вікном. Чи ж це не красномовний факт?

АРТЕМ: Дурниця! (Шукає по кишенях).

ІРЕНА (Повертається): Для тебе. Але я добре знаю гостроту його віч. Це просто чудо, що мені двічі вдалося приспати його чуйність і привести тебе сюди... Що ти шукаєш?

АРТЕМ: Смертельно хочеться курити. А гюток, як на злість, вийшов.

ІРЕНА: Стривай, я зараз! (Заслонює штору на вікні, запалює світло. Шукає в бюрці, знайшовши, простягає цигарки Артему.) Прощу!

АРТЕМ: Його? Не куритиму.

ІРЕНА: Але ж, Артеме! Він і пальцем їх не торкнув. Це свіжа пачка. Візьми всі.

АРТЕМ: Дякую, лише одну. (Закурює, сідає на канапу.) Хоч і майорські, а нікудишні. Полова та й годі. Нема то, як дядько почагує бакуном. Міцний, пахучий, курил би без кінця. Степом пахне.

ІРЕНА: Дивлюсь на тебе й не вірю власним очам. Невже це справді ти? Невже ці дев'ять років розлуки пройшли, як мариво?.. (Сіла біля нього). Скажи, Артеме. Переконай мене, що це не сон.

АРТЕМ: Відходиш від теми.

ІРЕНА: Вона для мене вічна. Вічно свіжа й нова. Така ж, якою була в дні твого від'їзду на фронт (Тулиться до нього.) Пам'ятаєш наше прощання?.. Ті сосни?.. Бо я... я не забула найменшої дрібнички... Я сонні разів навідувалася після до них, вслухалася в шум їхніх віт, хотіла збагнути, що він мені віщує. (Зітхає.) І не збагнула. Може тому, що була безжурною дівчинкою...

АРТЕМ: Що ж... (Встає, переходить до вікна). Тепер ти жінка. В подвійному значенні цього слова. А сосни є й тут, біля твого вікна. Спробуй збагнути тепер. Їхній шум однаковий по всій Україні.

ІРЕНА: Не кажи. Ці шумлять радісно. Вітають твоє повернення.

АРТЕМ: І шлють тобі докір. Не чуєш?

ІРЕНА: Чую! Чую, Артеме. Щоб ти тільки знав, які болючі його відлуння в душі мої!.. Мимоволі пригадуються слова одного віршу, ще зі школи: »Як мало ми шляхів пройшли, а скільки помилок зробили...« (Встає.) Ніби про мене сказано.

АРТЕМ: Облиш. Тебе ніхто не судить за вчинки інших, за те, що повірила йому... Капітан привіз тобі вістку про смерть одного зі своїх лейтенантів. Переконав тебе. І звідки ти могла знати, що це обман, майстерно й хитро заграана роля... Під маскою важко вгадати правдиве обличчя.

ІРЕНА: Тепер ти зірвав її. Ти приніс зі собою бурю. І той душевний спокій, що його я з таким трудом привернула, зламався, мов звітнена осінню гілка... Я проклинаю ту підступну мить, коли так необачно зламала своє слово!

АРТЕМ: Чи ж pomoже?

ІРЕНА: Сумління... Розумієш ти — сумління, злість, образа, — це все змішалось в мені колючим клубком. Він безустану перекочується й це болить... А в додатку до всього ти вимагаєш від мене неможливих речей.

АРТЕМ: Чому ж неможливих? Все в житті може бути осягненим. Лише треба мати перед собою чітко наштриховану мету, треба вірити у свої сили й іти до неї пробоем. А ти губишся. Ну чому не хочеш погодитися?

ІРЕНА: Погодитися? Ти кажеш погодитися? Але на що?

АРТЕМ: На зустріч. У цій кімнаті.

ІРЕНА: Ніколи.

АРТЕМ: Боязнь? Схаменися, Рено. Ти ж медик. Як маю це розуміти?

ІРЕНА: Як хочеш. Була байдужою до пострілів, до розривів бомб, до всіх пережитих страхів. А тепер злякалася.

АРТЕМ: Але ж чому? Чому?

ІРЕНА: Я знаю, хто ти. І догадуюсь, чого прийшов. Ці іскри в очах твоїх... Вони не віщують нічого доброго.

АРТЕМ: Залежить кому. (Гасить цигарку в попелюшці.)

ІРЕНА: Не мені. Але я знаю ваші характери. Коли зустрінетеся, буде удар. Воюєш, що не витримаю...

АРТЕМ: А ти спробуй. Струси зі себе поволоку боязні й підніми голову. Мені соромно за тебе! Ти ж українка, ти дочка найхоробрішої нації світу!.. Говориш про удар. Моя зустріч з Аркадієм — це лише маленький епізод, частинка загального удару, який гряде! Він мусить бути рано, чи пізно. І він буде. Це неминучість, Рено, неминучість динаміки життя. Зрозумій це і не змушуй назвати тебе егоїсткою.

ІРЕНА: Це не егоїзм, Артеме. Менше всього думаю про себе.

АРТЕМ: Значить про нього.

ІРЕНА: Без цинізму! Знаєш добре, що ця людина зламала мені життя. Кожне слово про ордени, кожний рух — відбезпечений револьвер! Все для кар'єри! А я — непотрібний додаток. Які ж тут можуть бути сантименти?!.. Ні, Артеме! Ніколи не любила Аркадія, а після того, що довідалась, ненавиджу. До глибини душі! Здається, очі видряпала б!..

АРТЕМ: Перестань. Лише підтверджуєш сказане мною попередньо! Якби все було склалося інакше, не дряпала б! Шукаєш ідилій? Ставиш себе на перший плян? А нація. А доля краю? А де щастя покоління, які прийдуть? Ти

ніколи не думала про такі речі?.. Подивись мені в очі!.. Дивно, що, Аркадій, як спеціаліст нервових недуг, досі не навчив тебе тримати свої нерви в кишені!..

ІРЕНА: Не жартуй!

АРТЕМ: А ти не будь дитиною. Я мушу його бачити!

ІРЕНА: Ну і як ти уявляєш собі цю зустріч? Там завжди варта... Здійме тривогу... Схоплять тебе... Ні, Ні! Краще сама умру.

АРТЕМ: Не треба. Ти молода, квітуча. Життя для тебе тільки починається. Повинна жити, боротися, перемагати. Збагнути шум соснових віт. Це дасть тобі наснагу, міць і гарт. З ними не страшно йти в найбільший вир. А що торкається твоєї вarti, то можеш не турбуватися: її знімуть з хвилиною, коли за Аркадієм замкнуться вхідні двері...

ІРЕНА: Ти не сам?

АРТЕМ: Яка різниця? Не кидаю слів на вітер. Кажу, знімуть.

ІРЕНА: Припустім, що так. Але ж він озброєний.

АРТЕМ: А я? (Торкає рукою автомата на грудях.) Подивись на цього друзяку. Довголітній! Пройшов зі мною вздовж і поперек усі шляхи. І ніколи ще не підвів. Бачиш, як туляться до грудей.

ІРЕНА: Виходить — двобій?

АРТЕМ: Ні. Він хоча і твій чоловік, але падлюка. Виключене.

ІРЕНА (Хвилюючись): Тоді пробач... Не розумію нічого.

АРТЕМ: Знову нерви? Візьми себе в руки. Ти ж лікарка. А опанованість — засада успіху... До речі, він думає повернутися сьогодні, чи знову пропаде на цілу ніч, як учора?

ІРЕНА: Не знаю. Коли виїжджає до дому, мене повідомляють телефонічно. Щоразу.

АРТЕМ: Формальностей скільки!

ІРЕНА: Тобі смішно? А я,.. я готова розплакатися.

АРТЕМ (Суворо): Слухай, Рено. Поговорімо хоч на мить, як дорослі люди. Я не прибув сюди на дачний відпочинок, ані на приємне побачення. У мене справа, справа, яка вимагає зустрічі з Аркадієм за всяку ціну. І то власне сьогодні. Тут. Це останній термін. Ти погоджуєшся, чи ні? (Різкий дзвінок телефону.)

ІРЕНА (Здргнувшись.): Артеме, він!..

АРТЕМ: Говори.

ІРЕНА: Слухаю. Так. Що кажете? Коли?.. Добре. Дякую. (Кладе слухавку.) Боже мій!..

АРТЕМ: Що сталося?

ІРЕНА: Район. Не мали часу скоріше повідомити. А він виїхав 15 хвилин тому... Подумай, — від міста до дачі всього 14 км... Зараз буде тут... Що робити?.. Що робити?..

АРТЕМ: Погодитися. Питаю тебе востаннє: так чи ні? (Та мовчить.) Бувай здорова! (Хоче йти.)

ІРЕНА: Куди ж ти?!

ІРИНА: Куди ж ти?!

ІРЕНА (Хапає його за руку.): Ні, ні! Це божевілля!

АРТЕМ (Шорстко.): Це наказ. А перед його виконанням мене не зупинить ніщо. Навіть ти.

ІРЕНА: Артеме!..

АРТЕМ: Пусти мене! Коли не віриш мені, відмовляєшся, я буду діяти сам. Пусти, кажу!

ІРЕНА: Вірю! Вірю! Дивись! (Знімає зі шиї медальйон, відкриває. Ось!.. Твоя фотографія! Зберегла... І пронесла крізь усе... Пронесла, бо... люблю тебе...)

АРТЕМ: Любиш?

ІРЕНА: Люблю!.. (Тулиться до нього і губить медальйон.) Ще більше, ніж колись...

АРТЕМ: І погоджуєшся бути присутньою?

ІРЕНА: Так! (Знадвору чути крик сови.) Що це?

АРТЕМ: Аркадій замкнув за собою двері.

ІРЕНА: Швидше сюди! (Випроваджує його в бічні двері.)

ЯВА II.

Аркадій. (Входить з портфелем, наспівує »Страна моя, Москва моя, ти самая любимая«.) Раптово зриває спів і поводить носом. Озирається підозріло по кімнаті, знаходить недокурок, нюхає.)

ЯВА III.

ІРЕНА (Входить, тримаючись руками за голову.) Це ти? Вибач, що не зустріла. Зле почувуюся.

АРКАДІЙ (Цілує її.): Що тобі?

ІРЕНА: Голова болить (Сіла на канапу.)

АРКАДІЙ: Пройдьот. А що це за дим у кімнаті?

ІРИНА: Який? Де?

АРКАДІЙ: Хто тут куриє?

ІРЕНА: А... то я... Зуб розболівся. Ну й закурила.

АРКАДІЙ: Дивно. В тебе такі здорові зуби.

ІРЕНА: А от взяв та розболівся. Що мала робити? Плакати?

АРКАДІЙ: Навіщо плакати? Тут сміятися, радіти треба. Такий шанс! Як тобі це подобається?

ІРЕНА: Що?

АРКАДІЙ: Викликають до столиці. Сам Берія. Приятний сюрприз! Сьогодні ж мушу виїхати.

ІРЕНА: Як?! Зараз?

АРКАДІЙ: Нічним потягом. Та чого ти така дивна? Ніби розгублена?

ІРЕНА: Сам винен. Завтра таке велике свято, а тебе зі мною не буде. Знову сама, як і сьогодні...

АРКАДІЙ (Плескає її по плечі.): Пусякі, Груха! Повернуся з Москви — влаштуємо такий баль, що ціла околиця п'яна буде. А тепер ти всьо такі того... приготуй рюмочки. Зап'ємо нашу річницю авансом. І голова перестанет. (Ірена виходить у бічні двері.)

ЯВА ІV.

АРКАДІЙ (Дістає з портфелю пляшку коньяку, ковтає з неї кілька разів, ставить на бюрко, проходиться по кімнаті.) Ну, орденок, можна сказати, в кишені! (Затирає руки.) Н-да. Та Білогорця підвернулася мені впору... (Витягає з кишені люстро, любується сам зі себе.) Ай-да, Аркаша! Знай наших! Люстро падає з рук. Нахилиється, щоб підняти і завважує медальйон.) А це що? Ірки медальйон. А всередині... Не може бути! (Придивляється.) Так. Це він. Знову він. Проклятий ідейнік! (Витягає з кобури револьвер, відбезпечує його. Другий револьвер з кишені ховає за халяву.)

ЯВА V.

ІРЕНА (Виходить з келішками. Ставить на столику.): Чого так дивишся на мене?

АРКАДІЙ: Любуюсь... Що це таке?

ІРЕНА: Мій медальйон...

АРКАДІЙ: А в ньому...

ЯВА VI.

АРТЕМ (В дверях.): Моя фотографія! (Аркадій хоче вхопити револьвер.) Не рухатись! Руки! Рено, відбери в нього револьвер.

АРКАДІЙ: Як смієш?! Вона моя дружина.

АРТЕМ: Дружина?.. Поговоримо й про те. (До Ірени.) Ти чула, що я сказав? Взяти револьвер! (Ірена підходить до Аркадія, витягає револьвер.) Поклади на стіл. Тепер обшукай Все, що знайдеш в кишенях, на стіл. (Ірена обшукує.) Права. Ліва. Задня. Воки. Нічого більше? Добре. Медальйон теж віддати. Чув? (Аркадій кидає на стіл. Рухом автомату подає знак — опустити руки.) В порядку. Можеш стояти. Можеш сісти, коли хочеш, але попереджую: за найменший підозрілий рух — черга.

АРКАДІЙ: Чого тобі треба?

АРТЕМ: Скажу.

АРКАДІЙ: Кажі швидше.

АРТЕМ: Скучив за тобою. Ну і прийшов одвідати. Поговорити. Давненько не бачились. І тем нам хіба не забракне. Як думаєш?

АРКАДІЙ: Погоджуюсь. Розмова заповідається цікава, але навряд чи з неї що вийде.

АРТЕМ: Чому?

АРКАДІЙ: Дивне питання. Виглядає на те, що ти прийшов з наміром...

АРТЕМ: Забити тебе? Міг зробити це вчора. Твоя машина проїхала на віддалі кількох метрів од цівки мого автомату.

АРКАДІЙ: І ти пропустив таку нагоду? Як же це?

АРТЕМ: Шукав кращої.

АРКАДІЙ: Кто іщєт, тот всегда найдьот. Але взяти мене на мушку в мой власній кімнаті? Чорт возьми!.. Запляновано добре. Вважай лише, щоб не захопився занадто розмовою і в екстазі не натиснув часом курок...

АРТЕМ: Облиш турботи. Рука в мене тверда. Не дрижить.

АРКАДІЙ: Тоді сїдай. Гостем будеш, хоч і непрошеним. Чи може тебе ця пацієнтка спеціально запросила. Зуби полікувати!

ІРЕНА: Нарешті згадав про мою присутність!

АРКАДІЙ: А я й не забував. Як можна. Стою оце й розгадую ребус. Що це? Змова? Уривок з нового фільму? Скажі-ка, Іра!

АРТЕМ: Не плещи дурниць. І перестань чіплятися до Рени. Вона тут ні при чім.

АРКАДІЙ: Випадковий збіг обставин, — так сказать.

АРТЕМ: Менше з тим. Не міняє суті справи.

АРКАДІЙ: Може й так... Вип'ємо, чи що?

АРТЕМ: Ні, пити не буду.

АРКАДІЙ: А я б випив. Легше розмова піде.

АРТЕМ: Хочеш? (До Ірени.) Налий!

ІРЕНА (Бере чарку, наливає, підносить до Аркадія.)

АРКАДІЙ: А собі? (Запечерливий рух голови.) Н-да. Солідаризуєшся, значіт? Хвалю за храбрость! І п'ю за успішне закінчення розмови! (П'є.) Магу попросіть папіросочку?

АРТЕМ (До Ірени.): Дай.

ІРЕНА (Бере з бюрка папіросницю, витягає папіроску, запалює сірник, відходить до столика.)

АРКАДІЙ (Смачно затягається димом з цигарки.): Пролог зроблено. А тепер — глава первая. Що це за маскарад?

АРТЕМ: Неймовірно, правда? Однострій, товаришу майоре.

АРКАДІЙ: Можу знати якої армії?

АРТЕМ: Вона тобі добре знайома.

АРКАДІЙ: В прошлом, так. Але тепер уже не існує.

АРТЕМ: Найкращий доказ протилежного — моя присутність.

АРКАДІЙ: Предположїм. Цікаво, як же ти... Самольотом?

АРТЕМ: Своїми власними.. Певніше.

АРКАДІЙ: Н-да. Орієнтація, можна сказать, — первосортная.

АРТЕМ: Як бачиш. Твоім яничарам і не снилося, що я тут.

АРКАДІЙ: Прохвости, значіт! Погано службу несуть.

АРТЕМ: Нічого. Вишлєш пізніше на Колиму, або в потилицю пальнеш. Звук стріляти ззаду.

АРКАДІЙ: Чушь! Ворога стрічаю завжди в анфас!

АРТЕМ: А під Житомиром я дістав кулю у спину. Як же це сталося? Ми не були в оточенні. Йшли у фронтову атаку.

АРКАДІЙ: Чому мене питаєш?

АРТЕМ: А кого ж? Ти вів курс тактичного стріляння в академії. Знаєш його закони.

АРКАДІЙ: Как свої п'ять пальців! Але фронт — не стрельбище. Пулі летают, мов бджоли. Заблукала котрась...

АРТЕМ: І вилетіла чомусь власне із твого револьверу!

АРКАДІЙ: Не докажеш мені!

АРТЕМ: Докажу. Ти вибрав трохи невдалий момент, бо, коли я падав, стромігся зауважити між деревами твою постать. Це було давно, в 41-му. Може забув, то пригадай собі нашу пізнішу зустріч над Черемошем...

АРКАДІЙ: Не мав певности, що це ти. Ніч була дуже темна.

АРТЕМ: Однак, це не перешкодило тобі засудити мене на розстріл. Чи може й це забув? То спробуй пригадати прізвисьце двох стареньких житомирських громадян, які недовзі після цього зникли з міста. Не пригадуєш?

АРКАДІЙ: Житомир великий...

АРТЕМ: А кривда, яку ти заподіяв, ще більша! Ті старенькі були мої батьки! Ти згноїв їх у казематах за нашу карпатську зустріч. Пам'ятаєш це все, чи може тобі ще дещо пригадати?

АРКАДІЙ: Забагато спогадів з минулого. Що було — пройшло. Не вернеться. Краще говоримо про сучасність.

АРТЕМ: На все свій час. А час — поняття перманентне. Одна подія обумовлює другу... Ти спотворив минуле. Чого ж сподіваєшся від сучасности? Вона для тебе дуже сувора. Сувора й шорстка, мов камінь, той камінь, який ти брутально втиснув Рені в душу. Ти пішов на відступ, ти захищав од неї правду і тепер в очах її повно сліз. Чи ж тільки в її?.. Ти встелив свій шлях від капітана до майора слізьми і кров'ю тисяч.

АРКАДІЙ: Нічого дивуватися. Мій священний обов'язок боротися з ворогами батьківщини. Тому по війні я перейшов з армії до МГБ.

АРТЕМ: Не говори про священність. Вона тобі чужа. А батьківщина... Яку маєш на увазі?

АРКАДІЙ: Ту саму, яку ти зрадив!

АРТЕМ: Помиляєшся. Коли я стікав кров'ю в житомирському лісі, мене врятували люди з добрим серцем і щирістю в очах. Вони відкрили переді мною двері до нового світу, до правди. Вони поставили мене на ноги, поставили міцно і я, ступивши на поріг, прозрів. Я знайшов свою правдиву батьківщину, а її не зраджу ніколи. Для неї віддам свій кожний крок і чин, а коли треба буде то й життя.

АРКАДІЙ: Про що ти, властиво, говориш? Чи не про южно-русску провінцію?

АРТЕМ: Про Україну. Ту страждальну землю, яку ти топчеш своїм московськими чобітьми. За неї ти пролив потоки крові, за неї наказав розстріляти мене в карпатських міжгір'ях! Не вдалося тобі. Я втік і сьогодні з наказу України я тут!

АРКАДІЙ: Гарні слова. Патріотичні дуже. Але я ловлю між ними інший зміст. Тебе привела сюди ревнивість.

АРТЕМ: Справді? Сумнівне. Я ніколи й нічим не перешкоджав Рені зробити вибір. Коли ж вона вибрала, ти почувся діткеним. Що вчинив опісля, — відоме. Тепер останнє слово належатиме мені... Правда, Рена чудова жінка. Як мрія... Але нехай би була в тисячу разів чудовішою, ніколи не стала б причиною сьогоднішньої моєї візити. Ніколи, бо я не той Артем, яким ти знав мене колись.

АРКАДІЙ: Що хочеш цим сказати? Знову якісь накази?

АРТЕМ: Лише один. Зате невмолимий.

АРКАДІЙ: Якщо це не секрет — який?

АРТЕМ (Суворо.): Аркадію, чи не здається тобі, що нашу розмову пора скінчити?

АРКАДІЙ: Пожалуй. А то мені знову хочеться випити.

АРТЕМ (До Ірени.): Налий. (Та наливає.)

АРКАДІЙ: За здійснення наших бажань! (П'є.) А как на щот папіроски?

АРТЕМ: Кури. Тільки вона буде останньою.

АРКАДІЙ: Чому останньою? В портсигарі ще багато папіросок.

АРТЕМ: Але часу на них не вистачить.

АРКАДІЙ: Думаєш?

АРТЕМ: Розмова закінчена.

АРТЕМ: А що далі?

АРТЕМ: Епілог. (Офіційно.) Майоре Шаров! За участь у вбивстві сл. п. генерал-хорунжого Т. Чупринки й за всі злочини і звірства, поповнені вами особисто або роблені з вашого прямого наказу на українських землях за останніх п'ять років, польовий суд УПА засудив вас на кару смерті. Вирок доручено виконати мені.

АРКАДІЙ: Що?! Що таке?! Ти зробиш це? Ти мій давній армійський колега?... Артеме!..

АРТЕМ: Колега? Не будьте лицеміром і не ставте жадних питань. Відповідати не буду. А вам даю хвилину часу. Що хочете сказати перед виконанням вироку? (До Ірени.) Дивись на годинник.

АРКАДІЙ: Артеме!.. Ти жартуєш?.. Це якесь непорозуміння... Я не сподівався... Ірочко скажи ти йому. (Ірена мовчки дивиться на годинник.) Невже кінець!..

ІРЕНА: Півхвилини.

АРТЕМ: Майоре Шаров, спішіться!

АРКАДІЙ: Не говоритиму нічого. Але ти... покажи виліт!

АРТЕМ (Хоче сягнути до кишені на грудях, йому перешкоджає автомат. На мить опускає його і одводить очі від Аркадія.)

АРКАДІЙ (Користаючись з нагоди, вихоплює із-за халяви револьвер): Руки вгору! (Підходить до Артема, знімає автомат, кладе його на бюрок.) Нарешті, маю тебе, мерзений зраднику! Пиймав як рибку! Втретє не втечеш! Ха-ха! Шаров не такий дурак, щоб лишитися з порожніми руками! Сумсь револьверчик припрятать. І очень кстаті. Берія будеть восхощен. Ще й полковника достану! Ах, ти сволоч націоналістическая. Хамло. Виліт мені принісі!? Обвинувачення? Так, то я стріляв до тебе під Житомиром, бо знав, що задумуєш зраду! То я забив твого Чуїринку! Заб'ю ще сотні, тисячі, як треба буде, а України свої не побачите! Не било, нет і не будеть. Це говорить тобі майбутній полковник МГБ і орденосець Аркадій Шаров!.. А жонка, жонка то какава? Пальчики облізать. Хахлушка! Дрян! Націоналісти прокляті! Я ще з вами побалакаю! Але не тут. Машинкой прокатімсь. Ліцом к стене! Ти також, гадуко! (Не спускаючи їх обидвох з цівки револьверу, підходить до вікна, відслонює штору і кричить. Абакумов!)

ГОЛОС ЗА СЦЕНОЮ: Єсть, товарищ начальник!

АРКАДІЙ: Сюда! Жіво! (Відступає спиною до столика з телефоном, шукає його рукою.)

БУНЧУЖНИЙ (Входить, ударом автомату вибиває Аркадію револьвер.) Куди ж ти, дядя, руки пхасід? Не поспішай! До пекла встигнеш. Та стій каменем й не рухайся, бо як лусну, то й баньки з лоба повилітають! (Замахується.)

АРТЕМ: Бунчужний! Забороняю бити засудженого на смерть.

БУНЧУЖНИЙ: Слухаю. Чув? Щастя твое, що командир заступився, бо інакше... Ех, ти, морда комуністична! (Замахується знову.)

АРТЕМ: Бунчужний!

БУНЧУЖНИЙ: Слухаю! (Дзвінок телефону.)

АРТЕМ: (Автоматом робить знак бунчужному. Той відштовхує Аркадія на авансцену. Бере слухавку.) Гальо! Так! Хто говорить? (До Ірени.) З доручення якогось Родіонова. Хто це?

ІРЕНА: Начальник обласного МГБ.

АРТЕМ: Впору. (До Ірени.) Йди, збери найпотрібніші речі, ліки. Раз, два! (До телефону.) Так, є. Але говорити з вами не може. Чому? Хвилиночку! (До бунчужного.) Шкода набоїв. Подайте револьвер майора. (Бере в руку.) Ей, ви, область! Слухайте уважно і про все, що почуєте, перекажіть вашому Родіонову. Говорить командир рейдуєчого

відділу УПА Алмаз! Майор Шаров польовим судом УПА засуджений на кару смерти і я виконую вирок. Слухайте! (Стріляє раз, другий. Аркадій паде.) Чули? (Кладе слухавку. До бунчужного.) Приготувати відділ до вимаршу. Відхід за дві хвилини. (Входить Ірена з валізкою.)

БУНЧУЖНИЙ: Наказ, друже командире! (Виходить.)

АРТЕМ: Готова?

ІРЕНА: На все.

АРТЕМ: І не боїшся більше?

ІРЕНА: Ні. Де правда, — там ти. А правди нема чого боятися. Слухай!..

АРТЕМ: Що там?

ІРЕНА: Сосни шумлять... Про волю й пімсту... Про краще завтра.

АРТЕМ: Нарешті збагнула! (Офіційно.) Подруго Ірено! Вашу справу передаю на розгляд генерального штабу. До його рішення ви лишаєтеся при рейдуючому відділі УПА під моїм командуванням, як лікар. Візьміть цей револьвер і при потребі використовуйте. Стріляти ви вмієте. Запечень немає?

ІРЕНА: Ні.

АРТЕМ: Завдання зрозуміле?

ІРЕНА: Так.

АРТЕМ: Рушаймо!

ІРЕНА: Наказ, друже командире! (Виходять. Різкі дзвінки телефону: один, другий, третій, четвертий.)

Завіса

Іван МАНІЛО

Н І Ч

(З книги «Грім за зорею»)

Вже ніч причалила до
Запоріжжя,
Заякорилась зорями в Дніпрі,
І місяць, — скиба кавуна ще
свіжа
З рябим зерном — палає угорі;
Бредуть тополі молоді і ніжні
Повз невитишми ситі ятера,
І вітрець на синім роздоріжжі
Перегортає пелюстки зорі...

Стоять бійці хоробрі на сторожі,
Вартують місто славне... Дні
погожі
Прилинуть їм на соняшнім
крилі;
І люд нато млений (бо
працьовитий!)
В солодко-мрійні сни уже
сповитий...
Схилилась ніч-матуся до землі.

СВІТ НАУКИ І ТЕХНІКИ

1. ЛАЗЕР

У 212 році до Хр. кораблі римлян зробили облогу грецької колонії — міста Сиракузи. Сила була на боці римлян, але у греків був Архімед — останній великий учений Геллади — математик, фізик і механік.

Над стінами Сиракуз піднесено було величезні блискучі дзеркала. Ці дзеркала — за проектом Архімеда — мали зосередити промені сонця у жмути світлових променів, направити їх на кораблі римлян і спалити їх та таким способом врятувати Сиракузи.

Але кораблі не спалилися. Римляни увірвалися в Сиракузи й один римський воєк, пробігаючи вулицями міста, вбив якогось старця, що креслив на піску безнадійно некорисні схеми. Вбитий старець був Архімед, який, можливо, накреслював нові схеми, які були б спроможні концентрувати з більшою силою жмути соняшних променів.

Проїшли тисячі років, поки люди знайшли помилку Архімеда. Шлях променів мусів проходити через трьохгранну призму Ньютона, яка розкладає промінь сонця на вузьку веселкову смужку, через тонкі й точні експерименти Френеля щодо хвильової природи світла, через загальну теорію електромагнітних коливань Маквелла. Далі семикольорова веселка була продовжена в обидва боки, вже невидима для людського ока; в сторону спектра від червоного кінця до теплових променів, а від фіялкової сторони — до променів Рентгена і космічного випромінювання. Макс Планк і Мільс Бор дали пояснення, як випромінюється світло. Так була створена атомна теорія.

Чи повірив би Архімед, що палюче сонце над його Сиракузами треба вважати «абсолютно чорним тілом», і що лише після цієї найтоншої аналізи можна було зрозуміти, що природне світло є недосконале та що існує можливість одержати ідеальне «когерентне світло». Але для цього треба, щоб матерія всмоктувала світло, як губка всмоктує воду, та щоб внаслідок цього, нагріваючись, вона могла придбати неймовірно високу температуру. Потрібно було для цього сконструювати відповідний апарат.

Примітивний римський воєк убив Архімеда, але думка його жила. Вона пройшла чудовою естафетою по віках і країнах нашого часу, до тих людей, які її і здійснюють нині. Так був виданий лазер (**Light Amplification by Stimulated Emission Radiation** — посилене світло шляхом штучно викликаного постачання радіації). Лазер — це звичайні промені світла з найвищою його концентрацією. Цей апарат конденсує світло й направляє світлові хвилі в одному напрямі в точній послідовності. Нині лазер постачає вже практично вузький промінь світла, яке дає 400 три-

льйонів світлових хвиль на секунду. Самий промінь є завширшки кишкового кінця олівця, але сила його світла дорівнює 1 мільйонів 100-ватних електричних ламп.

Основною частиною цього апарату є тонкий рубіновий стрижень. Але пини розробляється вже перехід до газообразних і рідинних конденсаторів. Апарат має малий розмір — кишеньковий.

Першими творцями лазера були американські вчені — д-р Чарлз Тавнс (відомий спеціаліст радіоелектроніки) та Шварц. Наслідки їх дослідів з'явилися вперше в 1961 р. Американські вчені звернули серйозну увагу на можливість примінення лазерів для космічного зв'язку.

Ще раніше за Тавнса і Шварца, у 1960 р., Теодор Меймен (лабораторія авіаційної компанії Гюг у Каліфорнії) демонстрував перший апарат, який давав концентрований промінь світла. Апарат і промінь названо «лазер».

Деякі подробиці: лазер використовує електрони в центрі атомів і дозволяє одержати світлову хвилю надзвичайного блиску. Починаючи з відкриттям лазера, понад 100 вчених спеціалістів працюють над все новим і повним приміненням променя лазера. Треба сказати, що на землі існують різноманітні перешкоди для його примінення, але понад земною атмосферою ніщо не зупиняє променів лазера. Вчені передбачають, що за допомогою лазера можливо буде передати телевізією фото з інших планет. Промінь лазера передає вже голос людини на 30 км.

Лазер уже вживають при обробці твердих металів, у хірургії, замість скальпеля (невеличкий хірургічний ніж). Лазер знищує в повітрі стрільна з термоядерними голівками. Передбачають, що цей «промінь смерті» буде примінено для вжитку війська, як «світлова рушниця».

Широке використання лазера може знищити цілі держави, ним можна знищувати сателіти, а також встановлювати зв'язок між ними. Спеціалісти, які працюють з лазером, мусять бути дуже обережні, бо можна легко згубити зір.

Примінення лазера в найближчому майбутньому дуже різностороннє: передбачають рельєфну телевізію, можливість вимірювання рельєфу місяця, рух континентів, рух льодовиків, пересунення мати (розжарена в'язкорідина силікатна маса). В центрі землі досягнення можливо здійснити за допомогою лазера з приміненням найточніших апаратів. Великі перспективи відкриваються перед приміненням лазера в біології та медицині.

2. ЧИ ІСНУЮТЬ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ПОЗА ЗЕМЛЕЮ?

30-го червня 1908 р. відбувся надзвичайно великий вибух у Тунгузькій тайзі, в Сибірі (Тунгузка — притока Єнісею). Силу вибуху оцінюють на кілька мегатон, тобто подібну до вибуху найміцніших водневих термоядерних бомб. Вибух у Тунгузькій тайзі й досі залишається загадкою. Мовчазні свідки цього вибуху — оголені стовбури дерев в еліцентрі вибуху і знищена тайга на кілька тисяч квадратних кілометрів, що починає вже заростати молодими деревами.

Численні авторитетні експедиції не можуть прийти до якогось певного висновку, що пояснить би цю таємницю. І питання: що вибухнуло? — не знаходить і донині точної відповіді. Остання експедиція вчених в 1961 р. складалася зі сто наукових робітників, інженерів, астрономів, геологів й інших спеціалістів. І ця експедиція не прийшла до певного висновку, а було перебрано різні теорії, різні гіпотези.

В роках 1908-1912 панувало припущення, що вибухнув величезний метеорит. Але чому при його вибусі не утворився кратер? І не знайшли жадної найменшої частинки метеорита? Чому замість кратера в центрі вибуху стоять стовпи, обгорілі, голі стовбури дерев без гілок?

Друге припущення було, що вибухнула комета з ядром із криги. І що вибухнула вона в повітрі на височині кількох кілометрів. Тому, нібито, і не утворився кратер і не знайдено частинок. Але тисячі свідків бачили це розпечене тіло, що летіло над Сибіром. І тіло це на комету не було схоже — у нього не було хвоста. Тоді вже велися регулярні спостереження неба, але жадний астроном не запрямитив цієї, нібито, комети.

Іркутський часопис «Сибір» від 2. 7. 1908 р. дав такий опис цього загадкового тіла:

«Селяни села Карелівського побачили на північному заході, досить високо над обрієм, якесь циліндричне тіло, схоже на трубу. На тіло це не можна було дивитись, так воно сяяло, білоблакитним світлом. Воно рухалось згори вниз 10 хвилин.»

В 1948 р. було висунено нову гіпотезу. На Землю (1908 рік) прилітав космічний корабель з якоїсь планети. Він мав ядерний рушій з запасом ядерного палива. Цей корабель вибухнув з невідомої причини над Тунгузькою тайгою. Ця гіпотеза знаходить все більше й більше прихильників.

Вибух над Тунгузькою тайгою надзвичайно схожий на атомний, або термоядерний вибух. А ще й до того опис свідків того тіла схожий на опис летючого космічного корабля. Існують і інші дані, які підтримують цю гіпотезу. Проте, чому відтак за 50 років після цього вибуху не було післано на Землю іншого космічного корабля? Чому інопланетяни не можуть зв'язатися з Землею іншим засобом?

Кілька років тому виникла ще інша гіпотеза: у 1908 р. вибух метеорит з антиматерії. Але, як міг долетіти до нас з іншого світу, зі світу антиматерії, — такий метеорит? Під час свого лету він мусів би зустріти і міжзірковий газ, і космічний порох, а також зорі, планети, астероїди і метеори. Чому він вибухнув на висоті 5-ох км., а не раніше? Чейже ж атмосфера починається на сотні кілометрів від Землі. За багато питань: «чому?»

У 1964 р. була запропонована ще одна, досить фантастична гіпотеза. Вона передбачала, що тунгузький вибух був викликаний якимись розумними істотами з планети 61-го сузір'я Лебедя. Вибух був здійснений при допомозі лазера (квадратового генератора оптичного діялазону). Істоти планети 61-го сузір'я Лебедя бажали взяти контакт з нами — мешканцями Землі. На підтвердження цієї гіпотези приведено ряд доказів: Якщо на Землю буде послано з якоїсь планети світловий промінь лазера, то спостерігач на землі побачить світлову пляму, яка пересуватиметься по

небі. Якщо лазер буде вузько направлений і великої сили, — у земній атмосфері може відбутися вибух, подібний до атомного вибуху. При цьому на поверхні нашої планети не утвориться кратер і не буде жадних уламків.

Передумовою, що вибух у Тунгузькій тайзі був наслідком «проміневого сигналу» з іншої планети, могло б бути визначенням — звідки прийшов промінь, бо промені оптичного діапазону розповсюджуються прямолінійно. Площа поваленого лісу в тайзі має радіальну, слабо еліптичну форму. Свідки вибуху, які знаходились на південь і ближче до місця катастрофи, описують тунгузьке тіло як «округле», еліптичної форми. Отже, світловий промінь мав нахил до обр'ю кута $70-75^\circ$. Ширина місця вибуху $60''$. Виходить, що промінь міг бути посланий з планети, яка має відхилення коло $40-45^\circ$. В цій зоні є Зірка 61-ша з сузір'я Лебеда (відмінення $38^\circ 15$ хв. Віддаль від сонця — 11,1 світлового року).

61-ша Зірка сузір'я Лебеда — наша найближча сусідка. Вона є старіша від Сонця і має планети. І життя на ній, можливо, більше розвинене, як на Землі.

Автори «проміневої гіпотези» ставлять питання: чому проміневий сигнал досяг Землі саме у 1908 р.; чому він мав вибуховий характер; чи не було інших сигналів ще до 1908 р.? Відповіді на ці питання такі:

На планетній системі 61-ої Зірки сузір'я Лебеда існує високо розвинена цивілізація. Ця цивілізація посилає оптичні сигнали (лазерного типу) в напрямі Сонця, передбачаючи, що на його планетах існує розумне життя.

У 1882 р. один з таких сигналів був прийнятий Землею. Англійський астроном Мондер з Королівської обсерваторії в Грінвіч спостерігав «великий зеленуватий диск, що світився». Диск підтягався з-за обр'ю і рухався по небозводі швидше за сонце. Весь шлях від підйому до заходу він пройшов за дві хвилини. Цей диск, — в міру наближення до зеніту, — ставав більш витягненим, а коли він перетяв меридіан, довжина його почала зменшуватися. В астронома Мондера склалось уявлення, що це було ніби світло прожектора. По 11-ти роках і 8 місяців (26. 8. 1894 р.) це явище повторилося.

Ось опис одного з досвідчених спостерігачів: «Я дивився у бік сузір'я Касіопеї і раптом побачив як біла пляма, що світилася (пляма була коло двох зірок першої величини цього сузір'я), раптом спалахнула яскравим світлом і перетворилася у чітко окреслений диск, що його діаметр тричі перевищував діаметр Юпітера.»

Нагадаємо, що 61-ша Зірка сузір'я Лебеда знаходиться від Сонця на віддалі 11,1 світлового року і має своє місце в тій частині сузір'я Лебеда, яка звернена до Касіопеї.

27. 8. 1883 р. на Землі відбувся величезний пубх вулькана Кракатав, який дав без сумніву велике випромінювання в космос. Можна припускати, що вибух Кракатав був прийнятий на 61-ій Зірці сузір'я Лебеда, як «сигнал виклику» Землі, як відповідь на сигнал 61-ої Зірки сузір'я Лебеда. 61-ша Зірка сузір'я Лебеда у свою чергу відповіла ще міцнішим сигналом, який прийшов на Землю в 1908 р., у виді вибуху в Тунгузькій тайзі.

В ШИРОКІЙ СУМІВСЬКІЙ СІМ'І

(Вражіння з подорожі довкола світу)

О. КОВАЛЬ

голова ЦУ СУМ

1. Перші кроки і труднощі

Все почалося з того, що Крайова Управа СУМ в Австралії забажала скликати свій перший Всеавстралійський Здвиг. Щоб надати тому Здвигові якнайбільшої врочистости, побіч церковних і світських достойників з Австралії, запало рішення запросити до участі також голову ЦУ СУМ. Здвиг вирішено відбутися в час латинських Великодніх Свят 1965 р. в Мелбурні і відзначити 40-ліття оснування СУМ в Україні.

Ще 10-го вересня 1964 р. від КУ СУМ Австралії за підписом д. О. Чубатого поступило запрошення до ЦУ, щоб узяти участь у Здвизі з запевненням, що КУ змобілізує всі сили, щоб цю поїздку уможливити. Знаючи про труднощі, з якими бореться СУМ в Австралії, щоб пов'язати кінці до купи, ми в ЦУ СУМ поставилися до запрошення з левною резервою, хоч сама потреба відвідин не зали-

шала в нас жадного сумніву. Що більше, на VII Світовому Конгресі СУМ було сформульоване побажання до ЦУ, щоб у міру фінансових спроможностей, відвідати більш віддалені країни українського поселення, як Австралію і Південну Америку. Отже, прекрасна нагода для здійснення цього пляну. Треба тільки впевнитися, чи дійсно наша сумівська організація Австралії видержить цей сильний удар по бюджеті її членства і чи це не відіб'ється від'ємно на інших зобов'язаннях СУМ. Бсі сумніви були одначе усунені, коли в наступних листах прийшли формальні запевнення, що всі кошти дороги будуть повністю покриті без ущербку для фінансів СУМ. Потішаюче і заохочуюче явище.

Ще було близько два місяці до дати виїзду, коли я звернувся за візою до австралійської амбасаді в Брюсселі. Там мене запевняли, що візу вони ви-

Не можна відмітити оригінальності цієї «лазерній» гіпотезі, але чи можна її прийняти за дійсну? Багато питань залишаються без відповіді. Наприклад, радіоактивність у районі катастрофи. Тунгузи оповідають про смерть від радіоактивності своїх співгромадян, які відважувалися помагати на місці вибуху.

Тунгузький вибух і далі залишається загадкою. І ця таємниця, як і багато інших, очевидно, не можлива до сприйняття людському розумові. Все в руках Божих.

Подає проф. В. Шалі

дадуть, тільки треба дещо терпеливості, бо для тих, хто вперше вибирається до Австралії, мусять бути пороблені належні формальності. Так минув місяць часу, а відповіді з амбасади не було. На мій запит я одержав відповідь, що все на днях буде полагожене. Коли ж тих днів почало убувати, я зголосився знова особисто в амбасаді. Сказали мені що справа затрималась в генеральному консуляті в Газі. Настоюю на кінченості якнайшвидшого полагодження справи з увати на близький реченець від'їзду, про що свідчать також квитки на літак. Обіцяють дати відповідь наступного дня.

Це зволікання з видачою візи мене поважно насторожило. Тому наступного дня при відвідинах амбасади я був рішений вияснити справу до кінця, щоб не завести наших друзів в Австралії.

— Ще нема відповіді з Гагі — заявив урядовець амбасади, здвигаючи при тому раменами, коли наступного дня я появився в його бюрі.

— Тоді я поїду особисто до генерального консуля, бо до виїзду залишилося менш як тиждень часу, а на пізніше мені візи не потрібно — заявив я урядникові і вже зібрався виходити. Така моя заява на нього безумовно подіяла, бо попросив мене заждати, а сам зник за дверима сусідньої кімнати. Коли повернувся за яких десять хвилин, то на його англосакському обличчі можна було вичитати безнадійність.

— Генеральний консуль не може видати вам візи — сказав урядовим тоном, що не залишав по собі жадної можливості відклику.

Я почув, як мої нерви штовхнули мене до вибуху, але миттю

запанував над собою і попросив вияснення причини відмовної відповіді.

— Українці в Австралії роблять бешкети й тому консуль не може брати відповідальності за ваш побут в нашій країні — звучала відповідь відь мого співбесідника, з ноткою обвинувачення в голосі.

Мені цього вже було досить і я якнайрішучіше запротестував проти того рода інсинуацій, заявляючи, що маю дуже часто відомості від друзів з Австралії, але жадного разу не було згадки про будь-які труднощі з урядовими чинниками чи місцевим населенням. Навпаки, мої земляки рахуються побажаним елементом в Австралії. На це я навів йому недавню розмову, яку я мав з іміграційним аташе їхньої амбасади Томасом О'Лафліном (а якого під цю пору не було в амбасаді), в якій аташе хвалив українців за їхній великий вклад в розбудову Австралії і що уряд з них дуже задоволений та бажав би їх мати більше, якщо тільки вони схотіли імігрувати. Була навіть мова про оголошення в українській пресі про полегші й користі при іміграції до Австралії.

Мої аргументи збили мого співрозмовця з пантелику і він почав виправдуватися, що він помилився, бо це в дійсності не були українці, а югославці, але тому, що консуль не може брати за мене відповідальності, то й не може мені дати візи. Подумавши, однак, про недоречність сказаного, поправився й дав пораду, що я маю можливість звернутись до федерального уряду в Канберрі, зокрема, коли маю когось знайомого, що міг би це зробити.

Ще того дня я вислав телеграму д. Чубатому, щоб зро-

бив негайну інтервенцію в Міністерстві Іміграції. Справа моєї поїздки до Австралії зависла на волосинці. До Здвигу в Мелбурні залишилось всього вісім днів, а остання можливість відлету на два дні перед Здвигом. З того положення був вихід тільки через шкору дію наших друзів в Австралії і їх доступ до міністра іміграції в Канберрі. Справляється з тим завданням — поїду, а не справляється, то прийдеться обмежитись до привітальної телеграми Здвигові. Виїзд літаком, що мав відлетіти з Франкфурту в понеділок 11.4.1965 треба було відкликати й резервувати останній літак на четвер 14.4., що мав їхати через Лондон.

В понеділок вранці прибула перша ластівка з Австралії в формі телеграми від Владимира Кир Івана Прашка з запрошенням на Здвиг і з рекомендаціями для амбасаді відносно моєї особи. За тією телеграмою приходив скоро друга від КУ СУМ з повідомленням, що все в порядку і амбасادا має видати мені візу. Дзвоню до амбасаді і довідаюсь, що в дійсності вони одержали телеграму з Міністерства, але не з дозволом... а зі запитом (!), з яких причин амбасادا, зглядно консуль, не видала мені візи...

Для мене було все ясне. Хтось тут на місці був заінтересований у відмовному полагодженні моєї справи.

Тепер, коли найвища урядова інстанція зажадала вяснень, то діло набрало повної серйозности. Тим більше, що все це діялось під кінець тижня, коли нормальньо всякі уряди нечинні. З амбасаді запевняють мене, що вони вже вяснюють справу і що остаточна відповідь повинна прийти в полудневих годинах, про що вони мене зразу телефонічно повідомлять.

Після обіду, не чекаючи їх телефонічного повідомлення, йду прямо до амбасаді. Урядничка, що бачила мене тут уже кілька разів, півголосом дала мені знати, що інші урядовці зайняті тепер саме моєю справою, розшифровуючи заковану телеграму, що наспіла з Канберри. За декілька хвилин я одержав візу на мій паспорт, а новий аташе дуже ввічливо побажав мені щасливої дороги, вибачився за довгу процедуру й запевнив, що другий раз уже все піде легше.

З візами до країн Південної Америки вже пішло скоро; наступного дня бразильський і парагвайський консуляти в Антверпені видали мені візи з місця. Натомість до Аргентини треба було внести прохання, щоб спрямували дозвіл на візу до консуляту в Австралії. Венесуельський консулят не схотів прийняти прохання, а порадив звернутися до знайомих в Каракасі, щоб вони на місці виклопотали дозвіл та склали відповідні гарантії. Тоді будь-котрий (венесуельський) консулят зможе видати мені візу.

Коротка підготовка, приспичене упорядкування біжучого діловодства, обговорення дальшої праці на протяз двох місяців моєї відсутности зі співробітниками і шлях в далекі світи відкрив свої незроздані обрії.

2. 37 годия летунським шляхом

Падав дрібний дощ і холодний пронизливий вітер пригадував, що зима ще далеко не втікла, коли чотиромоторовий літак бельгійської компанії «Сабена» приймав пасажирів у напрямі на Лондон. Візові перипетії останніх днів залишили по собі якесь неприємне почуття, що не відходило навіть тоді, коли літак піднявся високо понад дощовими хмара-

ми, а на перлямутровому небі світило розпалене коло сонця. Одногодинний лет і літак приземлився на лондонському летовищі в Англії.

Літак австралійської компанії «Квантас», що мав мене забрати до Австралії, мав відлетіти в полудневих годинах. Однак в Лондоні чекала мене ще одна несподіванка. Як тільки пасажири опустили літак «Сабени», по голосниках рознеслося повідомлення, що в Лондоні на летовищі розпочався страйк автосмібільних шоферів і через те, що нема кому доставляти багажу чи пасажирів з міста, ввесь рух літаків здержаний. Відліт міжнародних ліній відкладений на неозначений час.

— Ну, як не везе, то не підженеш — подумав я з досадою, після всіх дотеперішніх досвідів. Хтось з нас не має щастя; або я, або організатори Здавигу.

Інформативна служба аеропорту, до якої я звернувся за ближчими інформаціями, не могла мені нічого певного сказати, аж вкінці я довідався, що «Квантас» найскорше зможе виїхати о год. 17, якщо страйк перестане. Я вирішив зарискувати поїздкою до міста, хоч не було певности, що відтак зможу на час повернутися. Залишатись п'ять годин на летовищі, — виглядало мені марнування часу.

За нецілу годину я вже був у будинку СУВ-у і тільки вспів порозмовляти дещо зі знайомими, поцікавитись випуском великоднього числа «Авангарду» в Українській Видавничій Спілці, як треба було повертатись на «базу». Мій приятель і друг Микула допоміг мені зловити «баса» і я своєчасно добився на летовище. Не знаю, як закінчився страйк, але я міг ствердити, що літаки один по одному починають опускати летовище,

аж поки не прийшла черга на «Квантас».

Якось відрадніше стало на душі, коли «Квантас», могутній реактивний літак типу «буанг», загудів своїми моторами й опустив лондонське летовище в напрямі на Грецію. Усі турботи й перешкоди, здавалось, залишилися там унизу. Тут, вгорі, на висоті яких 11 км над землею, літак, здавалось, завис між небом і білосніжними хмарами, що закривали вид на землю. Сонце хилилося до заходу, аж поки не покрилось темнорожевою периною хмар. Було спокійно і привітно. Усміхнені стюардеси ввихалися з подачею вчере, а делікатні тони симфонічної оркестри розливались крізь ситка, розташовані над головами голосників. Біля півтори сотні випадкових мешканців цього літаючого готелю в цьому музичному настрою могли не думати про небезпски притягання землі. Я однак з Землею не розставався. Вигідне місце, що припало мені біля вікна позаду крил, служило за обсерваційний пункт для контакту з Землею, з чого я користав на протязі цілої моєї дороги.

Наш повітряний шлях провадив понад Францією, Швейцарією, Італією, Югославією і Грецією, де ми й зупинились на 45 хвилин на летовищі в Атонах. Звідтіля простелилася повітряна дорога понад Туреччину, аж до Ірану, до летовища біля Тегерану. Чи не на цьому то летовищі осідав також Рузвельт і Черчил для розмови з Віссаріоновичем в 1943 р., де рішалася доля Європи, а в тому й України.

Було біля першої години ночі. Всю дорогу з Атен більшість пасажирів, і я в їх числі, проспали, а тому нова зупинка застала всіх напівсонними.

Сумівський прапор Паризького Осередку, якого посвячення відбулося в серпні 1965 р. в таборі «Білогорща» біля Парижу

Вийшовши з літака разом з усіма подорожниками, я спочатку був заворожений виглядом неба що прибрало казкову форму із фільмів Волт Діснея. По середині темно-синьої прозорої глибини висів повновидий світлий місяць, а довкруги повно зір що виглядали також більші і світліші, як звичайно. Ніде ні однієї хмаринки, ні туману. Треба було ставити собі запит, де ми знаходимось? Велика таблиця біля будинку летовища носила на першому місці напис: «Добро пожаловать!» Перше враження могло бути, що ми приземлились десь у Московщині, або в зрусифікованій Україні. Читаю ще раз і бачу далі інші подібні привіти в чужих мовах. Але ж ні! Обслуга летовища з осмаленими овальними обличчями і перською

корсною на шапках говорила виразно про те, що ми знаходимось в країні, де зродились «Казки 1001 ночі». Шехерезада! Щось таємне пронизало почуття, а очі мимоволі простежили навкруги, чи не побачать хоч тіней тих дивовижних казкових персонажів. Нутро будинку було прикрашене чудовими картинами, перськими килимами й різьбами, якби для підкреслення казковості тієї країни.

Наступне приземлення відбулося аж в Індіях, біля Дельгі. Перше, що кидалося у вічі, це простота й убогість. Ні модерних будов, ні допоміжних машин, серед убогої природи чагарників і дустарів. Уся обслуга й персонал летовища робили враження виморених голодом і висушених спеком кістяків.

Навіть, якби нам не були сказали, що ми в Індії, то вигляд цих людей, що так подібні до їх духового батька Магатми Ганді, був би, без усякого сумніву, підказав нам цю істину. Аж дивно робиться, коли подумати, що ці люди завдячують свободу людині, що вибрала за свою зброю — голодівку. І ця зброя виявилась успішною. Яка колосальна різниця між поневолювачем Індії і поневолювачем України! Тут голодували, щоб одержати волю, а в нас, в Україні, поневолювач вибрав голод собі за зброю, щоб убити всякі стремління нашого народу до волі. Щасливі індійці, що мали до діла з ворогом-дженгелменом!

Після тригодинної перерви на основну технічну перевірку літака, ми покинули індійські пустарі і подалися в нашій летунській мандрівці далі на схід, в напрямі на Гонг-Конг. Дорога наша провадила понад морські затоки, лісисті простори та гірські околиці Тайляндю і В'єтнаму. Мимоволі, очі пасажирів (тих, що мали щастя сидіти біля вікон) тиснулися до шибок невеликих овальних вікон, щоб подивитися на арену воєнних дій. Було ж відомо, що тими днями відбуваються посилені повітряні рейди американського летунства проти північно-в'єтнамських військових баз. Та ніщо не зраджувало воєнного стану на зеленіючих під нами просторах. В'єтнам причаївся внизу у своїх лісах і диких пустирах, як за кам'яної доби.

Втікаючи від сонця зі швидкістю 700 км на годину, наша сталева птиця скорочувала собі день так, що ми вже ввечері прибули до вільного міста Гонг-Конгу. Освітлене багатокольоровим світлом торговельних реклам, між якими не бракувало великих європейських

і американських фірм, це портове місто віддзеркалювало стиль і розмах незвичайно рухливого міжнародного центру. Одначе 45 хвилин зупинки не вистачить на те, щоб можна було хоч будь-що побачити. Короткий перехід коридорами й залами імпазантної будови аеропорту вказував на багатотисячний пасажирський рух і на строгу поліційно-митну контролю. Поміж цією людською рікою крутилися чимало симпатичних дрібних постатей молодих китайських стюардесок, що всюди услужливо давали пояснення і провадили куди слід заінтересованих. Вони у своїх вишневих одностроях дуже гарно відзначалися на тлі різношерстої маси пасажирів, що складалася з усіх рас світу.

Ще один етап їзди й біля півночі наш літак приземлювався в Манілі на Філіппінах. Вогкість і задуха, що панували на летовищі, вказували на те, що ми зближаємось до підрівникової смуги. Широколисті пальми й бананові кущі прикрашували летовище з його доволі гарними будинками. Все свідчило про високий рівень культури й матеріяльного добробуту країни.

Три чверти години промайнули скоро і наш «Квантас», наповнивши свої збірники горючим, рушив у дальшу дорогу, найдовшу з усіх попередніх етапів, що мала тривати 10 годин. Напряв нашого лету тепер змінився. Досі ми летіли на схід, або на південний схід, а тепер прямо на південь, на Австралію. Нові пасажирі одержали показ користування рятунковими поясами на випадок, якщоб літак був змушений осісти на воду. Відтак запанувала повна тиша, погашено світла і... все заснуло тихим сном.

Я пробудився в моменті, як розвиднювалось. Відхилив віконну заслонку і побачив, як із північного сходу виходило з-поза червоних смуг захмареного неба велике, темнопомаранчевої краски, сонце. Під нами, поміж рідкі хмари, видніли темні плями моря. Внедовзі показався континент. Це був північно-східний берег Австралії. Мимо пильного обстеження, я не міг спостерегти жадного сліду людського життя. Не було також ні рослинності, ні доріг. Тільки висохлі русла рік вказували, що тут панує посуха і що людське життя тут не можливе. Щойно через дві-три години лету показалися перші сліди втручання людини в формування цього безнадійно сірого і монотонного рельєфу. Тут і там видно було прокладені шляхи, де-не-де якісь будови й біля них маленькі ставки. Чим далі на південь, тим вони густішали, аж поки пустарі не перейшли в степово-лісову смугу з населеними пунктами, плянтаціями і випасом овець. Вражала рідкість рік і річок, що їх так багато видно на інших континентах. Моя їзда літаком, що тривала повних 37 годин, добігала кінця. Перед нами заблестіло в соняшному світлі море, а там побережжя, засиране безліччю людських жител. Ми зближались до місця нашого призначення — Сіднею.

3. В новому світі — між своїми.

Нарешті земля під ногами. Всі переживання й невгоди довгої дороги — за нами. Ще лиш контролю паспорту, санітарної книжечки й багажу, і ми, що ніколи особисто не знали, віднайшли себе серед великого людського муравлиська. Передо мною стояв друг Олександр Чубатий і наші руки

сплелися в дружніх потисках. Ми були старі знайомі, хоч себе не знали. Друг Олександр — довголітній сумівський діяч, що разом з іншими друзями будував від основ нашу Спілку в Австралії. За свою солідну працю на різних постах в СУМ, він не раз заслужив собі на признание. Тому то в нас не може бути іншого відношення, як те, що впливає з повної дружби й не залишає місця на стриманість і застерезення.

Від друга Олександра довідуюсь, що через спізнення мого літака ми не могли від'їхати разом з іншими друзями до Мелборну, а поїдемо у двійку наступним літаком, що відходить за годину. Радіємо зі спільної зустрічі, бо могло бути так, що та зустріч могла не відбутися.

Вже в літаку до Мелборну розповів мені д. Чубатий, як вістка про мої візові труднощі затривожила була Крайову Управу і голову Ділового Комітету Здвигу. Все це одначе задержано в таємниці, щоб не псувати настроїв серед організаторів і членства. На щастя в Канберрі, де рішалася справа візи, проживає сам голова Ділового Комітету і член КУ СУМ друг інж. С. Місько. Він мусів порушити всі урядові пружини й довголітні зв'язки, щоб видістати дозвіл на візу. Було це дуже важко, бо справа виникла в кінці тижня, коли міністри переводять, свій час поза столицею. Я висловив признання за сприт і наполегливість, а в дусі відчув гордість за наших друзів, для яких перешкоди існують на те, щоб їх усувати і йти до наміченої мети.

Півтори години лету й наш чотиримоторовий літак опустився на модерному мелборнсь-

кому лєтoвищi. За наступнoї пiвгoдини такiсi завєзла нас до дому вiдoмoгo сумiвськoгo дiячa i тєпєрищнoгo гoлoви сумiвськoгo Осєредку в Мєл-борнi, друга Юрiя Вєнгльoвськoгo, дє ми й заквaтирувaлисi з д. Чубaтими нa чaс Здвигу.

Вiд гoспoдинi дому, пaнi Вєнгльoвськoї, дoвiдуємoсь, щo мистецькa чaстинa Здвигу рoз-пiчнєтьсi o гoд. 8 вєчoрa, a до тoгo чaсy, пoгoстивши нас смaч-ним oбiдoм, зaпрoпoнувaлa пi-ти нa спoчинoк. Кoрoткий, aлє мiцний сoн пoвєрнув мєнi енєргiю i свiжiсть, тaк щo я й нє вiдчув тiєї дoвгoї дoрoги, якy вiдбув нa прoтизi двoх oстaннiх дiб.

В мiжчaсi пoвєрнувсi зi свoїх службoвих зaйнять друг Вєнгльoвський i пoинфoрмувaв нас прo стaн «нa фрoнтi». Всє прoхoдилo зa плянoм i мiсцєвi сумiвцi рoзмiщувaли пoмiж сєбє прихaвших гoстєй, щo прибувaли звiдусiль. Зiзд зaпoвiдaвсi вєличaчo, нa втiху oргaнiзaтoрaм i учaсникaм.

Пoкищo мaємo трoхи чaсy, тo й зaтiснoсьмo знaйoмствo й пєрєхoдимo нa пoбутoвi тєми. Мoю увагy привєртaс до сєбє хaтa мoїх гoспoдaрiв, щo пoбу-дoвaнa зa iснoчoчим тут стилєм, нaгaдє дужє aмєриканськy й кaнaдєськy систєми лoбудoви пєрєдмiсть з oднoрoдинними дaртирoвими дoмикaми. Дiм пoбу-дoвaний з цєгли i вoгнєтривких синтєтичних мaтєриaлiв тa пoкритий черєпицєю. Пєрєд дo-мoм i пoзa дoмoм гaрнi мoрiжкi з гoрoдoм, цвiтaми й дєрєвцi-ми. Хaтнi oбстaнoвкa всi мoдєрнa й дoстoсoвaнa до вигiд i пoтрєб сучaснoгo життiя, дє всi члєни рoдини зaйнятi прaцєю чи нaукoю нaзoвнi. Кoжний влaсник тaкoгo дому, як прa-вилo, рoзпoряджє oдним, двo-мa, a тo й трьoмa oсoбoвими aвтaми, бo прoстoри тут вєликi

й чaсy витрaчaти нaдaрмo нє мoжнa. Пoбiч влaснoгo трaн-спoрту, iснє тaкoж ширoкa сiткa aвтoбусoвих i трaмвaєвих лiнiй, якими чaстинa лoдєй мусить кoристувaтисi. Вiль-щiсть oднaк нaмaгaєтьсi мaти влaснi зaсoби кoмунiкaцiї тa oзбрoвoвaтисi у всi мoжливi зa-сoби мoдєрнoгo життiя. Систє-мa гoспoдaрських крєдитiв спрiяє цьoму нaстaвлєнню й лoди нaбувaють, щo мoжуть, щoб кoристaти з цивiлiзaцiйних здoбуткiв тєпєр, зa якi мoжнa плaтити пiзнiшє. Цє зaстaвлєє прaцювaти й чoлoвiкiв i жiнoк. Нa цьoму, звичaйнo, тєрпить прирiст нaслєння й дoмaщнє вихoвaння дiтєй, aлє нa цє мa-лo хтo звєртaє увагy. Тiльки висoкoквaлiфiкoвaнi фaхiвцi, висoкi урyдoвцi й пiдприємцi мoжуть зaрoбляти стiлькi, щoб iхнi члєни iхнiх рoдин нє пo-трєбувaли йти нa зaрiбкoву прaцю.

Чaс прoхoдить i ми вжє в дoрoзi до Нaрoднoгo Дoму, дє мaє вiдбутисi пoкaз мистецькoї сaмoдiяльнoсти СУМ в рaн-цях прoгрaми Здвигу. Пєрєд Нaрoднiм Дoмoм нє aбiякий рух. Тут вaжкo дє зпaйти мiс-цє зaпaркувaти. Нaш приїзд вжє пoпєрєджєний, бo двi лaви сумiвцiв твoрять пoчєсний шпa-лiр вiд хiдникa aж до ширo-ких дєрєсi Дoму. Гoлoвa Дi-лoвoгo Кoмитєту Здвигу iнж. С. Мiськo привiтaв нас з при-їздoм тa зaпрoвaдив до зaлi, щo вжє булa вiпoвнєнa бo бє-рєги. Aж нє хoчєтьсi вiрити, щo тут, у нaйбiльш вiдaлєнiй вiд Укрaїни, чaстинi свiту, укрaїнськє життiя пливє рвучким руслoм, a мoлoдє є тiєю ру-щiйнoю силoю, щo нaдaє тoму життю твoрчoї динaмiкi й цiлє-вoгo змiстєу.

Щє тoму вiсiмнaдцiть лiт Aвстрaлiя булa для нас тiлькi

6.000 КМ. З «ЛЕТЮЧИМ ТАБОРОМ» . . .

(2-га частина в наст. числі)

Г. ОЩИПКО

ген. секретар ЦУ СУМ

I.

Мабуть, і мовознавці не дійшли б до згоди, як назвати цю **нову ініціативу** наших проводів ГУ СУМА та КУ СУМ Канади, яку вони здійснили в місяцях липні-серпні ц. р. Одні називають його «Летючим табором», інші «Мандрівним табором», а ще інші сполучають ці два слова ризикою. В кожному разі з Нью-Йорку до Парижу, через Лондон аж до Брюсселю — був це «Летючий табір», бо наше сумівське бурлацтво, яке взяло участь у цій незвичайній ескападі (30 юначок і 14 юнаків з різних Осередків ЗДА й Канади) мали замовлений окремий літак лінії «Air-France». Але коли в Брюсселю всіли до «свого» замовленого автобусу, щоб почати це тритижневе турне серцем Західної Європи, по шести державах і їх столицях, то це вже був у повному розумінні «Мандрівний табір», якщо не «Туристичний».

Ця **новаторська ідея** заслуговує на повну похвалу, а без-

посереднім реалізаторам цього діла — мгр Е. Гановському з Нью-Йорку та Марійці Яцків з Чикаго — щире признання. Наша Спілка потребує нової ініціативи, потребує оригінальних виступів та сміливих діл, щоб могли заімпонувати молоді, яку об'єднуємо в наших рядах і для яких СУМ повинен стати другим родинним вогнищем. А «Летючий табір» заімпонував усюди. Куди наші «летючі таборовики» не приїхали, всюди залишили гарні враження та милі спомини. Поєднання туристики із табором, пізнання коліски західної культури через призму українського світу та включення до цієї програми сумівського духа, були якраз тими новаторськими засобами, які здобули успіх.

* * *

Вони приїхали до нас з Англії, де, крім Лондону, оглянули прекрасну сумівську оселю «Тарасівку», мали зустріч з сумівцями і громадянством у Ноттінгемі та зробили багато

туманним географічним поняттям, а сьогодні вона стала інтегральною частиною організованої української діаспори. Цей просторий Народній Дім, що сьогодні має примістити біля 2.000 людей, є також гарним свідомством сили й росту української громади Мелборну. І все це за останні роки посила-

ної громадської діяльності. Тричі слава вам, будівничі українського суспільного життя, на чужині!

(Про перший Здвиг СУМ в Австралії та дальшу дорогу навколо світу прочитаете в 4-му числі «Авангарду»).

різних візит і несподіванок. На адресу української Англії сипалися від них самі похвали...

А Бельгія була не тільки по-азбучно, але й хронологічно, другою країною їхньої візити. Чи друга вона в Європі, коли йдеться про СУМ і молодь, тяжко нам заінтересованим відповісти. До нас прибули вони на закінчення табору й на час, коли відбувався Крайовий Здвиг СУМ, тобто в пору, коли відпочити не дадуть.

»У вашому таборі ви все робите, так як у нас, тільки в малих розмірах. Але у вас цей самий дух, ця сама сумівська атмосфера і цей самий церемоніал, — говорить Мирося з Гартфорду. Мій батько також був тут сумівцем і я тут народилася«.

»Безперечно, що на наш Здвиг не прибуває 5 тисяч людей, як на ваш в Елленвіл, в нашому святі це бере участь 20 балетних груп, але наше юнацтво так само, як ви, табору, здає сумівські іспити, вивчає свою Батьківщину« — докидаю я.

Вже добре стемніло надворі, небо вкривалося срібlistими зорями, а на табір осідав легкий туман, як починалася спільна ватра... Юнацтво обох таборів обступило вивершену копицю дров, яку наші юнаки вкладали ціле пополудне. Ватру поставили на краю табору, в сусідстві старої занедбаної всжі-альтанки. Так неначе середньовічні лицарі зібралися на турнір під розлогим замком... Але цю думку випереджує друга в моменті, коли від запаленої ватри заясніли нарукавні емблеми виховників і впорядників: це не середньовічні лицарі. Це новітні, модерні лицарі розсіяної нації, які, стрінувшись разом, раді-

ють, що знайшли спільну мову, мову Батьківщини...

Палав вогонь, сипалися мерехтливі іскорки, лилися пісні й музика... Програму спонтанно виконує наше юнацтво з Бельгії та «Летючий табір». Сміх, дотепи, жарти, коломийки:

»А в Парижі загриміло, а в Лондоні трісло. А в Бельгії нема хлопців, лиш саме каліцтво...«

— вщипнули юначки з Монреалу.

Наші не довго думали над римом, щоб скоро «відбитися»:

»А в Клівленді самі дринді, в Чикаго батяри. А в Нью-Йорку лиш ковбої — всі люблять долляри...«

Гомоніли розмови й довколишній спокій змагався з тріскотом сухого дерева... догоряла ватра... гасли іскорки... кругом стояла сумівська родина і півголосом тягла пісню: «Ніч вже йде...«

На другий день, в неділю 25-го липня, — закінчення табору: урочиста Служба Божа, проголошення іспитів, привіти, промови, пописи юнацтва. Для наших гостей, уже дещо стомлених, не буде відпочинку. Їх не минає жадна церемонія. Це ж вони герої дня, вони в центрі уваги, на них звернені очі нашої молоді і громадянства. Про їх приїзд широко говорили... Вони виструнчені напроти трибуни. Їх команда на почесному місці: вступають зі словом д-р М. Гута з Торонта, пані Наталія Башук з Вінніпегу й від юнацтва Наталка Пелип'юк з Чикаго.

Зайнятий цілий день... Це сумівська молодь, хоча народжена в різних кінцях світу, але об'єднана однією ідеєю, відбуває своє річне свято. Нарешті, репрезентація закінчи-

лася і наші гості, знову як звичайні туристи, оглядають Брюссель...

«Ах, яка чудова тут ратуша, які характеристичні всі будинки, що оточують цю площу. Всі в одному стилі... 15-те, 16-те століття».

«Чи можете мені сказати, що тут такого великого будують», — запитує Роман з Дітройту, коли спинаємось коло Українського Допомогового Комітету, де також міститься Центральна СУМ.

«Це будуються осідок Спільного Європейського Ринку. Тут буде працювати 5 тисяч урядовців. Брюссель є офіційно признаний столицею малої Європи, т. зв. Європи шести, тому й так розбудовується».

Будучи в Брюсселю, не можна поминути історичного Ватерльо (за 30 км.), де тому 150 років французький імператор Наполеон звів останній (програний) бій з діюком Веллінгтоном та ген. Блюхером. 18-го червня 1815 р. від досвідку до пізнього вечора лягло тут назавжди 10 тисяч вояків. Ось ця велика могила з левом на горі свідчить про затьяжний смертельний змаг. 226 сходів, які здіймаються на 45 м. вгору, ними виходите на вершок могили, з якої чудовий вид. Якщо б тільки день був ясніший, то можна б побачити Брюссель...

* * *

Було вже зовсім під вечір... Щезли зариси бельгійської столиці... Ми пройшли мале університетське містечко Лювен, спинаючись там лише на півгодини, щоб поглянути на дуже гарну ратушу готичського стилю... Я сидів в автобусі з нашим юнацтвом та любувався прикордонними краєвидами... Ми їхали в сторону Голландії.

Сидиш і їдеш, без жадних турбот, без жадних обов'язків,

— за тебе думає провід. Несподівана нагорода за тритижневий табір, — подумав я. Ще вчора на закінчення табору десятки справ треба було лагодити, а сьогодні... обперши голову в оксамитне сидження, котишся по рівному шосе, вслухуючись в гуркіт двигуна нашого 12-тигонного автобусу...

А юнацтво співає... вже більше двох годин, і ця співуча програма забиває час. Якось почалася вона зовсім ненароком, коли хтось з-заду загомонів знану мелодію. Спочатку до нього долучився легесенький дівочий голос, що рівно вторував під ритм автобусу... А згодом пісня почала прибирати на силі, мабуть, з нудьги доскочило ще кілька голосів і вже зовсім виразно затягли: «Розпрягайте, хлопці, коні»... Саме з'їздили ми в якусь долину і юнацтво не співало, а рехло, один старався перекричати другого, можливо, з досади, що вже трохи довго ідемо... аж з кожного минаючого авта визирають цікаві...

Зчасом знову запанував нормальний тон, але пісня не вгавала. Уже переспівали всі народні, всі стрілецькі, всі побутові, всі жартівливі, всі сумнівські... і все хтось виходить з новою піснею.

«Знають вони тих пісень до біса», — подумав я. «Я ж також їх досить знаю, досить чув, але тут раптом стрічаю такі пісні, що чую перший раз. Що за біда», — дивуюся сам-собі. «Якже ж це можливо? Напевно таки зараз забракне, — це ж добрих п'ять годин співу. Але ні...»

«Коли святі до неба йдуть... Я хотів би бути в їх номері...» Що ж це за пісні?! Це вже таки не українська. І дійсно, це дослівний переклад однієї з американських пісень.

Коли вже вичерпали всі переклади (а їх було більше), взялися за пародію:

»У таборі добре спати, не треба ся накривати.

Дірочками вітер віс, ані змерзне, ані впріє...«

Заспіваймо пісню по-англійськи:

»У таборі добре спейшен, не треба ся накривейшен...«

...по французьки:

»У таборі добре снап, не треба ся накриван...«

...по-італійськи:

»У таборі добре споні, не треба ся накривоні...«

Ще багато мов чергувалося в цих пародійних композиціях, багато сміхів і жартів виринали в уяві з недавніх таборів. Але не думайте, що юнацтво з-за океану знає тільки жартувати. Воно знає також і дискутувати, а особливо деклямувати з пам'яті вірші. Продовж цього вечора я почув від багатьох повністю з пам'яті «Посланіє», «Кавказ», «Гамалію», «Розриту могилу», «Зів'яле листя» Франка і інші. Це залишок Шевченківського року та конкурсів шевченкознавства, які вони робили в Осередках і в таборах.

Сягаємо півночі. На дорозі майже немає руху. Нас покриває темне небо, затягнене сірими хмарами... Лише де-не-де чорніють чепурні голландські домики та зарисовують небо високі вітряки старого млина... А на закруті рефлектори освічують червоні поля тюльпанів. Минаємо кілька передміських перехрестів. Вони всі такі оригінальні, кожне в якийсь спосіб прикрашене... Пізно сьогодні будемо на квартирі. Щастя, що подзвонили до своїх господарів, повідомляючи про свій приїзд по півночі.

Ще кілька різких сердитих звуків двитуна й нас чекає відкритий «югендгерберге» та га-

ряча кава. Змучені, трохи голодні, але веселі, добилися ми до замовленої господині та впрінули зі смаком в невибагливі ліжка... Це восьмий день їхньої подорожі, а для мене перший.

* * *

Коли д. Гановський написав до ЦУ СУМ про «Летючий табір» з проханням винайняти автобус на цілу європейську трасу, я зараз заждав офerti в п'яти агенціях. «Женераль-кар», — найбільша агенція в Брюсселю, — дала найкориснішу ціну. Кілька днів пізніше я зайшов до їх бюро, щоб представити докладніше цю дійсно велику подорож (так її назвали в подорожній агенції). Високий, сивавий пан, з очей якого пробивався досвід його фаху, дуже здивувався, що ми не маємо передбачених готелів на кожен день.

»Майже половину нічлігів ви хочете шукати в час подорожі... В повний туристичний сезон... на 50 людей... Ви дуже легко собі це представляєте«.

На підтвердження сказаного моїм співрозмовником не треба було чекати аж на відтинок Венеція—Рим, чи Рим—Париж. Це прийшло таки в Німеччині і то першого дня. Річ у тому, що з Роттердаму ми вихали пізно по полудні, а нічліг мали замовлений аж в Кобленці. А це ж около 450 км... Роттердам — Бреда — Тільбург — Рурмонд — Кельн — Бонн... Яка шкода, що ми не могли показати нашому юнацтву цих двох останніх міст, бо прямували автострадою, яка їх виминала. А прекрасну катедрu «Кельнер-дом» варто таки побачити! Своїми вежами вона так схожа на катедрu св. Патрика на 5-ій Евеню в Нью-Йорку. Цікавим є також мо-

дерний німецький парламент в Бонн, розташований над самим Райном. Він наймодерніший в Європі, головню всередині.

* * *

Вже минуло шість годин, як залишили ми червоні поля тьмяні пані... А юнацтво спить..., певначе передчуває тяжку ніч, що вже таки добре прилася у вікна нашого автобусу... Спіняємось на хвилинку, щоб потелефонувати до замовленого «югендгерберге» про спізнений приїзд.

«Нема мови... точно 11-та година замикається брама і жадні реклямації не допоможуть...»

І так було... От тобі пруська службовість.

Через півтори години нас привітав старий, сонний **Кобленд**, над розлогим Райном, і Мозолею. Спіняємось перед кількома готелями — минула північ, все позамикане...

Входимо з комендантом до якогось нічного льокалю, де ще світиться, і просимо телефону. Побачивши нас в сумівських одностроях з нашивками «СУМАмерики», патрон радо телефонувє в нашої справі:

«Ваш «югендгерберге» замкнений і ніхто не відповідає...»
«Дзвонить до готелів!»

«Все зайнято...» (інший) «Немає місця...» (інший) «Є лише чотири...»

«Все зайнято... Сьогодні нема нічого, але завтра буде 50 місць?..»

Мала перерва... рішення: їдемо до готелю, де завтра, властиво нині, будуть місця і спимо в автобусі... 2-га година ночі...

Серед чудового лісу, за місцем, на великій горі, з чаруючим видом на Райн, великий готель: «Бергготель Ріттерштурц». Тут, у 1948 р, відбувалася конференція представни-

ків німецьких країв, на якій створено союзний парламент, уряд та республіку... Але чудові кімнати цього готелю можуть бути до нашої диспозиції щойно через яких 10 годин... Тут міняємо наш автобус і на щастя маємо їх два... Дівчата залишаються в однім, а хлопці — у другім. Спимо в автобусі, а декілька «довгих» юнаків, що не мали місця на свої ноги, сплять біля автобусу, на моріжку... в своїх таборових мішках... Коли вранці пробуджуємось — їх прикрила свіжа роса...

Наша подорож, — це подорож контрастів... Змучені, невиспані, голодні (не було часу зупинитись на вечерю), входимо до просторої Ідальні, з величезними вікнами, через які голубіє казковий Райн. Нас чекає «культурний» сніданок, з повною етикеткою, а відтак привітні кімнати... тепла вода, туші, ванни. Тепла вода... Вони бачили її ще в Лондоні, — тиждень тому. Дві ночі та один день серед повного комфорту направили нанпу втому та настрій. Ми готові до дальших невгод...

* * *

А Райн таки прекрасний... Широка, синя лента звивається поміж високими берегами та стрімкими кручами, вкритими лісами, на яких видніють старинні замки, фортеці, церкви... Глибокими ярами продирається він на північ у широкий світ. Це також головна торговельна артерія нації. «Казками овіяний Райн» — називають його. Тут зродилися старинні німецькі перекази й легенди. Яка шкєда, що не їдемо даліше понад Райном вгору, бо тут щойно починається його краса... Принайменше до Вісбадену.

Романтичний і таємничий Льорелай, де так сильно відбивається ехо, і де, за Гайне, русалки заманоють кораблі на міліну, оглядаємо через вікна. «Льорелай!» — нею так захоплювалася Ольга Кобилянська у своїх повістях!

«Не кажемо тобі «Адье!», Райне... Ми ще побачимо тебе кілька разів, або твоїх братів. Ти будеш слабший, вужчий, а все таки чудовий! Ось, хоч би в Гайдельбергу — твій брат Некар передає тобі привіт...

Гайдельберг!... «В Гайдельбергу згубив я своє серце...», — хотілося б заспівати з місцевими студентами. Але їх немає під час вакацій... Сумують за ними парки, променади та ліси на узбіччях довкола міста... Знімається вгору висока вежа старої церкви та червоніють рябі домики в чорноліському стилі.

«Хто хоче студіювати медицину, хай залишається тут, а ми ідемо до Карльсруге, — хвалиться котрийсь, що знає про славний університет...

Карльсруге — місто парків, зелені, чудових квітників та привабливих водограїв. Багато нових будов, але стара архітектура ще домінує... Місто розгорнене на рівнині й тому тратить на своїй красі.

* * *

Вже майже тиждень живемо ми життям першої-ліпшої туристичної групи. Оглядаємо міста, любуємося краєвидами, скуповуємо сувеніри та дрібні речі. Готовий у нас зовсім завмерти сумівський дух. Але це команда має на увазі. Сьогодні заповіджено подорож в одностроях, бо під вечір приїжджаємо до **сумівського табору** в Гомадінген біля Штутгарту...

Коли ми спиналися піхотою нагору до табору, (автобусом на саме місце не можна доїхати), нас привітали дві щогли (але такі на 30 м.) з прапорами, відтак комендант д. Дебрицький з далековидом на грудях, та д. Костюк, голова КУ СУМ, і вкінці — все юнацтво.

Широка долина простягалася з обох боків, довкола шумів ліс. Ми стояли на великій поляні, пили гарячу каву та споглядали через шатра на сусідні пасма гір...

Своя, щира сумівська атмосфера, полонила нас у свої обійми. Це візита третього сумівського табору на континенті... На черзі — центр українського життя в Західній Європі. Наступна станція — Мюнхен.

Дбайте, щоб кожний юнак і юначка — українці мали
» К Р И Л А Т І «
журнал Спілки Української Молоді

Перші курси українознавства СУМ у Парижі

СОФІЯ НАУМОВИЧ

На нашому терені не вперше відбуваються курси українознавства, — так для юнацтва, як для студентства. Але вони, звичайно, відбуваються: 1) в часі вакацій і 2) поза Парижем. Досі їх влаштовували студенти і ОУМФ.

Перші курси українознавства, які влаштувала Виховна Рада СУМ в приміщеннях собору св. Володимира Великого в Парижі, відбулися в часі шкільного року, від 28-го лютого до 4-го квітня 1965 р.

Почалися вони вступним словом Петра Зеленого, скарбника СУМ, який зразу ж і виніс подяку панам професорам за те, що вони погодилися викладати, не жаліючи дорогоцінного часу на це добре діло, а далі, — запросив о. канцлера Левенця почати лекції молитвою.

Цієї першої неділі 28.2. відбулися дві лекції: першу мав о. Левенець на тему **«Етика українця»**. Викладач ужив усіх засобів, щоб у найприсутнішій «світській» формі викласти молодим людям, чому ще й поза церквою треба говорити про християнські чесноти. Бо ж не самим хлібом живемо й калікою є той нарід, який матеріяльне ставить вище духового. Дехто думає, що церква й релігія — речі перестарілі, а все ж такі визначні люди були і є релігійні. Фізик

Ампер, — як видно з його біографії, — був віруючою людиною, ходив до церкви з молитовником і висловився був так: **«Мій Боже, що значать всі науки в порівнянні з Твоєю силою!»** Адже ж у закони кожної держави входять 10 Заповідей Божих! Їх треба знати й перестерігати не тільки для Церкви, але і для Батьківщини. Сучасний славний маляр Матіс з глибоким переконанням малював церкву модерного стилю... При надаванні громадянства промовець завжди говорить про любов ближнього, справедливість, вірність і інші чисто християнські чесноти. Ось чому молодій людині, яка входить в життя, так дуже треба знати Божий закон...

Другу лекцію мав голова НТШ проф. д-р В. Кубійович, який спеціально прибув з Сарселю, відорвавшись від праці над Енциклопедією Українознавства. Цей, визначний, у рівній мірі — педагог і вчений — перевів свою лекцію так зразково, що мимо недючого фільмового апарату, молодь з захопленням слухала географії України. Не вдаючись у дрібниці проф. Кубійович дав широкий погляд на географічне положення України поміж її сусідами та впливаючі з того наслідки, беручи під увагу специфічне її положення між

Європою й Азією над Середземним і Чорним морями. Воно корисне й некорисне. З одного боку гін із Півночі на Південь, з другого ж — утеча зі Сходу на Захід.

Напади номадів спричиняли «дики поля» на прекарнаму чорноземі України. У новіших часах небезпечна границя з Московщиною зумовила щораз більше загарбування земель і багатств України, а зокрема й щонайгірше, — розпорощення, вивоження і знищування людності. Замість природної кількості 90-ть мільйонів, — Україна нараховує сьогодні 45 міль., а поза кордонами ще ок. 5 міль. Московський геноцид за 40 років коштує Україну біля 50 міль. людей.

У неділю, 7. 3., відбулася лекція проф-ра д-ра Володимира Янева. Він говорив на тему «Сучасного положення України». Вийшовши від нашого звичаю запалювання свічечок на Різдво за неprisутніх, померлих, ув'язнених чи вбитих членів родини, які не одному витиснули сльози з очей на недавній просфорі УХР, — доповідач поставив ряд питань: Чому наші родини нерозбивані? Яке сучасне положення України? Чому одні тут, а другі там? Чому ми на чужині? Чому забуваємо свою мову? І зразу відповів: Бо Україна не має самостійності й перебуває під окупацією Москви й під комуністичним режимом. Але бореться. Французи назвали Жака Мулена — французького повстанця, — провідником тіней. В Україні є теж армія тіней — УПА. Поза Україною перебуває кілька мільйонів людей, — це так як, наприклад, Португалія або Бельгія і Голландія разом. Решта витинула, природного приросту немає. Тюрми, концентраки, голод, —

все це мало на меті знищити нашу людську субстанцію. Тому ми вийшли на еміграцію й тому свічки...

У наступну неділю, 14. 3., знову дві лекції. В одній з них проф. д-р Олександр Кульчицький вибрав зі своєї діланки тему про «Перетворення людини в УССР». Про те, як попала Україна до ССРСР, — говорилося при лекціях історії і географії. Завданням психології поцікавитися перебудовою, перевихованням людини, які dokonуються над громадянами ССРСР. Перевиховання за зразком моделі, це спосіб переведення цієї операції. Сили спротиву вічні, як напр., персоналізм і релігія та ін. Про цю нову людину всі говорять, але немає ні одного підручника про модель цієї людини. Треба вибирати з літератури, філософії, зокрема займається цим підручником німецькою й французькою мовами «Проблем советик» у ч. за 1959 р., де є і стаття доповідача. Питання про петворення людини в ССРСР слід розділити на 3 розділи: 1) Філософсько-марксистська ідея, 2) Полемічні погляди большевиків супроти західних, 3) Власні їхні погляди. Діалектичний матеріалізм ставить матерію перед духом, а в матерії признає вічний рух. Детермінізм — людина не має вільної волі, все робить з конечности своєї природи, із суспільних мотивів. Коли змінюються суспільні умови — змінюється людина. Марксистисти не турбуються суперечностями. Нам не так важно, щоб усі українці говорили українською мовою (засіб, знаряддя), але щоб думали по-українськи (дух). Західня психологія бере людину як цілість: душа й тіло. Тому й раса, вигляд, будова людини обслі-

дуються, а большевики критикують: буржуазні психологи творять теорію рас. Модерна психологія цікавиться гонами й інстинктами. Гони виявляються різно, інстинкти завжди однаково. Большевики заперечують інстинкти, мовляв, це за-сіб «буржуїв деморалізувати маси сексом і іншими гонами». У сучасній психології є теорія вищих схильностей (економічних, релігійних, естетичних) підсвідомого психічного життя та взагалі різноманітності людської душі. Це все большевики поборюють, заперечують вищі схильності, немає психотерапії — лікування. Власні погляди большевиків скупі, поза теорією Павлова, майже немає інших.

На лекціях 21.3. проф. Кульчицький продовжує **«Перетворення людини в ССРСР»**: Павлов, — теоретик умовного рефлексу каже, що людина (як і собака) керується умовними рефлексами, тому, коли часто їй щось говорити, то вона в це повірить і засвоїть («бий буржуя»). Те саме каже ідея скерованості Левітова — на ідеї компартії засобами: 1) Пропаганди, 2) Терору, 3) Сколективізованого побуту. Ціле життя піддане пропаганді, терор викликає страх, розколення людини, почуття меча Дамокля, занурення в советський побут позбавляє людину щастя. Як реванш, залишається ідентифікація з масою, — соціальний титанізм Бердяєва. А, проте, існують сили відпору, зокрема в Україні. Згідно з філософією персоналізму (Емануель Муніе): щоб вирвати щось зі серця, то треба вирвати саме серце, — це закон природи. Нарід має свої бажання, як збірна одиниця, тому і збірна сила відпору, при чому велику роль грає релігія, — таємна сила. В Україні

зокрема, — лірика висловлює ці почування народу...

Проф. Кубійович продовжує **«Географію України»**, але цим разом займається виключно розміщенням, чи радше розпорощенням українців у світі. У 18 і 19 ст. воюю було нагів добровільне, або колонізаторське. Степи України належали туркам, то ж українці мусіли їх відвоювати й дійшли до Чорного моря, а заporожці на Кубань і Пiдкавказзя. На Заході межі не мiнялися. А на Сході українці дійшли до Волгу і Урал, а далі до Азії — на Сибір і Туркестан. За большевиків, у часи голоду, насильно перевезли українців в Азію. З Західної України еміграція відбувалася до Західної Європи й Америки. У самій Україні є тільки 34 мільйони населення, зате багато їх в Азії, зокрема молоді. Це вже частинно люди українського походження, бо забули нашу мову. Національні відносини в цілому ССРСР такі, що москалі випирають автохтонів, висилають їх і переміщують. Київ найбільш жидівське місто. Чернівці також. Москалів було 3 міль., тепер 7 міль. в Україні! Зате в Азії українців 8 мільйонів! Поза УССРСР українці не мають своїх шкіл, ні газет, русифікуються. В Західній Європі й інших країнах світу українців понад 2 міль. Це велика сила для допомоги Україні...

Після двох тижнів, бо аж 4.4., відбулися три останні лекції.

Пані Оксана Драй-Хмара, зам. Ашер, на лекції **«Українська література»** прочитала, як вступ, **«Трагічний фрагмент»** зі своїх спогадів про арештування батька-письменника. Це була знаменита ілюстрація для умовин, у яких приходилося працювати

українським письменникам під окупацією Москви в часи т. зв. «розстріляного відродження». Зворушивши юних слухачів гарним переданням «фрагменту», пані Драй-Хмара сказала дещо про нееклясиків, до яких належав її батько, та відчитала з посмертного видання декілька поезій Миколи Драй-Хмари.

Дальшу, коротеньку лекцію, вів о. Михайло Єремійв на тему: «Різниця між українським і французьким обрядами». Наша Служба Божа св. Василя Великого є найстарша, бо походить із IV стор. Починається з об'явлення «Благословенно царство», чого в латиників немає. Відправа кількох священників, взаємне цілування, зображує християнську любов, та багато інших моментів, як, напр., декларація «Владичицю Христу Богу предадім», — все це відрізняє наш обряд, який берегти й шанувати велять постанови Ватиканського Собору. Накінець, о. Єремійв порадив учасникам набути св. Літургію українською мовою, щоб добре орієнтуватися в нашому обряді.

Маєстро Андрій Сологуб, — маляр та вчитель малярства у французькій школі, намагався в одній, короткій лекції подати загальні відомості про «Сучасне українське малярство в Україні й на еміграції». Українське малярство 19 ст. не було самобутнє, бо Україна була окупована й усі нові течії з Заходу діставалися в Україну через російську призму. Репін, якого ми так несправедливо величаємо за його картину «Запорожці пишуть листа до султана», — був суто-московської школи маляр, який до речі, залюбки змальовував російських царів. Московське малярство ніколи не стояло високо. Москвалі можуть повеличатися хі-

ба іконографією і то з Візантії. Сьогоднішній їхній соцреалізм, — суцільна демагогія й пропаганда, яка з мистецтвом не має нічого спільного. Тому й не диво, що й українські малярі, навіть талановиті, не могли піднятися на світовий рівень. Ярошенко, як Гоголь, — роджений в Україні, вихований у Петербурзі, маляр з тематикою російською. Пимоненко й Левченко, хоч талановиті, залишилися провінційними малярами з їхніми сільськими мотивами. Політична залежність знижує таланти. Єдиний Шевченко не піддався — але це геній. Хоч і змушений був учитися в Петербурзі, — не знизив лету й не погоджувався з російським «академізмом». Коли б був виїхав закордон, як марив про те, — був би ще більшим, як с. Визвольні змагання дали поштовх до творчості й вияву, а 30-ті роки принесли винищення, вистрілення, заслання всього українського в тому й малярства. Найбільшим був Нарбут, хоч із Петербурга, який проте, черпав теми з історії України, помер у 1922 р., але через 5 років зробив велику роботу, прекрасно оформлював книжки, зробив проекти для українських грошей тощо. Його учні — Бойчук, Касіян створили школу. Бойчук — феномен, його фрески на 25 x 30 м з ідеями монументальної іконографії мали національний характер й за те його карали і в'язнили, а його безцінні фрески здирали й нищили. Во і якже, — большевики нищать церкви, а Бойчук уводить іконографію! Два інші сучасники Бойчука, — Седляр і Падалка визначалися в проєктах килимів і гобеленів. — Їх висилали закордон, як теж їхні картини, як шедеври мистецтва, — мабуть,

є ще в каталогах на заході. А згодом знищили, як інших, і залишився соцреалізм. Касіян творив чудові речі в молодості, а тепер перейшов на соцреалізм як Рильський, піддався старшому шаблону в малярстві, який вихолощує молодь з талановитости. Я бачив декілька картин, присланих сюди, — все однакове, як копії, пропагандивні афіші. Використовують молодих малярів для цього, не дають змоги розгорнути крил. Доживає свого віку ще група старших малярів: Іжакевич, Самокиша — ілюстратор «Кобзаря», з якого молоді все ще черпають надхнення й використовують можливість малювати інколи, щось інше як агітку.

На еміграції важко малярям залишатися національними, бо вони втрачають контакт з українською землею і народом. А, проте, в творчості українських малярів завжди проявляється український дух, навіть без українського сюжету. І навіпаки — сюжет без українського духа, дає у висліді фальш. Найвизначніший Гніздовський, а також померлий Бутович... Натомість Дмитренко — імітатор копист Нарбута, солодково-сантиментальний! Гуцалюк — поміркований, найвизначніший з нью-йоркської групи — так

її назвав Кошелівець, — яка намагається вийти з міжнародні рейки. Соловій дуже модерний, йому протиставиться Гординський. У Грищенка — найкращий акварелі з Царгороду, а далші його твори — рутина. Архипенко Болдіні назвав митцем моди, але він новатор. Та говорити про малярство без показу — не цікаво. Треба буде зробити прогулянку по музеях, чи галеріях...

Хоч курси були заплановані до кінця червня, то треба було їх припинити на цій останній лекції, бо й неділі, в яких відбувалися лекції, були зайняті, і слухачі мали інші заняття (іспити) у зв'язку з кінцем шкільного року. Учасників було на курсах від 9-ти до 30-ти й це вже треба рахувати малим успіхом. Бо після цілоденного відвідування школи чи праці, перебувати ще майже цілу неділю зі Службою Божою та двома пробами співу (церковного й сумівського хорів), без обіду, в холодних приміщеннях церкви, — не дуже приємно. Організатори курсів старалися зарадити цьому невеличким спільним підвечірком, що не тільки заспокоював голод але й товариський гін української молоді, яка любить перебувати разом, все одно: при науці, чи при забаві...

Читачі, не будьте в боргу

супроти журналу

» А В А Н Г А Р Д «

**РОЗРАХОВУЙТЕСЯ СВОЄЧАСНО ЗА ОТРИМАНІ
ПРИМІРНИКИ ЧЕРЕЗ НАШИХ ПРЕДСТАВНИКІВ!**

ЗЛЕТ ЮНАЧОК

Цей репортаж кортить назвати злетом юнацтва СУМА, що відбувся в неділю, 30-го травня 1963 р., серед дубового гаю коло Чикаго, з участю доволішніх Осередків: Чикаго — ім. Павлушкова, ім. полк. Богдуна, ім. Крут, Мілвокі і Палатайну. Кидалось бо в очі, що наше молодецьке «військо», яке репрезентувалось на злеті, чи не на дві третини складалось з дівочих роїв і кущів, а хлопців було значно менше. Навіть команда злету укомплектувалась майже з самих сумівок, за винятком двох сумівців. Константуємо це на славу нашому цвіту — подругам сумівкам і на прикрийсть друзям сумівцям, що навіть не виступали з руханковими вправами, а лише взяли участь в церемоніальній дефіляді та футбольних змаганнях.

Гасло здвигу звучало: «Живи, зростає для перемог!» Дуже гарним історичним екскурсом була святочна промова представника Голівної Управи СУМА д. Яремка, коли він, у заклик до молоді, — перебрати у свої руки справу визволення України, розповів про козацьку традицію, як батько передавав шаблю своєму синові щоб той нею боронив Україну і святу віру, а мати благословила його святим образом Пречистої Диви йти на пр'ю з ворогом Батьківщини. Козацтво є еманациєю нашої нації, козацька ідея є невмируща, тому є вічно діюча в українській душі, й серед молоді завжди знаходить відгук. Промова була

дуже вдалою ще й тому, що вслід за нею відбулося складення «Слова» молодшого юнацтва.

Гарною виправкою і вояцькою рухливістю показав себе командант злету П. Крутяк, маючи при собі вседіяльну писарку Іню Гікаву.

Але вилитим командантом остепь дівчат-юначок була Мар'їлка Яцків. Її виструнчена, мов смерічка, постава, з піднесеною гордо ясноволосою голівкою, трохи суворе обличчя, дзвінкий голос — ось ці привабливі зовнішні ознаки цього готового вже «сотника» над цілим куренем молодих юначок-сумівок. Чи то керує співом, чи то командує вільноручними вправами, — вона всюди є втіленням енергії та зимог її слухати. Такий уже в неї дух і здібності командувати. Керує цілістю збірного куреня юначок, а бичить і заважує кожну дрібну помилку чи недотятнення у своїх підлеглих.

Прекрасні були вільноручні вправи старших юначок, які вони виконували з блакитними стрічками в руках під спів пісні: «З-за синього Дону...» Ніжність, плавність рухів, елегантність зворотів, однакостність зміни позицій всією цілістю справляли гармонійне враження. Показно-чарівний був також вихід юначок на зелену поляну. Під музичний супровід, спершу одним рядом, що відтак розділився у дворяд, а потім розвернувся у чотирряд, відкрили вони наче квіти в різнокольорових українських одягах

Курінь «Лісової пісні ім. Л. Українки».

зелений моріг... Не дарма їх і зустрічали рясними оплесками, а ще буйнішими оваціями провозжали їх відхід.

Крім вправ, ці першунки злету виводили ще гаїлки, що відроджували романтичні чари давніх століть. Зі співами та відповідними приспіваними виконали вони аж вісім гаїлок. Тим показом вправності і краси можна було б любоватися без кінця...

Далі слідував цілий ряд забав для менших та спортивних змагань для старших з наго-

родами переможця. Описувати їх — означало б розширити тему репортажу — а ми хотіли присвятити ці рядки тим, що показалися найкращими на Чикагському злеті — дівчатам козацької нації.

Думаємо, що на майбутнє наші юнаки візьмуть собі до серця їх слабу участь у злеті та що другим разом прибудуть більш чисельно і крім гри в копаното м'яча та відбиванки, покажуть нам свої вмілості масових вправ, веж та військового маршу в дефіляді.

Антін Куциньський

По сумівських таборах

Щоденник із сумівського табору в Сідпей (Закінчення)

П'ятниця 1-го січня 1965 р.

Вітай козаче, Новий роче, хоч за рахубою іншого календаря. Можна сміло ствердити, що погода йде нашому табору в руку. Ранок потідний, прекрасно лагідний. Чути ранній спів иташини, що тут не є таким буденним, як у нас в Україні; і не так бадьорий. Мабуть, винувате гаряче австралійське сонце, що робить всю природу кволюю, зокрема тоді, коли немає дощів.

Таборіві заняття ведуться згідно програми. Але сьогодні, поза програмою, пішли всі таборовики після обідньої тиші купатися до недалекої річки, що носить назву Непеан. Заледве дитвора пірнула у воду у визначеному для них місці, як роздався пронизливий крик: «Рятуйте!». Заступник коменданта табору д. Осип Смолинець та виховний референт д. Юрко Монценський, залишивши дітей під нагляд інших, побігли в напрямі горішньої частини річки, звідкіля доносився невгаваючий крик. На березі тупцювали на місці дві жінки й, лементуючи на все горло, вказували рукою на вир по середині річки. Розпитуватися довго не було часу. Осип Смолинець кидається у воду і йде нурка. Велика глибина не дає йому можливості зорієнтуватися в положенню. Треба повторяти занурення. Щойно за третім разом йому вдалося витягнути повністю зодягненого

чоловіка. Він був без притомності. Всі спроби повернути йому життя через штучне віддихання не дали висліду. Не допоміг також лікар, що прибув незабаром з амбулянсом. Батько трое дітей Іван Пришляк утспився. Він кинувся у воду, щоб вирятувати впавшу ненароком у крутіж дружину. Дружину врятував, але сам, з невідомих причин, потонув. Ця сумна подія сколихнула глибоко таборовиків і спонукала призадуматися над життям і читаючими небезпеками.

Поважний настрій не залишив нас і під час вітання пластової делегації, що прибула побажати нам успіхів у таборюванню.

По заході сонця повіяло холодом. З'явилися легкі хмаринки й почав кропити дрібний дощик. Увесь табір привітав його гучним «ура-а-а!».

Субота, 2-го січня 1965 р.

По дещо холодній ночі прийшов гарний теплий ранок, віщуючи гарячий день. Небо склін був чистий-чистесенький. Табір проводив щоденні заняття, а три дівчині та три юнаки готовились до виїзду у делегацію до пластового табору «Холодний яр» в Інглебурн. До табору почали прибувати гості, щоб пригланутись до таборового життя.

З Мелбурну (стейт Вікторія) прийшов привіт від таборовиків сумівського табору «Холодний Яр» — ювілейна зустріч СУМ».

Сумівський ювілейний табір «Холодний Яр» (Австралія). Ідуть зліва дєправа: д-г Лев Томин, впорядник площі й голова Комітету Сумівської Оселі, д-г Василь Пундяк, комендант табору, п. Ярослав Стецькє, голова АБЦ, приятель СУМ Апостольський Екзарх Єпископ д-р І. Прашко та інж. Степан Міськє, голова Ділового Комітету Здвигу.

Світлив І. Святківський

Святочна карточка з підписами всіх Осередків СУМ в Австралії була для нас дорожочішим подарунком. Наша команда вислала у відповідь телеграму.

Делегація до пластового табору повернулася з дороги щойно після обіду. З цікавістю розпитуємо, як їм подобалося там. Першою вихоплюється Леся Вубняк: «Там немає дисципліни, мають транзистори!». Всі заскочені такою заувагою тому, що Леся належить до тих наймолодших.

Коротко перед заходом сонця ген. вікарій о. Мельник відправив молєбень в асисті о. Крєспє. Гарно співав хор під орудою д. Т. Фіголя. Відтак, при світлі рефлектора, зібрався цілий табір коло могили Шевченка, що її збудували сумівці по середині табору, точнісінько за зразком дійсної могили в Канєві, щоб біля неї

поклонитися пам'яті Великого Пророка. Згодом, на піддаші Ідальні, виведено цілу мистецьку програму, що складалася з творів Шевченка. Можна було наглядно переконатися скільки можуть діти засвоїти рідних пєсєм за такий короткий час. Незабаром найменші пішли спати старше юнацтво забавлялося під звуки власної оркєстри до 2-ої години ночі.

Неділя 3-го січня 1965 р.

Останній день таборового життя. Небо цілковито вкрите тяжкими хмарами. З самого ранку покропляє лєгєсєнький дощик. Це одначе не впливало на таборову метушню. Валізки напєсєнилися рєчами, витрущували сінники, зносили лїжка. Кипіла зарєята праця. Ліквідувався табір. На таборову площу прибувала чим раз бїльша кількість «сталєвих конєй». Отець Мельник відправив Служ-

бу Богу і на закінчення юнаки і юначки повторили вчорашню програму, щоб дати можливість батькам і гостям побачити, чого вони в таборі навчилися. За гарне виконання містечьких тачок, наші найменші були нагороджені рясними оплесками.

Нарешті, зібралися всі на майдані під щоглами, щоб прослухати останній денний наказ табірської команди про закриття табору «Канів». Таборовики

одержали значки таборування, дехто по одному, дехто по три, чотири і навіть вісім. Комендант подякував усім учасникам за добру поведінку, і особливо кухарям за їх щиро-жертвовну працю.

Опустилися прапори зі щогол, стиснулись дружньо руки на прощання. Ще кілька слів, виміни адресами, вислови побажання і всі рушили в поворотну дорогу додому.

С. Дебровий

В ТАБОРІ «ХОЛОДНИЙ ЯР» Ст. РАДІОН

Тут в австралійських розпечено-розбещених умовах зростання молоді, виховування по-нашому, по-людському своїх дітей є надзвичайно тяжко. Проблему цю ще більше ускладнює вплив розхлябаного оточення, в якому молодь іде самопас, і в якому змалку молоді дозволяється на образливо-зневажливе, а в найкрайшому випадку — на панібратське відношення, почавши від батьків, а кінчивши найвищими авторитетами в країні.

І ось, маючи це все на думці, я виїхав 25. 12. 64 р. до сумівського табору, щоб побачити як СУМ дає собі раду з тими проблемами. За несповна дві години я вже був у «Холодному Яру», а холодна в ньому лише чиста гірська вода в річці Акероні. В таборі вже все було розташоване. Бо табір почався 23. 12. 64 р. Отже за тих два дні працюючі сумівці вже все в таборі влаштували. Навіть сумкор (інж. Яр. Булка) вже розложився в

центрі сумівської оселі із своїм шатром і редакцією «Сумівського Голосу» в каравані (кімната на колесах). А недалечко від нього наш вічно молодий духом лікар, хоч уже на пенсії, д-р Іван Сірко в дерев'яному таборовому бараці.

По полудні на головній таборовій площі 200 сумівців, вистроївшись двома рядами в формі трьох боків прямокутника, стояли святково й ждали відкриття Ювілейної Зустрічі СУМ у таборі «Холодний Яр». На Ювілейну Зустріч СУМ, присвячену 150-літтю народження Т. Г. Шевченка, прибуло 36 сумівців з Аделаїди, 8 осіб з Олексею, Квінсланд, 5 осіб з Сіднею та 3 особи з Канберри.

На відкриття табору приїхав, гостюючий в Австралії, незломний борець за визволення України, найбільше дошкульний московському окупантові своїми діями, найрухливіший видатний український політик, голова АБН, п. Ярослав СТЕЦЬКО. Відкрит-

тя доконали головний виховник Мельнбурського Осередку СУМ Ю. Венгльовський та комендант табору В. Пундяк. Потім з привітальним духовним словом виступив Владика Іван Прашко, з революційно-патріотичним голова АБН Ярослав Стецько. Відтак мали слово від СУОА голова М. Болух, від УГВ секретар Н. Грушецький та визначні виховники й діячі СУМ в Австралії: В. Е. Коціомбас, М. Шередиц, Ст. Місько, П. Сорока, Л. Томин. На закінчення відкриття гостеві голові АБН Я. Стецькові вручено альбом на спомин відкриття сумівського табору «Холодний Яр».

Коли відкриття закінчилось, я одержав запасове шатро від команди табору і при допомозі сумкора та приятелів О. Василька й Ів. Єфименка викорчували зразу ліс, поставили шатро на «Запоріжжі» — тобто в місці, подальше від табору, для приватного життя. Вечором я заплатив помічникові таборового скарбника О. Рожківсі за харчування з таборової кухні на десять днів, і від суботи почав життя під шатром з жінкою і сином.

Для тих українців, які там ще не були, безперечно, варто поїхати на другий рік побачити як СУМ виховує дітей, побачити прекрасну сумівську 138-акрову ділянку землі, зараз таки з другого боку пасма австралійських Альп. Після сірого австралійського бущу з евкаліптами, як переїжджається через ці гори, це якби наші Карпати з полонинами. Тільки тут, замість буйних смерек, до неба спинаються струнки, без сучків, австралійські евкаліпти. Яка ж освіжуюча на тлі австралійської сірини, побудлива до взнеслих надхнень краса природи! Як дивилися на дерева, що по-

гнались до неба, то й сам підіймаєшся думками в небеса, молодієш, радієш разом з тією сім'єю дерев, які, сміючись, шпуряться високо й дивляться просто сонцеві в очі.

Від суботи я жив у рідному оточенні і слідував за тією величезною педагогічною роботою, яку вкладали кожного дня для виховування молоді гутірками й сумівською муштрою голова Крайової Управи СУМ О. Чубатий, комендант табору В. Пундяк, генеральний писар Ф. Веприк, виховники й виховниці Ст. Варилка, Ст. Лисенко, Олена Пундяк і Мисролава Курко та всі команди кошів. Вони всі від ранку до нічної тиші цілий час доглядали, вчили, привчали й муштрували юнаків і юначок, обтрушуючи з них отой з вулиці духовний порох і сміття, яким просто обліплена наша молодь при приїзді до табору. А за кілька днів команда табору, кошів і виховники майже половину срусили з молоді. І, якось у бесіді, правду сказав д-р Ів. Сірко: «У першому дні вся дітвора, як один, говорила англійською мовою. А на п'ятому дні вже майже всі гомоніли українською мовою». А таке саме стається і з поганим налетом з вулиці. Діти поводяться чемніше, спокійніше. Якби не ті стають за кілька днів.

Окремо, якби автономно, виховною роботою займався в таборі невтомний інж. Яр. Булка. Він, старий пластуєць ще з крайовим пластунським патріотичним зав'язанням, не давав ні собі, ні людям відпочинку цілих 10 днів. Сам він кожного дня вставав о 5-тій годині ранку, брався за корчування пеньків і притягав кожного, кого тільки зміг запрягти до того. Для заохоти й ліпших вислідів запровадив систему змагань кор-

чування пеньків за пункти. Із сумівців перше місце здобув **Михайло Когут**, друге — **Степан Когут**, третє — **Мирон Маслійчак**. З батьків перше місце здобув **Іван Сороска** (Водонга), друге — **Дмитро Галела**, третє — **Антін Волошинович**. А **Іван Соколовський** із своєю бригадою теслярів вставили дерев'яні поперечки навколо будинку ідальні й залі, що викінчується.

По сніданні інж. Булка, якщо не муштрував дітей, під такт музики своєї мандоліни чи акордеону Демка на різних руханкових вправах, то чив танцювати. Коли ж скінчилися танці то опрацьовував чужі матеріали, або писав сам до стінної таборової газетки «Сумівський Голос». А перед сном знову брався за корчування пеньків сам, або помагав іншим при тій роботі. Я не раз дивуватися, де в його віці (шістдесятка підкочується вже) знаходиться стільки енергії до копання пеньків, муштрування хлопців і дівчат на руханкових вправах, до навчання танців і до того ще редагування таборової газетки.

При кінці табору, в годині дозвілля, інж. Яр. Булка говорив мені з почуттям гордості: «Вся «шваль», що попала до сумівських таборів у перших роках, відпала. А ці дві сотні, що маємо тепер, це справді гарна українська молодь». Безстороння людина беззастережно з його думками погодиться. А тут треба з притиском підкреслити, що ця українська молодь стала гарною українською молоддю завдяки безмежній ідейній посвяті дійсних членів СУМ, виховників і завзятих виховниць СУМ таких, як пані Пуцдяк і Курко. Очевидно, нічого не вийшло б з добрими виховними вислідами, якби ні-

кому було добре обслуговувати кухню й добре харчувати таборовиків і таборовичок. І так сумівці мають ідейних працівників до кожної роботи, не забракло їм і до кухні. Безплатно з охотою, виспівуючи українські пісні та колядки, працювали в кухні від ранку до пізнього вечора **Марія Когут**, **Ліза Бугрин**, **Анна Зінько**, **Володимир Солик**, **Семен Прокоп'юк**, **Федор Підлісник**, **Лена Крупа**, **Ольга Кочержук**, **Григорій Дацьків** і **Юрій Шкудар**. А в поміч їм і в цій роботі став інж. Яр. Булка тим, що привіз машинку для обирання картоплі.

А ось план забудівель, які вже затверджені місцевою владою: 16 x 30 футів кухня, 40 x 100 ф. ідальня й розвагова зала, 15 x 30 ф. швидка допомога й шпиталь, 20 x 40 ф. розвагова зала для хлопців, 20 x 40 ф. розвагова зала для дівчат, 20 x 30 ф. каляндра, 50 x 100 м. плавальний басейн. Окрім того, будинок для команди й охорони табору.

З загляпованих забудівель підрівські сумівці на власний кошт уже поставили й майже викінчили 40 x 100 ф. ідальню й розвагову залу. Найбільша заслуга в цьому **М. Думи**.

Через сумівську землю проходить невеличким заломом шосейна магістрала (Марунда гайвей), розділяючи 138-акрову ділянку землі на два куски. З одного боку магістралі лежить 38 акрів землі, з другого — 100 акрів. На цій меншій частині розташований табір зі всіма заглянованими будівлями. Біля самого «гайвею» розташовуються приватні шатра батьків сумівської молоді й гостей, які бажають там провести час літнього відпочинку.

Залом «гайвею» Шляховий Уряд уже випростовує, вирізуючи ліс на новий кусок гай-

вею. Старий кусень Шляховий Уряд лишає незрушеним для СУМ-у.

Віля нового «гайвею» СУМ плянує збудувати «мотель» (гостинний дім) для вигід тих, які бажають в кожному пору року провести свій відпочинковий час подальше від дому, чи великоміського шуму. А побіч «мотелю», на шматку землі поміж старою й новою дорогою, будуть мати право всі українці, кому забажається, ставити свої шатра, чи на постійно будувати відпочинкові кімнати.

Ціллю проводу СУМ є, щоб там зробити не лише модерні умови для таборування української молоді, але й загальноукраїнську відпочинкову оселю. «Ми радо будемо вітати тут усіх українських поселенців

Австралії без огляду на їхні політичні переконання, чи конфесійну приналежність», — сказали мені провідні особи СУМ.

Сумівська ідея, сумівська правда прокладають собі успішно шлях поміж усіми людськими злобниками й їх побрехуньками. СУМ сьогодні вже є найбільшою організацією української молоді, об'єднує в своїх лавах понад 1000 осіб нашого молодечого досту. І ось якби не було СУМ, то з цієї тисячі молоді поповнювалися б гурти вироdkів розбещеної вулиці.

Проводові й виховникам СУМ належить найвище признапя за їхню безмежну ідейно-виховну працю над українською молоддю.

(«Вільна Думка»)

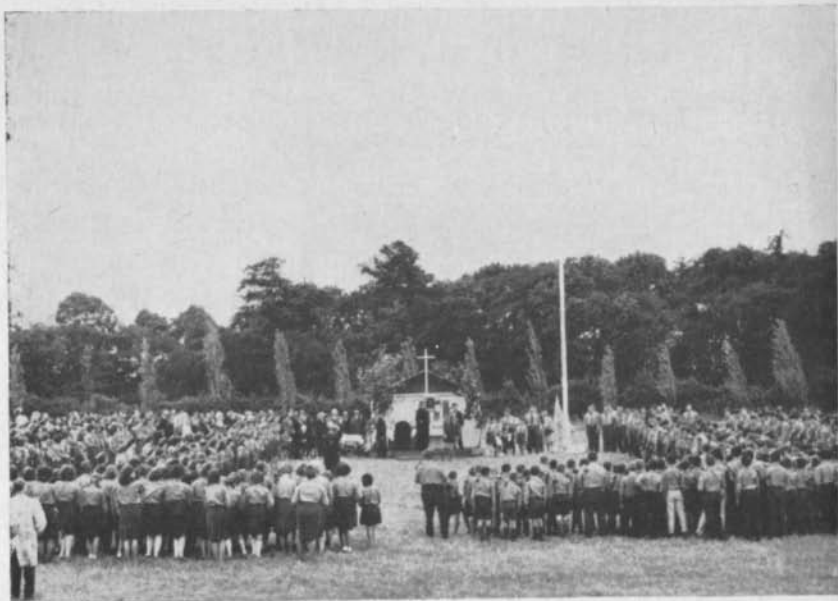
В «ТАРАСІВЦІ» (ДАРБИ, АНГЛІЯ)

Трінцять, догоряє остання ватра, линуть у вечірнє небо останні слова мелодійної пісні... Закінчується наш табір і час зробити підсумки цьогорічного таборування.

У нашому таборі «Юнацька Січ» в Тарасівці перебувало в цьому році 333 юнаки і 309 юначок, разом 642 молоді особи. Ввесь табір поділився на два коші. Кіш ч. 1 (старше юнацтво віком понад 12 років, нараховував 382 юнаків і юначок (186 юнаків, 196 юначок) та Кіш ч. 2 (молодше юнацтво, віком від 7 до 12 років) — 260 осіб, з того 147 юнаків і 113 юначок. Таким великим гуртом юнацтва опікувалися 11 друзів і подруг членів команди, 34 подруг і друзів, виховниці і виховники, та 35 осіб господар-

ського персоналу. Крім цього складу, у вишкільній ділянці табору взяли участь 12 гостей викладачів.

Зайняття у таборі проходили щодня по три сорокахвилинні «години» рано й по полудні з двадятихвилинними перервами. Ранкові зайняття були тяжчі, такі, що вимагали скупченої уваги. До них належали лекції та гутірки, пополудневі зайняття були радше розвагового характеру і включали спів, спорт, купання, три й забави, хоч бували теж і гутірки. Підготована Крайовою Управою програма таборування служила напрямними для плянування зайнять, які переводило виховне зveno при команді табору. Приїзди гостей-викладачів дозволяли

Польсва Служба Бсжа в Тарасіаці.

урізноманітнювати та збагачувати програму.

Рівень лекцій і занять був різничкований і достосований до віку і знання юнацтва. Гості-викладачі переважно викладали для найстаршої групи юнацтва — віком понад 15 років. Члени виховного звена займалися переважно рештою старшого юнацтва, а виховники й виховниці Коша молодшого юнацтва повністю відповідали за заняття із молодшим юнацтвом.

Для кращої уяви про програму занять можуть послужити слідуочу пересічні цифри про характер викладів, гутірок і занять:

КШ Ч. 1.

Сумівська тематика і гутірки на релігійні і світоглядіві

теми — 15 годин.

Історична тематика, головню про Визвольні Змагання та боротьбу УПА — 10 годин.

Географія України — 3 год.

Таборування і теренознавство — 2 години.

Українська література і культура — 5 годин.

Гутірка про українську національну ношу — 1 година.

Вишивання — 3 години.

Перша поміч — 1 година.

Семафор — 1 година.

Спів — 12 годин.

Вільноручні вправи — 4 год.

Джюдо — 6 годин.

Впоряд — 7 годин.

Спорт — 15 годин.

Описання вражінь з табору 2 години.

Двигун внутрішнього згорювання — 1 година.

Балетна школа — 24 години.
Практичні роботи 20 годин.

КІШ Ч. 2.

Гутірка на сумівські, релігійні та виховні теми — 13 годин.

Гутірка на історичну тематику та історичні оповідання — 32 години.

Географія України — 4 год.

Казки та оповідання — 9 год.

Писання та малювання — 2 години.

Природознавство — 2 години.

Гутірка про алярм — 1 год.

Впоряд — 4 години.

Перша поміч — 2 години.

Вишивання — 6 годин.

Вільноручні вправи — 8 год.

Спорт, купання, гри й заба-ви — 19 годин.

Спів — 133 годин.

Великими групами, які відїздили автобусами на протязі цілого тижня, цілий табір відбув прогулянку до розкішної околиці Дов Дейл. Юначки і юнаки 1-го коша відбули також прогулянку до Ноттінгему, де відвідали Музей Визвольної Боротьби ім С. Бандери та весело провели час на танцювальній забаві. 35 юначок і 13 юнаків пройшли тижневий курс народніх танців під керівництвом балетмайстра О. Бурака. Впорядники і впорядниці провели ряд гутірок на сумівські, світоглядові та виховні теми. Великою атракцією для юнацтва був нічний алярм з тереновою грою для 1-го Коша. Обидва Коші відбули по дві ватри. Третю, прощальну ватру проведено спільно. Відбулися два недільні пописи юнацтва та святочне посвячення басейну, юнацтво вислухало 5 Служб Божих та один Молебень.

Почуваюся до милого обов'язку подякувати всім дорогим подругам і друзям, виховницям і виховникам за їх дружню співпрацю і поміч.

Особлива подяка належиться членам виховно-вишкільної ланки, подрузі Л. Марків, друзям І. Овчарикові, С. Луцишинові, П. Маслієві, С. Шмондракові. Складаю щирю подяку дд. М. Щуплякові та Цісарському, а також всім Вельмишановним гостям-викладачам.

Важаю дорогому юнацтву успішної праці на протязі наступного шкільного року, кріпкого здоров'я та життєрадісности, щоб дальше рости на славу Богові й Ватьківщині-Україні.

Мтр В. Микола

* * *

Таборова ватра є однією з найприємніших подій у житті юнацьких таборів. Горючий вогонь притягає молодь, як магнет: навколо темна ніч, місяць і зоряне небо, а центром уваги всіх присутніх — ватра, що яскраво палає у темряві ночі й освітлює радісні обличчя молоді.

Наша перша таборова ватра відбулася в суботу 7-го серпня і цього року перший раз юнацтво без допомоги старших організувало і керувало її програмою.

Рої старших юнаків поназбиравали в гущавині Холодного Яру багато різного дерева й побудували на березі «чорного» озера високу ватру. Вони зробили це з таким старанням і завзяттям, що навіть деякі сіпники з ліжок були «принесені в жертву» сумівській ватрі.

З піснями, які ми щойно вивчили у таборі цього року, чоти юначок організовано зійшли вниз до ріки та розмістилися півколом поблизу ватри. Пізніше до них приєдналися чоти куреня старших юнаків.

Надворі потемніло зовсім. Гости, які прибули того дня до

табору, нетерпеливо очікують початку програми, так само, як і все юнацтво. Нарешті коштовий д. В. Лесюк, після привітання, дає наказ виступити підготові до підпалення вогню. Двоє старших юнаків і юначок, які виконують функції чотових у курені старшого юнацтва, тримають смолоскипи, котрі запалюють їм курінний і курінна ватру. Наказ «Запалити ватру» — і ось вона вже палає!.. Вогонь підноситься вище й вище, освічуючи навкруги бадьорі молоді обличчя.

Зворушливими словами, зверненими до молоді СУМ, голова Крайової Управи д. Я. Деремнда відкрив нашу першу сумівську ватру цього року, а потім почалася програма попису юнацтва. Таборові пописи на ватрі дають нагоду виявити свої вміння й здібності у виконанні скетчів, деклямацій, пісень тощо.

Курінь юначок гарно виконав вільноручні вправи: «Я сьогодні від вас відіжджаю» та «Заплакали карії очі», що в них брали участь також юнаки, котрі були зодягнені як повстанці. Ці вправи були присвячені сл. пам. ген. Тарасові Чупринці у 15-ліття його смерті.

Виступали також декляматори, всі хором співали пісні, пізніше була виконана сценка та скетчі. «Наказ» — це найвеселіша точка у програмі ватри. У ньому «критикувалося» усю табору систему, а найбільше команду й виховників.

Вогонь слабне, догоряє — час вертатися в табір. Усі прямують до табору і ясні світла ліхтариків бадьоро блимають на всіх стежках і доріжках, кудюю тягнуться лави юнацтва — попри озеро й через ліс та канал, коло Свят-Михайлівсь-

кого саду — вгору, де шатра й відпочинок...

Анна Ластовецька
Англія, оселя «Тарасівка»

* * *

Однотижневий побут в юнацькому виховному таборі СУМ є відносно коротким часом для цього, щоб можна було робити якісь конкретні, далекойдучі висновки чи прогнози. Це час, на протязі якого людина, що не має безпосереднього контакту з молоддю, вживається в таборову атмосферу, запізнається з юнацтвом, його поведінкою, заінтересуваннями, із способом таборового життя. Але навіть за так короткий час людина може побачити й пізнати зблизка багато цікавих елементів у таборовому житті, а головне, — бодай загально пізнати молодь.

За час мого перебування в таборі я мав до діла із старшим юнацтвом. Співняючи певні функції виховного характеру, моя увага була звернена в першу чергу на це, щоб побачити ці різниці, які заіснували в молоді СУМ-у за один рік часу, тобто, що доброго, нового, цікавого й додатнього здобула ця молодь від минулорічного табору до сьогоднішнього.

З приємністю треба відмітити, що на протязі цього одного лише року старша молодь СУМ-у здобула багато добрих осягів. На першому місці треба поставити дисциплінованість молоді під час викладів та гутірок, що впадало в очі кожному, хто був в таборі минулого року, і хто прибув до цього табору.

Після здисциплінованости, приємне враження на викладача робило те заінтересування, з яким юнацтво проходило на виклади чи гутірки.

Але до найбільш приємного спостереження належить те, що між старшою молоддю було цього року відносно багато юначок і юначків, які не тільки наділяли викладачів своєю увагою, але часто входили в розмови, ставили запити й висловлювали свої погляди.

Цей факт я наводжу зокрема тому, щоб цим не тільки підкреслити поступове зроджування і поглиблення певного психологічного та, навіть, інтелектуального контакту між викладачами у старшому віці та молоддю, але головню, щоб потребу такого контакту в часі викладів та гутірок наголошувати для майбутнього, як головну передумову певного успіху у виховній праці.

У розмовах, що їх я перевів з декотрими юначками і юначками, спеціальну увагу викликавав факт їх доброго знання української мови. Зокрема юначки зурепрезентували себе знаменито під цим оглядом.

Приємно вражало також і те, що старше юнацтво починає добиратися до нашої друкованої

літератури, а декотрі є навіть добре обізнані з нашими публікаціями про Україну.

Цих кілька спостережень, що їх я наводжу в цій коротенькій статті, не вичерпують всіх цих позитивних рис, які бачилося в таборі, але вони говорять дуже багато про нашу дотеперішню працю на цьому важливому відтинку і про перспективи на майбутнє.

Наші дотеперішні зусилля на відтинку молоді дають гарні результати. Ця молодь відчуває сильно своє кровне, духове й культурне пов'язання з українською нацією. Ці зусилля допомагають молоді вчуватися в історичне минуле української нації, пізнати теперішній етап наших Визвольних Змагань і змальовувати її майбутні перспективи. На зразках поведінки, прикладної дисциплінованості та виявлених заінтересувань можна й потрібно робити та поширювати оптимістичні переконання про роль тієї молоді в житті нашої нації у недалекому майбутньому.

Ілля Дмитрів

ЖЕРТВУЙТЕ
на пресовий фонд
вашого журналу
» А В А Н Г А Р Д «

Літаючомандрівний табір СУМ із ЗДА та Канади

В першому ряді стоїть д-р М. Остафійчук. Сидять: мгр Є. Гановський, Я. Деремнда, голова КУ СУМ у В. Б., Марійка Луків, бунчужна табору, д-р М. Гута, виховник, Віра Гринюк, член КУ СУМ у В. Б., П. Маслій, член КУ СУМ у В. Б., М. Гринюк, заст. голови КУ СУМ у В. Б., Я. Фатерига, член КУ СУМ у В. Б.

ЛІТАЮЧО-МАНДРІВНИЙ ТАБІР ІЗ ЗДА І КАНАДИ

Учасниками Літаючо-мандрівного табору ЗДА й Канади були наші сумівські виховники і сумівці.

Команда: Євген Гановський — комендант, д-р Матей Гута — виховно-програмовий керівник, д-р Микола Остафійчук — медична опіка, Іванна Остафійчук — медсестра, Наталія Башук — преса й інформація, Марійка Яцків — бунчужна, Марійка Процюк — писар.

Організаційний поділ: рій ч. 1 — Наталка Онисько, рій ч. 2 — Анна Пшик, рій ч. 3 — Оля Гвозд, рій ч. 4 — Осип Грод.

Учасники: з Нью-Йорку: Га-

новський Євген, Масний Юрій; з Чікаго: Руснак Оля, Яцків Марійка, Грод Осип, Пилип'юк Наталка, Окрух Леся, Дрозд Мирослава, Борак Ольга; з Ньюарку: Сменищин Квітослава, Ірочюк Марійка; з Квінленду: Вирста Роман, Мельник Оленка, Паньків Марійка, Гнитка Надя, Цишкевич Ігор, Онисько Наталка, Головата Любомира; з Кентону: Гудз Володимира; з Філадельфії: Мечник Петро, Мірчук Ярема; з Сиракюзів: Іванів Марійка; з Гартфорду: Застовський Ярослав, Салецька Ірена, Шалай Мирося; з Дітройту:

Гавилей Лідія, Комальчук Анна, Денисенко Ося, Тарнавський Роман, Гвозд Ося, Вонсуль Юрій; з Торонта: д-р Матей Гута, Скіра Зенон, Шупер Михайло, Пшик Анна; з Форт Вільяму; Козак Стефа; з Едмонтону:

Хмелик Ярослав; з Монреалю: Воркевич Ірена, Дубас Богданна; з Ошави: Остафійчук Грицько, д-р Остафійчук Микола, Остафійчук Іванна; з Вінніпегу: Вашук Наталя; з Брюсселю — Ощипко Григорій.

У »ДІБРОВІ«

БІЛЯ ФОРТ ВІЛЬЯМ І ПОРТ АРТУР, КАНАДА

З великим успіхом пройшов цьогорічний табір »Київ« з підтаборами для юнаків ім. Тараса Чупринки, а для юначок ім. Миколи Павлушкова, влаштований Осередком СУМ ім. д-ра Юрія Липи у Форт Вільямі в днях 11-18 липня ц. р. на власній оселі »Діброва«, положеній посеред лісу, біля Форт Вільяму і Порт Артуру.

Участь у таборванні взяло 82 дітей, в тому числі старших юнаків і юначок 54, молодших 28. Щодо кількості дітей, то Форт Вільям стоїть на першому місці (48 дітей), Порт Артур — 14, понад 300 миль віддалений Ред Лейк — 10, Ніпігон — 6, Етікокен і Ред Рок — по 2 дітей.

Команда табору: Василь Кахнич — комендант, Марійка Рекшинська — писар, Люба Костракевич — бунчужна, Теодор Колісник — обозний для юнаків, і Стефа Костюк — обозна для юначок.

Обов'язки головного виховника сповняв Ілля Козира, у склад виховників входили: Василь Кахнич, Василь Костюк, Степан Пісоцький, Анна Гук, о. Корба, Михайло Дирій, Ярослав Голубець, Вікторія Мигаль, Марійка Рекшинська і Люба Костракевич.

Таборовим лікарем був д-р Богдан Мигаль. Медична обслуга: Вікторія Мигаль — мед-

сестра, Василь Кахнич і Василь Костюк — санітарі.

Духовним опікуном табору був о. Корба, який заступає відсутнього в тому часі о. Юрія Ковальського.

Таборова кухня, якою завідували члени (ОУЖ) ЛВУ, під умілим проводом п-і Івонни Марціновської, була ведена взірчево під кожним оглядом. Жінки працювали від години 7 ранку до 10 вечором, щоб діти могли мати п'ять разів денно теплу, свіжу і смачну їду, за що команда табору складає Управі ОУЖ ЛВУ і всім членам, які працювали в таборовій кухні, щирю подяку.

Для успішного переведення табору теж багато причинилися пп. Юрій Дацько, Степан Олексюк з Ред Лейк, Микола Гук, Володимир Марціновський, Степан Буняк, Петро Іванишин і інші.

Під час таборівання відбувалися лекції з українознавства та гутірки, спів, вільноручні вправи, впоряд, купіль і прогулянки.

Відбуто 2 сумівські ватри, козацьку раду й забаву з танцями. До танців і вправ пригравали п. Луїз Хмарна і старша сумівка Ганя Піруцька.

В суботу, 17-го липня ц. р., в передполудневих годинах відбулись кінцеві іспити з укра-

інознавства, до яких стануло 52 старших юнаків і юначок, 13 сумівців з молодшого юнацтва. Для старшого юнацтва були письмові іспити, а для молодшого юнацтва і позамісцевих — усні. До переведення іспитів була покликана окрема комісія. З приємністю можемо ствердити, що молодь поставилась до іспитів дуже серйозно, тому й вислід іспитів більш, як задовільний. Після обідньої пори був показ вправності і підготовка до ватри. По вечері св. Сповідь, до якої приступило понад 80 осіб, в тому числі 53 сумівців, команда табору, виховники й батьки дітей.

У неділю, 18-го липня ц. р., хоч цілу ніч падав дощ, небо прояснилося й була гарна погода. Всюди в таборі святковий настрій, сумівці, гарно прибрані, готові зустрічати своїх батьків. Уже від самого ранку в'їжджають до табору авта за автами. За короткий час около 100 авт заповнило площу при в'їзді до табору. Це прибули батьки дітей і ті, кому дорога справа виховання молодого по-

коління. Польову Службу Бо-жу, в якій взяло участь велике число вірних, відправив о. Корба. Він сказав тарну змістом патріотичну проповідь.

Після Богослуження — спільний обід, відтак коротка програма, в яку входили: вільноручні вправи хлопців і дівчат, народні й жартівливі пісні та коломийки у виконанні всіх сумівців. Назагал усі точки програми, якщо врахувати короткий час на їх вивчення, вистали бездоганно. Публіка нагороджувала виконавців гучними оплесками.

На закінчення програми вся сумівська молодь відбула дефіляду перед трибуною, на якій були: команда табору й виховники. Після дефіляди останній апель у таборі, загальне прощання і закриття табору.

Рада виховників, заохочена успіхами цього річного, четвертого з черги, табору, закликає Осередок систематично влаштовувати табори, що тривали б по 2 тижні.

І. К.

ЧЛЕНИ СУМ!

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЯКУ ВЕЛИКУ КОРИСТЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ РОБЛЯТЬ ЖУРНАЛИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ:

THE UKRAINIAN REVIEW
ABN CORRESPONDENCE

THE UKRAINIAN QUARTERLY
ПОШИРЮЙТЕ ЇХ МІЖ ЧУЖИНЦЯМИ
І ЗБАГАЧУЙТЕ ЇХНІ ПРЕСОВІ ФОНДИ!

В ТАБОРІ ІМ. ПАВАУШКОВА

(Гомадінген, Німеччина)

Невеличкі горби і ліси, луки й поля нагадують нам підкарпатські околиці.

Перед нами — велика площа, що поросла моріжком. На її краю, біля лісу, сидять дівчата та юнаки. Збоку дві височенні щогли для прапорів. Чую знайомі голоси. Це сумівці, що вже не один раз були в таборі у Шонгав. Щиро вітаємося й радіємо зі зустрічі. За хвилину нова несподіванка. Бачу сумівців з Франції на чолі з найменшою юначкою Катрею зі Сошо. З ними п-ні Ю., яка прийшла з цілою групою.

Добрих сто метрів далі, під широким дахом — таборова кухня. Добре вмурована ця польова кухня так нагадує ту з минулих таборів, що не витримує, щоб не спитатися: «Невже ж ви її так «живцем» привезли зі Шонгав?» Бачу старшого юнака, головного кухаря. Всі у тому згідні: він варить знаменито і смачно. Тільки називається Олекса Несмачний. Але це козацьке прізвисько сумівського козарлюги ні трохи не применшує його здібностей — добре виконувати покладені на нього функції. Йому допомагають кілька запрошених пань та мужчин. Але, крім двох великих шатер, які як пізніше я ствердив, були магазинами на харчі й сумівські однострої, ще приміщення для таборовиків не бачу. Аж ось надходить д. Ст. Костюк, старший виховник, який починає нам показувати табір. За дере-

вами бачимо перші шатра, де приміщуються юнаки. Перед ними вже мегушаться сумівці, порядкують, прикрашають шатра сумівськими емблемами тощо.

Далі — велика площа, на якій на двох дрючках розтягнена сітка до відбиванки.

Побіч — великий спортивний майдан. Декілька юнаків грає у футбол.

Далі ряд шатер — аж ген під ліс. «Це табір юначок», — пояснює д. Костюк. Далі він каже, що хоч у таборі немає річки, але проблема води розв'язана знаменито. Кожного дня приїжджають великі бочки (з пластики) з водою і водопроводами її доставляється до кухні та умивалень. Крамарі з Гомадінген доставляють теж кожного дня свіжий харч, у тому чимало овочів, яких юнацтву не бракує.

Біля площі стоїть невеличкий, але гарний дерсв'яний будинок. «Це приміщення для бюро табору і санітарна служба», — вияснює д. К. Генеральною писаркою цього року є юначка Віра Ткаченко, яка має за собою роки таборування та добре пише на машині і по-українськи, і по-німецьки. Побіч, у другій частині будинку, сумлінно виконує завдання сестри-санітарки Оріся Фірман з Сошо (Франція).

Вона вже має повні руки роботи. В того голова болить, той скалічився, той подряпався...

До постійної диспозиції Булави завжди с авто, яке хворих негайно доставить до лікарських оглядин, якщо це було б потрібне.

Над табором світить ясне сонце. Воно віддзеркалює мій настрій, соняшний і радісний, що й цього року друзі влаштували так справно табір. Але насамперед тому, що бачу цілий ряд юнаків і юначок, що виховалися в СУМ у таких самих таборах, а тепер займають відповідальні таборові функції. А ще кілька років тому самі вони бігали, часом доплакували, коли удрапнулися чи трапилося їм інше «нещастя»... І всі вони говорять доброю українською мовою. Очевидно, чути й мову чужу, але говорять цю переважно ті, які не бували в таборах, або батьки яких не навчили рідної мови...

Чергового дня — неділя. Біля десятої розійшлася вістка: до табору приїхав Владика Іх Екссцеленція Кир Платон і душпастирї о. Іванців, який буде постійно в таборі, та о. Іваник. Польову Службу Богу відправив Єпископ при асисті отців, Сумівський хор, зорганізований ще попереднього дня, належно виконав своє завдання. Слово Владика глибоко западає в душу молоді, яка уважно слухала проповідь.

Після Богослуження — офіційна частина таборового дня. Секретарка Крайової Управи СУМ у Німеччині подр. Надя Василик відчитує денний наказ, що його слухає зібраний у лавах цілий табір. Наступають іменування таборової старшини. Отаманом стає д. Роман Дебрицький, заступником — д. Семен Левчук, ген. писаркою — подр. Віра Ткаченко, програмовим референтом — д. Степан Костюк, культурно-освітнім ре-

ферентом — д. Петро Павличенко, д. Мирон Залізник — реф. мистецької самодіяльності, д. Олег Ткаченко — реф. зв'язків, д. Василь Стушко — обозним, д. Мирон Стиранівський — спортивним референтом. Кошові юначок: подр. Ірина Григорців і Надя Ковальчук, кошові юнаків: дд. Іван Барило і Микола Франкевич.

Отаман Роман Дебрицький урочисто роздає всім іменованим знаки їхньої влади — різноколіорові шнурки, що їх вони будуть носити протягом усього часу тривання табору. Цього року майже всі є в одностроях.

* * *

Середа 14. серпня, пообідній час. Мала група юнаків і юначок стоїть в сумівському таборі в Гомадінгені біля кухні, чекає на останнє підкріплення перед відходом в триденну мандрівку — по овочі. Перший кухар Олекса Несмачний (пізнати його по високій, ніби комин, білій шапці) роздає «приділ».

Відтак групами — хлопці й дівчата окремо — відходимо в мандрівку. Дівчата висловлюють своє незадоволення з того, що синьо-жовтий прапор несуть хлопці, а не вони.

Сходимо вниз із стежки в ліс. Одні дівчата вже на долині, інші цойно надумуються сходити. З долини треба йти знову вгору. З першою бідою (а було їх більше) викарабкаємося на поле. Відпочинок. Погода тепла, хоч день хмарний.

Ідемо знову в ліс — слідами юнаків. Контакт із ними встановлено з допомогою свистка. Коли вийшли з лісу, вони на нас чекали при дорозі. Одиц із юнаків розгорнув мапу, витяг компас і пильно почав розглядати-студіювати. Треба було встановити, як дійти до наступного пункту: дорогою йти до

місця, чи іншим напрямком. Там, на тім новім пункті нашої зупинки, має бути довший відпочинок.

Подорозі цілий мандрівний табір мусить щораз частіше спинятися, бо виряд починає декому докучати. І то не дивно: хтось несе свої речі в портфелю, інший — у спортивній торбі, а одній юначці прикро було в шатрі в Гомадінгені розлучатися з гарним кошником, — тепер його нишком прокладає.

Приходимо на визначений закрут дороги, відпочиваємо. Щоб не скидати надаремно наплечників, торб, портфелів, кошків, друг «Серце» (так ми назвали одного з провідних сумівців — Петра Головінського) витягає мапу й компас та вимірює дальший напрям: просто на гора.

Гартуйсь! — у цей мент виникла в мене думка, коли мова йшла про «взяття» і «опанування» того горба. Коли ми перейшли ліс і вийшли в напрямі до означеного пункту, побачили височину, на якій розстеляється невелика площа, а на ній стоїть мисливська вежа.

Кожний із наших мандрівників цікавий знати, як далеко наш табір зайшов і де ми є. Один по одному вилазимо на гору. «Добре зайшли», — запевняє провідник цілого табору, оглянувши цілу околицю далековидом.

Фотографічні апарати в русі, перед ними публіка поводитьсь, мов манекени. Відділ спеціалістів компасу обчисляє напрям останнього куска мандрівки і визначає потрібний для ходу час. Декотрі сумівки вже змучилися, наплечники їм глибоко врізалися в рамена, а в декого

ноги болять, ростуть немовлята-мозолі.

Щоб ліпше було йти й не розтягатись, як слимаки, табір ділиться на рої: три дівочі та два хлоп'ячі.

Цим разом ідемо все вниз і вниз. Щоб швидше на долині бути, кидаємо твердий шлях і сходимо досить стрімко поміж кущами й деревами. Хто завтяжкий або заліновий ногами сходити, той іде на наплечнику або... на задку. Я дивувався, що ми так скоро дійшли до мети: видно, що згори швидше йдеться...

Вже недалеко дороги зустрічаємо милого гостя з Бельгії — голову ЦУ СУМ інж. Ковалю. Для нас це радісна несподіванка — мати друга Ковалю між нами. Дізнаємося від нього, що нас уже від довшого часу чекають. Він приводить нас на місце, де маємо першу ніч переспати. На стежці біля цього місця зустрічаємо друзів Костюка, Даніва, Загайківича і Павличенка з відкритими для нас каструлями. Наші шатра — кілька кроків нижче від стежки на малому підвищенні. Повечерявши, беремося їх розкласти. Кожний рій розпинає своє шатро.

Смеркається. Збоку нашого шатра розпалюється мала ватра. Ми впорядковуємо наші речі та сходимося навколо вогню. Над вогнем починають дунати пісні. Кожний співає, як знає. Однак, дуже швидко наш репертуар вичерпується. А до того ж і сон валить нас із ніг.

Ще одна хвилина — всі вже в своїх шатрах. Тихо. Табір засинає. Тільки чути, як десь гудуть авта і вітер шелестить поміж деревами...

Микола Франкевич

В «БІЛОГОРЦІ»

(Люїзар, Франція)

Цього року табір у Франції відбувся прекрасно. Кажуть письменники, що наша мова дуже «багата», але я не знаходжу слів, щоб пояснити вам, шановні читачі, як ми, юнаки й юначки, — шкодуємо, що він так скоро закінчився.

А тепер ми починаємо притадувати, що найкраще й найцікавіше ми спільно робили, й бачимо, що кожний день нам у пам'яті залишився.

Згадуємо наш ватри. Усі — хлопці й дівчата, старші й молодші й навіть гості співали та жартували довкола вогню. Не раз, бувало, забави забракло, або якась «офіційна» справа перед ватрою зробила нас серйозними й без гумору... Але в нас усе ще перед очима той вогонь, що палав угору до неба й огрівав наші молоді серця.

Згадуємо мандрівний табір, що перший раз відбувся у Франції. Цілий день ходили на сонці, увечері співали й оповідали жартівливі казки біля маленького вогню. Спали просто неба й бачили місяць і зірки на небі, а о 4-ій годині ранку свіжа й пахуча роса будили нас зі сну... Я думаю, що немає більшої радості, як згадувати такі переживання...

Також ніколи не забудемо дня, коли приїхали наші сумівці з Америки й Канади. Скільки ми їх чекали й як приготовлялися, щоб їх гарно привітати!.. І ці незабутні дві години, що ми пережили з ними у промовах і піснях...

Цього року теж, як і минулого, наші юнаки виграли футбольні змагання з доволішні-

ми французами (4:2). За це мали право на наші гратуляції!.. Після гри французи зі села Блі запросили нас до виступу на їхньому кермесі. І ось, коли закінчилася наша ватра о год. 10,30, приїхали по нас авта й повезли нас так, як ми були: трохи нервові, без гумору, розсварені за якісь дрібниці. Усі просили Бога, щоб це закінчилося чимскоріше. Та коли приїхали на місце й побачили велику площу, заповнену людьми, що веселяться й танцюють, наш гумор повернувся. На наш вид (ми були в наших народніх строях) уся громада привітала нас оплесками й вигуками. Це додало нам охоти й ми почали імпровізацію.

Добре, що з нами був наш друг Леник, який говорив про Україну й СУМ, щоправда, по-українськи, а наша подрута Наталка Шиленко перекладала на французьку мову. Нам, що розуміли обидві мови, — стало дуже весело...

Ось лунає пісня «Ах, лента за лентою». Всі учасники співають, а наші «бандуристи» з гітарами й мандолінами грають під кермою нашого дорогого п. Бородая... Я була поміж слухачами, які почувши, що я підспівую з хором, почали мене розпитувати про Україну й про нас. Мені було дуже приємно їм розповідати про наш славний край, та весело стало, що яка двадцятка біля мене «одним оком» дивилася на кермесові точки, а «другим вухом» слухала мене... Але тільки до того часу, коли лоявилися наші танцюристи. Ось Іван Петро

Круковський із самим п. Кучинським втіля кілька «гопків» до музики «Киду кужіль». Ось наші артисти з Парижу заспівали к्वартетом «Коли розлучаються двос», а «чумак» Степан Бухта пописувався своїм «номером». Далі юнаки з Парижу затанцювали «Запорожця», й не треба забувати, що й п. Кучинський, який уже інших навчає танцювати, — звивався як наймолодший з них. А коли виступив у дуєті з Марусею Ющишин, то люди питали, чи часом не «пара», коли так добре разом танцюють. Останній танець «Дівчино моя» згуртував усіх танцюристів разом. Цим танком паризький балет «Верховина» має завжди великий успіх.

Усі французи були захоплені й гарно дякували, а вїт зробив збірку між присутніми й під час вислову подяки хотів передати нашим виконавцям. Коли ж ми відмовилися, то вїт аж розплакався з нашого «ідеалізму» і просив усе таки прийняти цю суму, бо люди з його села «давали від щирого серця». Не було ради і треба було прийняти.

Усі верталися веселі й щасливі з цього вечора, бо хоч ми з різних провінцій — Париж, Ліон, Мек, Ле Като і т. д. — то, з'єднавшись до купи, зуміли розвеселити кілька сотень французів, які довго згадуватимуть добрим словом українців.

Марія Тирнич

В ТАБОРІ «БІЛОГОРЩА» У БЕАБГІІ

Поміж луками та травами причадилося маленьке бельгійське село Тюмед. Недалеко фронтової полоси та французької границі — тут панує спокій і тишина. І хоча в селі міститься будинок для літніх осель різних сиротинців під зарядом сестер, то все таки їхні вихованки-дівчата не вносять великих змін в затишну атмосферу малого села.

Але тихий спокій села збудив гамір сумівського табору «Білогорща», що саме вийшов на прогулянку зі співом на устах. Дівчата вперді, за ними хлопці-пустуни... Ллється пісня «Як я їхав з Дебрицина до Хусту». Позаду виховники, бунчужні провадять розмову про своїх підлеглих:

— Сама дрібнота цього року, — завважує бунчужний Дмитро.

— І багато нових, які в таборі перший раз, — додає виховниця Віра.

— З такими багато тяжче працювати, — скаржиться Оля.

— Нічого, помучимся цього року, то буде добрий завдаток на другий табір. А виховувати всіх треба, — вмішується отець д-р Богдан.

Сьогодні щойно третій день в таборі, а вже майже справно все йде. Почалася виховна програма. Табір також упорядкований. А першого дня все виглядало так страшно. Приїхали в голі стіни. Ні води, ні світла, ні газу, до вечора все має бути готове. Мусить бути

вечеря і всі мусять спати в шатрах.

— І так було, бо така була воля команди та всіх, що допомагали. А допомагали нам місцеві українці, яких тут та в сусідніх селах нараховується кільканадцять родин.

Ми є горді з того, що на терені нашої філії відбувається табір, — говорять вони. Кожного вечора, а то й удень заходять усі, щоб подивитись на своє мале «військо», випити склянку пива та погурторити.

Пан Павло, майстер на всі руки, зробить, що тільки треба. Інші помагають в кухні, на подвір'ї.

Минає другий тиждень. Збірка за збіркою, молитва за молитвою, табір набирає гармонійної цілоти, хоч і не бракує «впертих», що хочуть заводити свою власну «програму». Вони хоча дорослі, але в таборі перший, або другий раз, і тому їм тяжко пристосуватись до умовин таборового життя. Але час натлить. В таборі все інтенсивно працює. Кожного дня по три лекції до полудня, а після обіду проби співу, танців, вправ. Кожний мусить перейти іспити на сумівські ступені, щоб одержати відзнаку.

Наш сумівський таборовий церемоніал також має свій вплив на молодь. Кожного дня денний наказ, гасла дня чергуються від легших до тяжчих: «Лад і порядок», «Лад і краса», «Здобувай знання — стали волю», «Цінуй час».

— Пане коменданте, я бачив, що старші юнаки курили в шатрі. Після інформації, покликано юнака, що куриє, на окрему розмову, а іншим до-

ведено до відома, що курити в шатрі дуже небезпечно. На жаль, сповнилися слова коменданта і одного дня від цигарки зайнялось шатро.

Вечірній апель. Сутеніє... На правій стіні світиться сумівська емблема й кидає проміння світла на обидва боки золотих лозунгів: «Честь України» — «Готов Воронити». Прапорці чистоти одержали рої «Гірські орли», «Дніпрові хвилі», «Санітарки», «Мазепинці». Сьогодні святочна хвилина. Комендант вітає о. д-ра В. Куриласа, капеляна СУМ і головного виховника, з 20-літнім священства. Голосно співає юнацтво «Многая літа». Спадають поволі з щоглів прапори... Несеться спів молитви «Отче наш»... розлягається по селі прощальне «Гартуйсь»!... Ще кілька вриваних слів, притишених розмов і табір засипляє... Стоять тільки вартові і трясуться від холоду. Їм усього по 8 років, але вони сповняють обов'язок охорони співтоваришів. Ще нічну тишу прорізає ліхтарка бунчужного, що приводить чергових вартових і все засинає... Спить 48 юнаків і 49 юначок після цілоденного дня праці — дехто снує сон про сумівський табір «Вілогорщ», комусь в підсвідомості пригадуються фрази лекцій «Ви мусите вчитися, щоб пізнати свою Батьківщину, виростайте сильні і завзяті борці, на вас надія поневолених братів і сестер»... Стелилася мряка і рясна роса вкривала траву. З-за бовдючих хмар визирав місяць... Табір спав.

О-ко

У «ДІБРОВІ»

(Саскатун, Саск. Канада)

У Канаді і ЗДА число таборів молоді на тих таборах з кожним роком зростає. Бувають більші і краще обладнані табори і навпаки — менші і скромніші. Але всюди в тих таборах однаковий настрій, однакове плинуння і бажання батьків учинити все можливе, щоб їх діти могли якнайбільше користати з побуту в гурті української молоді і з тієї науки, яку керівництво табору й виховники молоді викладають протягом часу таборування.

Принадгдно ми побували в таборі СУМ, що в часі від 15-го до 31-го липня ц. р. відбувався на площі саскатунської української католицької єпархії («Пайк Лейк»), 15 миль від Саскатуну. На цій площі таборує молодь з Пласту, що має там свій таборовий дім з кухнею.

У суботу, 31-го липня ц. р., відбулася кінцева імпреза сумівців, проголошення висліду іспитів, дефіляда, звіти й деклямації та співи при великій вагрі. Душею табору, що знає молодь і уміє з нею пайкраще порозумітись, була комендантка табору пані Соня Сагаш з Ріджайни. Табувало 30 сумівців з Саскатуну, Ріджайни і Мужджо. Число невелике, але СУМ у тих околицях є в початках свого розвитку. З Ріджайни до табору коло 200 миль. На цій площі табували сумівці також у минулому році, а в 1963 р. названі Осередки СУМ табували аж в «Українському Парку» («Кемп Мар-

тон») біля Вінніпегу, отже приблизно 500 миль від своїх Осередків. Чи ж не слід подивляти батьків і молодь за труд і посвяту?

Таборування в оселі біля Саскатуну в цьому році відбувалося під знаком 15-річчя героїської смерти ген. Р. Шухевича-Чупринки. Під тим кутом укладено було виховну програму таборування. Молодь вивчала відповідні твори і їх деклямувала. На цю тему відбувалися гутірки, а один з вищих горбків названо Білогорщею і там молодь сконструювала штучну гармату, як символ визвольної боротьби українського народу під проводом ген. Р. Шухевича-Чупринки.

До успішного переведення таборування причинилися своєю працею, ініціативою і розумінням ваги виховання молоді в українському дусі: голова Батьківського Комітету Степан Кузьма з Саскатуну, секретар того ж Комітету і невтомний організатор справи Теодор Пасічник, господар оселі Бронислав Королевич, кухарка табору пані О. Голуб і ін.

Не можна не дати признання національної свідомости і знання сумівкам — Богданні Заяць і Ларисі Березі з Вінніпегу, які солідно виконували завдання виховниць і з тією метою їхали до табору аж з Вінніпегу.

Не менш успішно виконував завдання бунчужного табору сумівець Мирон Вацішин, син українських патріотів з Ріджайни, а ролю писарки мо-

лоденька Марта Сагаш, донечка комендантки табору — Соні Сагаш. Роло булавного слов'яз сумівець з Саскатуну Михайло Бойчук.

Очевидно, справі таборування помагали також інші громадяни, як В. Шарко, Михайло і Анна Леочко та ін.

У неділю, 1-го серпня ц. р., відбувся так зв. тут «п'ікнік» батьків і сумівців з прбмовами причасних до табору громадян і батьків, дефілядою сумівців, обідом, гутіркою і т. д.

Не можна не згадати і про такі труднощі, як те, що половина дітей не розуміла зовсім української мови, а далі — цілі хмари комарів, що були змо-рою для молоді і старших. Тому треба тим більше подив-ляти дітей, які, не зважаючи на невгоди і труднощі, з жалем залишали табір і своїх сумів-ських друзів і йшли знову під опіку своїх дбайливих батьків. Щоб більше в нас таких бать-ків!

І. В.

ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР В ЕЛЛЕНВІЛ

Урочисто-святково закінчено п'ятий з черги вишкільний та-бір в оселі СУМА в Елленвіл. 29-го серпня ц. р. тут відбувся випуск упорядників Юнацтва СУМА. Але поки писати про самий випуск, слід згадати про таборування кандидатів на впо-рядників.

Протягом усього часу табо-рування йшла вперта й наполеглива праця над вихованням молодих кадрів для керівництва в СУМА. День-у-день тривали виклади, скеровані на те, щоб сумівська молодь глибше уявила собі значення гасла «Бог і Батьківщина», щоб краще орієнтуватися в політично-громад-ських справах, щоб вона виростала на провідників бороть-би за святу справу визволення України. Виклади проводили: д-р Михайло Кушнір, проф. Олександр Лужницький, д-р Петро Мірчук, о. Любомир Гу-зар, д-р Едвард Жарський, ма-єстро Євген Курило, мтр Євген Гановський, а крім того, — з

молоддю працювали в ділянці культури і мистецтва відома артистка п-і Іванна Кононів, а в ділянці спорту, теоретичних і практичних зайнять з терено-знавства і впоряду — актор, виховник і військовик — д. Мирослав Солтис.

Головну вагу клялося на те, щоб молоді адепти на впоряд-ників якнайкраще засвоїли собі теоретичні і практичні відомості, необхідні для дальшої праці з сумівським юнацтвом, щоб вони любили і рідну мову, і книжку, культуру, традицію, щоб до-бре знали найновішу історію української визвольної бороть-би. Тому, крім ведених викла-дів, кожний вечірній апель під пам'ятником Героїв (роботи ви-датного скульптура Михайла Черешньовського) був присвя-чений великим діячам або істо-ричним українським датам: Крути, 40-річчя постанови СУМ на рідних землях, роковини Базару, смерті Симона Петлю-ри, Євгена Коновальця, Тараса

Чупринки, Степана Вандери і т. д. Були також апелі, присвячені видатним церковним постатям: Митрополитам обох Церков — А. Шейтицькому і В. Липківському, а також Архiepіскопів Кардиналові Йосифові Сліпому.

Заключний апелъ був присвячений АБН, на якому виступав з промовою головний виховник д-р М. Кушнір. Крім того, був вечір, присвячений нашій славній і легендарній УПА.

У вишкільному таборі СУМА в Елленвіл склали іспити на впорядників 126 сумівців. В суботу 29-го серпня ц. р. перед офіційним закінченням табору відбулася кінцева ватра з багатою мистецькою і розваговою програмою. Пописам таборовиків і їхнім забавам приглядалась численна публіка, що складалася з батьків таборовиків та гостей, які перебувають в оселі або в околиці.

Офіційне закриття табору відбулося в неділю після Богослужень в обидвох таборих капли-

цях на площі у стіп пам'ятника Героям у присутності голови Головної Управи СУМА д. Лева Футали, всіх виховників та членів команди табору. Проголошено вислід кінцевих іспитів, вручено свідоцтва відбуття табору всім учасникам. Гратуляції та побажання склали: головний виховник д-р Михайло Кушнір, д. Лев Футала та д. Євген Курило — комендант табору. Зняттям прапорів та відспіванням українського національного гимну закінчено церемонію закриття табору, після чого організованим порядком окремі частини табору, з бадьорою пісню на устах, відійшли рівним кроком до своїх приміщень, щоб приготувитись до від'їзду додому. Ще довго по таборовій площі весело гуторили гуртки юнаків і юначок, мило згадували всі хвилини спільного пережиття, а коли таки було потрібно розходитись, з очей кожного випливали ясні сльози, бо жаль було розлучатися з найкращими друзями.

Б. В.

НОВОЗАКУПЛЕНА ОСЕЛЯ СУМ В ОГАЙО

15-го серпня відбулося врочище посвячення новозакупленої оселі СУМА в Гантінгтоні.

За ініціативою Управи Осередку СУМА ім. гетьмана Богдана Хмельницького в Клівленді, при співучасті Осередків СУМА Парми, Лорейну, Акрону, Кентону і Янгставну, закуплено біля містечка Гантінгтон, 55 миль від Клівленду, площу 57.1 акрів землі з лісом і великим (8.1 акрів) озером.

Закуплена площа лежить в

гарній, мальовничій околиці, значно віддаленій від промислових центрів. Навкруги — добре загодовані фарми.

Ця новозакуплена оселя СУМ, що її придбало 6 осередків, які діють на терені Огайо, являється новим центром цієї молодечої організації в околицях Великих озер. Від 31-го липня на ній почалися виховно-відпочинкові табори для юнаків і юначок.

КАЛЕНДАРЕЦЬ ТАБОРУВАННЯ СУМ У 1965 Р.

Цього року таборування юнацтва СУМ відбувалося в різних місцевостях Канади, Америки, Європи й Австралії. По своїй організаційно-виховній структурі табори поділялися на:

- 1) Виховно-відпочинкові для молодшого юнацтва СУМ,
- 2) Виховно-відпочинкові для старшого юнацтва СУМ,
- 3) Вишкільні для впорядників і кандидатів на впорядників,
- 4) Вишкільні для дружинників,
- 5) Мандрівний табір по Європі для ст. юнацтва і дружинників.

1. ВИХОВНО-ВІДПОЧИНКОВІ ТАБОРИ СУМ В КАНАДІ

1. Оселя СУМ «Веселка» біля Актона (Торонто)

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 17-го липня — 7-го серпня і від 7-го серпня — 23-го серпня.

2. Оселя СУМ «Білогорща» біля Судбур

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків відбувся від 4-го до 18-го липня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для старших юначок і юнаків від 18-го липня до 8-го серпня.

3. Оселя СУМ «Верховина» біля Монтреалю

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 4-го до 25-го липня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших

юначок і юнаків від 25-го липня до 15-го серпня.

4. Оселя СУМ «Діброва» біля Форт-Вільяму і Порт-Артуру

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 11-го до 18-го липня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 11-го до 18-го липня.

5. Оселя СУМ «Діброва» біля Саскатуну

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 19-го до 26-го липня.

6. Оселя СУМ «Зелений Клин» біля Вінніпегу

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 4-го до 18-го липня і від 18-го липня до 1-го серпня.

7. Табір ЮСУМ над «Голубиним озером» біля Едмонтону

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 1-го до 15-го серпня.

Старше юнацтво з Зах. Канади таборусь від 1-го до 15-го серпня.

II. ВИХОВНО-ВІДПОЧИНКОВІ ТАБОРИ СУМ У ЗДА

8. Оселя СУМА в Елленвіл П. Й.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків СУМА від 4-го до 24-го липня, від 25-го липня до 14-го серпня, від 15-го до 28-го серпня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 4-го до 24-го липня і від 24-го липня до 14-го серпня.

9. Оселя СУМА «Холодний Яр» в Філморі, Н. Й. (Бофало)

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 11-го липня до 7-го серпня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 11-го липня до 7-го серпня.

10. Оселя СУМА Ганнінгтон, Огайо

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 31-го липня до 14-го серпня.

11. Оселя СУМА «Київ» в Дітроїті, Мічіген

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 25-го липня до 8-го серпня.

12. Оселя СУМА в Барабо, Віскансин (Чікаго)

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок від 3-го до 24-го липня, а для молодших юнаків від 25-го липня до 24-го серпня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок від 3-го до 24-го липня, а для старших юнаків від 25-го липня до 24-го серпня.

19. Міннеаполіс, Лейк Карлос, Александрія, Мінн.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 16-го червня до 11-го липня.

Виховно-відпочинковий табір з підтаборами для молодших юнацтва від 16-го червня до 11-го липня.

14. Іст Бріджвотер, Масс.

Відпочинково-виховний табір в Іст Бріджвотер, Масс., на

площі парафії св. Андрея, який влаштував О. СУМА ім. В. Біласа в Востоні, з підтаборами для молодших юначок і юнаків від 4-го до 18-го липня.

15. Балтімор, Мд.

Виховно-відпочинковий табір біля Балтімору, Мд., що його влаштовує О. СУМА ім. 1-го Листопада в Балтіморі.

16. Александрія, Віск.

Виховно-відпочинковий табір в Александрії Віск., що його влаштовує О. СУМА ім. Гет. І. Мазелі в Міннеаполіс, відбувся від 27-го червня до 11-го липня.

**III. ВИШКІЛЬНІ ТАБОРИ
ДЛЯ ВПОРЯДНИКІВ І
КАНДИДАТІВ НА ВПОР.:
ЗДА Й КАНАДИ
Оселя СУМА «Київ»
біля Детройту**

Для старших юначок і юнаків з Канади і ЗДА від 11-го до 24-го липня.

Оселя СУМА в Елленвіл Н. Й.
Табори для старшого юнацтва з Канади і ЗДА від 15-го до 28-го серпня.

**IV. ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР
ДЛЯ ДРУЖИННИКІВ, ОСЕЛЯ
ЕЛЛЕНВІЛ, Н. Й.**

Вишкільний табір для дружинників з ЗДА і Канади відбувся від 3-го до 15-го липня 1965 року. Це перший табір дружинників.

Комendanтом табору був П. Башук з Вінніпегу, а д-р Б. Стебельський сповняв обов'язки головного виховника. За всі технічні і адміністративні справи відповідав мтр С. Гановський.

**V. МАНДРІВНИЙ ТАБІР
ПО ЄВРОПІ ДЛЯ СТАРШИХ
ЮНАЦТВА І ДРУЖИННИКІВ**

Цей табір відбувся від 19-го липня до 18-го серпня.

СПОРТИВНИЙ ПЕРЕГЛЯД

Спортивна діяльність Осередкім СУМ починає набирати чимраз більшого розмаху. Сумівські дружини виступають не тільки на сумівських святах та таборових імпрезах; вони починають завойовувати перші місця в змаганнях за мистецтво. Ось два приклади, що пише про це українська преса:

У Мічиганській Футбольній Лізі ведуться розигри за першість кожної дивізії, а також зокрема змагання за чашу Ліги всіх дивізій. СК СУМА «Орлик» займає у своїй дивізії, що

складається із сімох дружин, перше місце з 12 точками і відношенням воріт 33:8, в тому має шість виграних змагань, а одні програні (2:3). Саме відношення воріт вказує на високі виграші нашої дружини, яка в своїй дивізії не має грізного противника і треба надіятися, що перехід до вищої дивізії майже запевнений.

У розиграх за Лігову чашу СК СУМА «Орлик» здобув перше місце у своїй дивізії і 25 липня ц. р. розіграв перші зма-

VI. ВИХОВНО-ВІДПОЧИНКОВІ ТАБОРИ СУМ В ЕВРОПІ

17. Гомадінген, Вюртембергія, Німеччина

Виховно-відпочинковий табір для молодшого і старшого юнацтва (у двох підтаборах) відбувся від 20.7. до 12-го серпня.

18. Фарма п. дир Заклинського, Люїзар, над рікою Ен, Франція

Виховно-відпочинковий табір для молодшого і старшого юнацтва від 31. 7. до 19-го 8.

19. Сумівська оселя «Тарасівка», Дарбі, Великобританія

Виховно-відпочинковий табір для старшого і молодшого юнацтва (у двох кошах) від 31.7. до 21.8.

20. Село Тюмед, Бельгія

Виховно-відпочинковий табір для молодшого і старшого юнацтва від 3.7. до 24. 8.

Як з цього «календарця» видно, в 1965 році СУМ влаштував 36 таборів (не враховуючи 2 табори в Австралії, що відбулися на переломі 1964/65 рр.). У 20 різних місцевостях ЗДА, Канади, Англії, Франції, Бельгії та Німеччині. Сподіваємося, що в наступному числі зможемо подати також і кількість учасників цих таборів, якщо своєчасно одержимо відповідні статистичні зведення. Сьогодні можемо лише загальноніково сказати, що в таборах брало участь кілька тисяч юначок і юнаків та коло одної тисячі виховників.

гання за чашу у вищій дивізії з німецьким спортивним клубом «Толедо Баваріанс» з Толіда з вислідом 9:2 (4:2) у свою користь. Противником була добра німецька дружина, яка займає у своїй дивізії друга місце і має заавансованих, твердих змагунів, а в нас — самий молодник, незвиклий до гострої гри. Але показалося, що молоді літа, тренінги і технічне опадунвання м'яча та витривалість дають заслужену перемогу. Дружина СК СУМА «Орлик», як цілість, була без закиду, не маючи слабих місць, які міг би використати противник і тому відзначувати поодиноких змагунів було б покривдженням інших. Все ж таки не буде кривдою нікому, коли відмітимо, що душею і мотором цілої дружини є завжди два змагуни — Богдан Посмітюх і Максим Стрихар.

Щоб добитися успіхів, треба вкладати постійно багато праці і це якраз є заслугою трійки людей, відповідальних за спортивне життя нашого Осередку: Дмитра Труша — спорт. реф., Б. Савки — тренера дружини, і М. Костюка — менеджера ланки копаного м'яча.

Після змагань відбулося скромне прийняття для змагунів у домівці Н.К. «Орлика», на якому молодь виявила ще раз своє вдоволення з перемоги і вдячність згаданим вище керівникам за їхню віддану працю. Написи на сорочках змагунів «Юкрениєнс» і повідомлення у бюлетені Ліги про наші перемоги роблять українській спільноті прислугу і добре ім'я.

* * *

Союз українсько-американських спортивних товариств Північ, Делегатура УСЦАК видали обіжник ч. 265 у Дітройті з датою 20-го липня. т. р. Обіжник є поділений на три частини. У

першій частині є звітлення з відбиванки жіночих і чоловічих дружин.

1. Змагання у відбиванні жіночих і чоловічих дружин відбулися, як було заплановано, в днях 13-го і 14-го березня 1965 року в Дітройті в міській спортивній галі Джен Філд. До турніру зголосилося 10 дружин, в тому 6 жіночих і 4 чоловічі, а саме: з Чікаго УАСТ «Леви» — одну жіночу і одну чоловічу, СК СУМА «Крила» Чікаго — дво жіночі; з Клівленду УАСК «Львів» — одну чоловічу; з Дітройту УСТ «Черник» — одну чоловічу і одну жіночу, СК СУМА «Орлик» — одну чоловічу і одну жіночу; а Осередок СУМА Дітройт — Захід одну жіночу.

Приємною несподіванкою був виступ новоствореної жіночої дружини СУМА Дітройт-Захід яка в складі п'яти змагунів: М. Гарбар, О. Пшеничка, Л. Косаренко, І. Копач і О. Стрихар виказали подивугідну витривалість і охоту перемоги та тільки незначною різницею точок у поодиноких сетах поступалась заавансованим переможцям. Сам рівень гри, головно в жіночих дружинах, значно покращав від останньої зустрічі в попередньому році.

Табеля місць та здобутих точок Чоловіки:

- 1-ше місце — УАСП «Леви» Чікаго 5 точок.
- 2-ге місце — місце — УСТ «Черник» Дітройт 5 точок.
- 3-те місце — УАСК «Львів» Клівленд 2 точки.

Жінки:

- 1-ше місце — СК СУМА «Крила» Чікаго 8 точок.
- 2-ге місце — УАСТ «Леви» Чікаго 8 точок.
- 3-те місце — СК СУМА «Орлик» Дітройт 6 точок.
- 4-те місце — УСТ «Черник» Дітройт 6 точок.

Переможців за перші і другі місця нагороджено трофеями, дарованими Осередком СУМА «Орлик» і грамотами УСЦАК. Господарем тих змагань був СК СУМА «Орлик», який знову вив'язався зі своїх обов'язків і гостинно прийняв приїжджих гостей. Провід змагань був у руках членів Управи СУСТ-Північ, замешкадих у Дітроїті.

* * *

Перемогу здобули сумівці Торонтоного осередку (Канада) у легкоатлетичних змаганнях, що відбулися 26-го червня ц. р. в оселі «Веселка» біля Актоу. Боротьба була тяжка, бо Осередок СУМ-у станув до змагань в послабленому складі, без трьох найкращих змагунів: Ходорівського (бігі), Андрусичина (мети) і Волощака (стрибки). Крім цього треба брати до уваги, що в минулому році Пласт здобув в Дітроїті перше місце в легкоатлетичних змаганнях УСЦАП. Але все ж таки сумівці перемогли, хоч невеликою кількістю пунктів: 570 до 565. Здобувши цю перемогу, СУМ здобув рівночасно перехідний трофей фундації п. Підземецького з фірми Карлінгс. Виследи змагань були слідуочі:

Змагуни вище 18 літ.

Біг 100 м. Яцишин Р., СУМ	11.5
Біг 400 м. Яцишин Р. 1 м. 2 с.	
4 x 100 (СУМ)	51
Стр. у вис. Вендюга І. (СУМ)	5.4
С. дов. Рецишин Р. (СУМ)	22 ¹ / ₂
Мет дис. Кузьмин Р. (СУМ)	97.8
Мет рат. Федунчак (Пл.)	156.3
Ст. кул. Федунчак (Пласт)	34.8
Курилас П. — Львів, Кл.	11.9
Стахів — Чор., Нью-Йорк	56.6
Львів — Клівленд	51.2
Лялька В. — Пласт, Р.	5.7
Курилас П. — Львів, Кл.	20.9
Лушпинський І. — Пл., Ч.	99.7
Лялька В. — Пласт, Роч.	150.7
Лялька В. — Пласт, Роч.	35.8

Юнаки 16 — 18 літ.

Біг 100 м. Носик З. (СУМ)	11.8
Біг 400 м. Носик З. (СУМ)	1.04
Біг 800 м. Лейб'юк (СУМ)	2.32
4 x 100 (СУМ)	54
Стр. у вис. Лис В. (СУМ)	5. —
Стр. довж. Андрійович Р.	17.4 ¹ / ₂
Мет дис. Деркач П. (Пл.)	133.2
Мет рат. Войтів (Пласт)	133.2
Ст. кул. Деркач (Пласт)	34.2
Василенко О., Україна, Т.	11.9
Василенко О., Укр., Тор.	57.6
Федунчак — Україна, Т.	2:24.7
Ласка Ю. — Пласт, Дітр.	8.2
Сушко — Б. К.	5.3
Василенко — Україна, Тор.	19.3
Попович — Чорном. Н. Й.	115.1
Федунчак — Укр., Тот.	161.1
Садовський — Львів, Кл.	38.3

Юнаки 12 — 15 літ.

Біг 60 м. Кос — Пласт	7.2
4 x 60 Пласт	31.—
Ст. вис. Комарський (Пл.)	4.10"
Стр. у дов. Ковар (Пласт)	17.—
Мет дис. Копій І. (СУМ)	97.11 ¹ / ₂
Мет рат. Копій І. (СУМ)	125.10
Ст. кул. Дідур П. (СУМ)	39.6 ¹ / ₂
Ласка Ю. — Пласт, Дітр.	8.2
Пласт — Дітроїт	33.4
Куницький І. — Пласт, Дет.	4.3"
Строїч — Пласт, Дітр.	16.3"
Куницький — Пласт, Дітр.	113.9
Назарко Ю. — Пл., Дітр.	128.7
Деркач П. — Пласт, Тор.	44.—

Юначки вище 18 літ.

Біг 60 м. Спольська Х. (Пл.)	8.6
Ст. у вис. Роздольська Д. (СУМ) (13 літ)	4.5
М. дис. Сиротинська (Пл.)	78.—
Ст. кул. Сиротинська (Пл.)	27.4"
4 x 60 — Пласт	35
С. дов. Сиротинська (Пл.)	14.2 ¹ / ₂
Мет рат. Зубик (Пласт)	76.6"
Спольська Х. — Пласт, Т.	8.9
Пашин З. — Львів, Клів.	4.1
Лушпинська Х. — Пл., Чік	98.9
Лушпинська Х. — Пл., Чік.	28.4
Пласт — Торонто	37.4
Спольська Х. — Пл., Тор.	13.9
Лушпинська Х. — Пл., Ч.	70.9"

Юначки 16 — 18 літ.

Біг 60 м. Сидор Л. (СУМ)	9.2
4 x 60 Пласт	35

С. вис. Еліяшевська Х.	
(Пласт)	4.7
С. у д. Еліяшевська (Пл.)	14.6
Мет рат. Еліяшевська (Пл.)	65.7
Мет дис. Томків Х. (Пл.)	95.65
Ст. кул. Шабак Ір. (СУМ)	26.6"
Сиротинська Л. — Пл., Тор.	9.—
Пласт — Торонто	36.4
Еліяшевська Х. (Пл.), Тор.	4.5
Еліяшевська Х. (Пл.), Тор.	14.6
Адемович Л. — Львів, К.	77.11
Томків Х. — Пл., Тор.	93.1"
Сиротинська — Пл., Тор.	27.1"

Юначки 12 — 15 літ.

Біг 60 м. Микула Х. (Пл.),	8.7
С. у в. Кухарчук Ю. (СУМ)	4.7
С. у дов. Микула Х. (Пл.),	14 ¹ / ₂
Мет дис. Микула Х. (Пл.)	71.3"
М. р. Кухарчук Ю. (СУМ)	80.11"
С. к. Кухарчук Ю. (СУМ)	25.5 ¹ / ₂
Микула Х. — Пласт, Тор.	8.7
Микула Х. — Пласт, Тор.	4.3"
Микула Х. — Пласт, Тор.	14.6
Еліяшевський Л. — Пл., Т.	73.1"
Ганчарик І. — Львів, Кл.	64.8"
Панчишин Р. — Пласт, Т.	26.2

Деякі осередки перейшли вже до всебічної і добре плянованої спортивної діяльності, тому й досягають в змаганнях перемоги. Першун Мічиганської Футбольної Ліги Осередок СУМ ім. П. Орлика з Дітройту найактивніший у цій ділянці. Пресовий референт Володимир Рижий описав цю працю в «Гомоні України» (за 19.6. 1965).

У своїй виховній програмі Спілка Української Молоді Америки має також фізичне виховання та плекання спорту у всіх його видах. У нашому Осередку праця в тому напрямі розвивається по різних ланках, як відбиванкових жінок і чоловіків, легкоатлетичній і копаного м'яча доросту і юнаків.

З огляду на те, що відбиванковий турнір вже за нами, а легкоатлетичну заправу ми почали щойно тепер на оселі СУМА «Київ», займемося ланкою копаного м'яча, праця якої вже від місяця у повному розгарі лігових змагань стейту

Мічиган. У місяці травні ц. р. наша дружина чоловіків розіграла три змагання за першість своєї дивізії і одні в розиграх за чашу Ліги, здобуваючи разом 8 точок і рахунок воріт 29:5. Праця і посвята тренера п. Богдана Савки увінчалася гарними успіхами і технічним ростом дружини. Також і самі змагуни виявили повну дисциплінованість своєю участю на тренінгах, що відтак капіталізується у змаганнях такими високими вигршами як 5:0, 6:1, 9:2 і 9:2, виказуючи одну класу вище рівня своїх противників. Приємно бути на таких матчах і прислуховуватися похвалам чужинців, як то Юкрешієнс дружиною і гарно грають.

Ми мусимо це зрозуміти, що самими сходами і ідеологічним вихованням не зможемо втримати молодь, а мусимо дати їм і те, що вони знаходять в американському житті і школах. Це завдання належить до Спортивної Референтури Осередку і вона вповні з того вив'язується у провіді з п. Д. Трушном, панею Д. Каськів і п. М. Костюком.

Спортивний сезон розпочався для нас щасливо і маємо надію, що носни зможемо похвалитися першим місцем і переходом до першої дивізії. Крім того, в днях 26 і 27 червня ц. р. відбудеться на оселі СУМА «Київ» турнір копаного м'яча СУАСТ-П., господарем якого є наш Осередок. У турнірі беруть участь: УАСТ «Леви» — Чикаго, СК СУМА «Крила» — Чикаго, УАСТ Львів» — Клівленд, СК СУМА «Скала» — Клівленд, УСТ «Черник» — Дітройт та СК СУМА «Орлик» — Дітройт. Як видно з назв товариств, розигри заповідуються дуже цікаво, а зустріч нашої молоді між собою ще більше зв'яже її з національною приналежністю.

Видавля СУМ — це один із засобів виховання. Друковане слово приносить користь читачеві, сумівській організації та українській спільноті взагалі. Культурний рівень народу міряється тиражем друкованого слова. Друковане слово — це духовна пожива.

Читайте і поширюйте видання Центральної Управи СУМ:

«АВАНГАРД» — журнал для дійсного старшого членства

«КРИЛАТІ» — журнал для сумівського юнацтва й молоді.

«ЗАПИСКИ ВИХОВНИКА» — практичний журнал для Виховник в Ю СУМ.

Своєчасне розчислення свідчить про Вашу обов'язковість і громадську виробленість.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «АВАНГАРДУ»

	річно 4 числа	одне число
ЗДА і Канада	— 2 дол.	0.50 дол.
В. Британія	— 12 шіл.	3 шіл.
Австралія	— 18 шіл.	4/6 шіл.
Німеччина	— 6 НМ	1.50 НМ
Бельгія	— 80 фр.	20 фр.
Франція	— 8 фр.	2 фр.
Австрія	— 40 шіл.	10 шіл.
Південна Америка	— 1.20 дол.	0.30 дол.

В інших країнах рівновартість американського доляра.

Передплату висилати банковими чеками на адресу:

UNION DE LA JEUNESSE UKRAINIENNE

Comité Central

72, Boulevard Charlemagne, Bruxelles 4, BELGIQUE.

З Друкарні

«Української Видавничої Спілки» в Лондоні

Printed by the "Ukrainian Publishers, Limited"
200, Liverpool Road, London, N.1.